

POHANÉ MEZI NÁMI DNES

Ivan O. Štampach

I když si snad již nespojujeme výraz „pohan“ s pohaněním a respektujeme různost náboženství, přece jen běžně pokládáme pohanství za vzdálenou a zapomenutou podobu náboženství. Naši současníci by podle předpokladů měli být většinou nábožensky lhostejní, někteří i přesvědčení ateisté, a ti, kteří v našich končinách věří, by měli být křesťany různých vyznání nebo Židy. Náboženství starých Egyptanů, Řeků a Římanů, jež označujeme jako antická, jakož i náboženství keltských, germánských a slovanských předků současných evropských národů se zdají být dávno mrtvá. Jsou snad jen zajímavým kulturním jevem minulosti.

Už jsme tu věnovali pozornost novým pohybům v tradičních náboženstvích a kolem nich. Víme, že mnoho lidí, zejména mladších, objevuje pro sebe orientální spiritualitu. Neměli bychom při sledování současné náboženské scény opomenout, že k duchovním proměnám charakteristickým pro naši současnost patří také návrat k předkřesťanským kořenům evropského duchovního života. Lidé, kterých se to týká, se sami označují jako pohané nebo novopohané. A právě jim je věnován tematický blok uprostřed čísla. Úvodní článek Ivana O. Štampacha *Současné novopohanství* vysvětluje podrobněji původ těchto výrazů, i to, jak se jejich význam dál vyvíjel. Dále připomíná to, že zdejší odborníci ani hromadné sdělovací prostředky si této oblasti dosud příliš nevěnují. Článek nabízí povšechný přehled dotčených směrů s kořeny v antice i v starých keltských, germánských a slovanských kultech. V závěru se zamýšlí se nad dvěma „pohanskými“ tendencemi postmoderní společnosti, úteků od potíží civilizace k archaické mentalitě a „polyteistickou“ mnohosti mravních ideálů a výkladů světa.

Další články se věnují podrobnostem. Pražský religionista Dalibor Antalík se zaměřil na keltské předkřesťanské náboženství. V článku *Náboženství Keltů před christianizací* podává stručnou informaci o tomto tradičním směru. Tím si připravil půdu pro článek *Z dějin neodruidismu*, v němž se věnuje snahám o obnovu keltské tradice v souvislostech s křesťanstvím, svobodným zednářstvím a vlasteneckými hnutími a v závěru článku se zabývá jeho novopohanskou větví inspirovanou Geraldem B. Gardnerem.

Keltské minulosti a zájmům našich současníků o ni se dostává v čísle zvláštní pozornosti. Věra Nosková v článku *Keltománie* místy s ironickým odstupem konfrontuje laický zájem o keltskou náboženskou a kulturní tradici s nezkraslenými a čerstvými informacemi, jak nám je podává historická věda s pomocí archeologie.

Tento časopis se snaží referovat o současné, především české náboženské scéně vyrovnaně. Vedle nezaujatě popisných a kritických hlasů se v něm objevují také texty, jimiž se různé směry samy představují. Autor článku *Odkaz Keltů v Boiohemii* Roman Procházka se sám pokládá za druida. Boiohemie je starý keltský název české země užívaný v různých jazycích (např. latinské Bohemia, německé Böhmen). Autor se věnuje keltskému kalendáři a popisuje obřady a zvyky hlavních svátků. Zastává se souladu lidského života s rytmy přírody; tento odkaz Keltů v sobě neseme i do moderní technické doby. Hnutí, k němuž se autor svým textem přihlašuje, se snaží toto dědictví oživit. V rozhovoru pod názvem *Nejdůležitější je obřad* rozmlouvá šéfredaktor Zdeněk Vojtíšek se čtyřmi českými stoupenci slovanského náboženství. V dalším rozhovoru pojmenovaném *Jen to, co je přirozené* dopřává týž autor prostor čtveřici současných českých přívrženců starogermánského náboženství Ásatrú.

Články a rozhovory dokreslují úryvky z pramenných textů a četné ilustrace. Pestrá paleta dnes obnovovaného tradičního pohanství snad v tomto tematickém bloku přichází ke slovu tak, že zájemce dostane jistý základní přehled. Pomocí odkazů na literaturu u některých článků umožní podrobnější studium této nevěšdní oblasti zájmu. ■

OBSAH

Pohané mezi námi dnes (Ivan O. Štampach) ... 1
Islám a sekularizace (Jiří Unger) 2
Do zaslíbené země (Zdeněk Vojtíšek) 5

Z domova

Uzavřená církev (Pavel Šíma) 6
Čeští novopohané (Zdeněk Vojtíšek) 9

Zahraničí

Z dějin neodruidismu (Dalibor Antalík) 10

Téma

Současné novopohanství (Ivan O. Štampach) 13
Náboženství Keltů před christianizací 16
(Dalibor Antalík)
Keltománie (Věra Nosková) 19
Odkaz Keltů v Boiohemii (Roman Procházka) 23

Rozhovor

Nejdůležitější je obřad (Zdeněk Vojtíšek)..... 25
rozhovor se Slovany z Rodné víry
Jen to, co je přirozené (Zdeněk Vojtíšek) 27
rozhovor se stoupenci Ásatrú

Info-servis

.....28

Zprávy

Krátká história jedného mierového kvetu 29
(Ivana Škodová a Ján Biba)
V „Poznání“ se diskutuje o sektách 30
(Aleš Přichystal)
„Mohamedánské“ fórum (Martin Kořínek) 30

Rejstřík

Reflexe

Divákem i hercem na postmoderní scéně 32
(Vladimír Šiler /
Olga Cieslarová a David Schaffer)

Dopisy

.....35

Představuje islám skutečnou alternativu k sekularizovaným systémům západních společností?

ISLÁM A SEKULARIZACE

Jiří Unger

Je těžké poctivě uchopit téma islámu a sekularizace a nedopustit se trestuhodných generalizací, protože neexistuje nic takového jako jeden islám a i samotný pojem sekularizace působí v sociologii náboženství nemálo zmatků a téměř každý sociolog náboženství ji definuje po svém.

Dalším omezením pojmu sekularizace a jeho užití je fakt, že se vyvíjel v evropském prostředí a nelze ho tudíž bez dalšího přenášet do jiných náboženských a kulturně-politických okruhů. Aby věc byla ještě složitější, v současné sociologii náboženství se objevily i hlasy volající po úplném opuštění pojmu sekularizace buď jako teoreticky a historicky neadekvátního konceptu, nebo jako pojmu zneužívaného ideologicky proti náboženství. Sekularizační teorie jsou pak některými autory (Stark, Bainbridge) přímo nahrazeny teoriemi kontinuálního náboženského úpadku, mobilizace, ožívování, vzestupu a inovací atd.

Významy pojmu „sekularizace“

Koncept sekularizace ovšem zdaleka není odepsaný a dle mého názoru je dobře možné konfrontovat jej s kulturním fenoménem islámu, ovšem za předpokladu, že si jasně vymezíme, co se sekularizací skutečně míní a co jí míníme my.

V zásadě existují tři základní způsoby nazírání na sekularizaci:

1. První má své kořeny v osvícenské kritice náboženství a vymezuje sekularizaci jako úpadek náboženství (jeho institucí, praxe, moci, sociálního vlivu) tváří v tvář vědecko-technické společnosti, který může v extrémním případě vést až k úplnému zániku náboženství. Jednoduše řečeno - jelikož jsou náboženské doktríny a pojetí světa v konfliktu s vědou a jejími poznatky, je náboženství odsouzeno k zániku. Toto pojetí sekularizace zastávané a prosazované politicky se nazývá sekularismem.

2. Druhou možností je předpoklad, že sekularizace může díky rozpadu náboženských monopolů, vzestupu individualismu, rozpadu komunit a procesem racionalizace¹ vést k privatizaci² a marginalizaci³ náboženství v moderním světě.

3. Třetí alternativou, a pravděpodobně jedinou platnou, je pohled na sekularizaci jako na součást procesu funkcionální diferenciace a emancipace sekulárních sfér od náboženství. Jedná se o složitý proces osamostatňování nejrůznějších oblastí, jakými jsou politika, věda, školství, ekonomika, umění, právo, mediální sféra atd. zpod náboženského dohledu, kontroly a rozhodujícího vlivu. Tyto oblasti pak rozvíjejí svoji vlastní institucionální autonomii, mají svou vlastní dynamiku a pravidla hry.

Náboženství se tak v tomto systému stává jen jednou z mnoha specializovaných oblastí a s jistou nadsázkou lze říci, že má poprvé v historii možnost věnovat se pouze „náboženským“ záležitostem. V praxi (ne nutně v rétorice) pak v sekularizaci ovlivněných společnostech převládá model multiosového systému, jehož dvěma hlavními osami jsou ekonomika a stát. Náboženství má v tomto systému svou vlastní osu a spadá do gravitačního pole obou hlavních sfér.

Vztah islámu a sekularizace

Chápeme-li sekularizaci ve smyslu první možnosti, tj. jako spojitost mezi modernitou a úpadkem náboženství, nelze o sekularizaci islámské společnosti v současné situaci téměř vůbec mluvit.

Islám je silný a možná silnější a vitálnější než kdy jindy. O privatizaci náboženství v evropském smyslu a stažení islámu do privátní sféry se dá s úspěchem pochybovat - naopak dochází k jeho repolitizaci a snahám o ovládnutí a resakralizaci veřejného a politického prostoru islamisty, kteří ve většině zemí Blízkého východu navíc soupeří o náboženskou interpretaci společenských změn s konzervativním a tradičním establishmentem *ulamá*.⁴

Stejně tak i marginalizace islámu je velmi diskutabilní. Vzestup islámu se totiž netýká pouze restaurace islámské víry a in-

stitucí, ale i zvláštního islámského stylu života - někdy přímo kontrastujícího s moderními hodnotami - např. v oblastech vztahu státu a náboženství, role žen, morálky, každodenního života, hranic náboženské a morální tolerance. Islám je navíc velmi silný ve městech a zvláště významně je nyní zastoupen ve skupině lidí s vysokým vzděláním západního typu. Také se zdá, že si islámské země bez větších problémů přisvojily západní vědu a techniku a nejhorlivějšími islámskými aktivisty jsou podle G. Kelpa právě technokraticky vzdělaní studenti a inteligence.

Ve srovnání s dalšími třemi civilizačními okruhy, které vykrytalizovaly ve středověku, - čínským, indickým a křesťanským - jediný islám zůstává výjimkou nepotvrzující pravidlo vztahu modernity a sekularizace. V Číně vládne sekulární a sekularistický režim, v Indii je společenská elita i stát k lidovému náboženství neutrální a v západním světě je křesťanství podkopáno osvícenstvím a teologií smrti Boha. Jedině v islámském civilizačním okruhu nadále můžeme mluvit o ideokracii⁵ a jedině tam je modernizace legitimována nábožensky.

Nikdo s jistotou neví, proč je islám vůči sekularizaci v tomto smyslu tak rezistentní. Existuje jen málo sociologických výzkumů, které by jednotlivé teorie skutečně potvrdily. Spíše se západní vědci shodují na tom, že je až příliš mnoho důvodů pro to, aby se islámu i v období radikalizované modernity dařilo. Teorie důvodů islámské vitality od vybraných autorů shrnuje Kropáček ve své knize - Blízký východ na přelomu tisíciletí (str. 217-218) i s obsáhlou bibliografií.

Abychom uvedli jen některé: reakce na porážku Izraelem z r. 1967 a celkový nezdar nacionalistických a socialistických projektů poválečných let; úsilí dovršit dekolonizaci i v kulturním plánu; bída vykořeněných přistěhovalců do měst a frustrace mládeže, středních vrstev a intelektuálů, kteří nenalé-

zají důstojné životní uplatnění; vítězství vysokého islámu nad lidovým, jež představuje jakousi islámskou reformaci (Gellner 1992) atd.

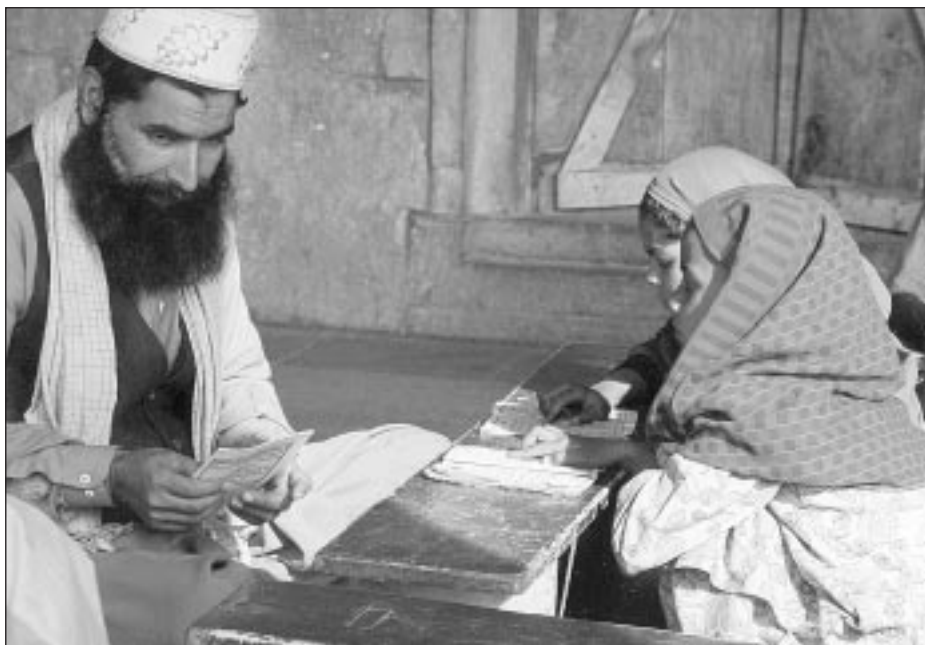
Reformovaný - „protestantizovaný“ - islám navíc sehrál velmi podobnou roli jako nacionalismus jinde a stal se zdrojem kolektivní identity účinné nejen vůči kolonialismu, ale i proti homogenizujícím a relativizačním tlakům globalizace. Náročný islám představuje pro mnohé lidi (a ne jen islámské „fundamentalisty“) řešení na celou škálu problémů, jež s sebou modernita přináší a je k takové úloze objektivně i dobře vybaven. Je ryze místní tradicí s velmi dlouhou historií a rozvinutou kulturou, takže vzory ke korekci společnosti v moderní době nemusejí přicházet zvenčí a korespondují s tím, co respektované a normativní vrstvy společnosti dodržovaly po velmi dlouhou dobu.

Funkcionální diferenciaci v islámském prostředí probíhá

Proces sekularizace chápaný jako úpadek náboženství pod vlivem modernity se tedy může, řekneme-li to velmi opatrně, za současné situace jen těžko rozvinout. Jak rozvinutý je ovšem proces funkcionální diferenciaci muslimských společností, jež je jádrem v současnosti široce akceptované podoby sekularizační teorie?

Paradoxním důkazem sekularizace islámských společností v tomto smyslu je odpor velké části náboženských autorit a učenců, ale především všech islamistů a radikálních kruhů k tomu, že by islám měl být pouze náboženstvím - tento odpor totiž potvrzuje funkcionální diferenciaci (náboženskou specializaci islámu) a tedy sekularizaci, jak jsme si ji definovali výše. Zrcadlovým důkazem samozřejmě může být i názor některých stoupenců liberálnějších kruhů, kteří naopak trvají na tom, že by islám měl být pouze náboženstvím a ne kupříkladu politikou.

Popis funkcionální diferenciaci muslimských společností by bohužel přesáhl rozsah tohoto článku a pravděpodobně by vydal i na několik knih od mnoha erudovanějších autorů. Je ovšem nesporné, že ve většině zemí Blízkého východu došlo k významnému procesu autonomizace a emancipace sfér politiky, práva, vzdělání, médií a ekonomiky od přímého náboženského dohledu a rozhodujícího vlivu náboženských autorit, i když je nutné připustit, že je islám i nadále považován za zdroj legitimity v mnoha těchto oblastech.

Muslimská škola v Indii.

Foto: Vojtěch Vlček.

Kupříkladu *šari'a*, náboženské právo, byla a je postupně vytlačována právem západního typu a umění její interpretace ztratilo na vážnosti. A proto není překvapením, že od r. 1945 je jedním z charakteristických znaků islámského světa snaha *ulamá* znovu získat svou prestiž a vliv a také rehabilitovat *šari'u* jako státní a výjimečně i jako plošně platné právo (což je v muslimských dějinách absolutní novum). Dnes jsou sice odkazy na *šari'u* téměř v každé ústavě islámských států, ale její reálný vliv (s výjimkou monarchií Arabského poloostrova) trvá jen v oblasti nadačního, rodinného a dědického práva.

Vliv islámu v politice se samozřejmě velmi liší v jednotlivých muslimských zemích. Zdá se ale, že opatrná politická pluralizace a demokratizace, jež následovala v devadesátých letech po krachu socialistických a nacionalistických experimentů, představuje jednu z nejobtížnějších výzev pro radikální islamistické a fundamentalistické kruhy, které jediné usilují o skutečně integrální model ideokratické moderní *ummy*⁶. V mnoha zemích jsou ovšem právě tyto skupiny, zvláště po trpkých zkušenostech z Alžíru a Egypta, vyloučeny z politické scény nebo do ní jen velmi opatrně integrovány. Těmi, kdo určují jejich politické možnosti, jsou navíc většinou prozápadně orientované a na západě vzdělané elity.

Mnoho západních, ale i muslimských učenců si klade základní otázku, zda je demokracie vůbec s islámem slučitelná. Mnozí odpovídají kladně a mnozí jsou

v tomto ohledu naopak skeptičtí. Faktem je, že málokterý režim na světě, islámský nevyjímaje, si v současné době dovolí o sobě prohlásit, že je nedemokratický. Proto se objevuje tolik novotvarů (nesnadná, regulovaná, řízená, neobvyklá demokracie), které se snaží postihnout ten obrovský konflikt, který přináší volná politická soutěž a umírněný individualismus do prostředí „fundamentalistického“ obrození.

Chalífát jako tradiční spojení politiky a náboženství byl zrušen a pokusy o jeho obnovení zatím nebyly úspěšné. Pákistán jako stát založený na náboženském principu rozhodně nenaplnil ideály do něj vkládané. Příklady islámských režimů, jakými jsou např. Saudská Arábie a Írán, samozřejmě není možné přehlédnout, ale i postkoloniální Írán si jen obtížně udržel legitimitu (zvláště mezi studenty, kteří již nepamatují revoluční časy) svými cenzurními zásahy, zákazem reformních tiskovin a vraždami opozičních intelektuálů.

Pokud bychom se zastavili u ekonomiky, je jednou z příznačných snah o udržení náboženského vlivu v této oblasti tzv. islámské bankovníctví, které má zachovat tradiční koránský zákaz *ribá* - lichvy (což dle *šari'y* znamená i zákaz veškerého úroku). Aniž bychom zabíhali do podrobností, islámské bankovní domy jsou stejně pragmatické jako ty západní a jejich bezúročné operace jsou většinou jen umně zamaskované úroky v podobě formálního partnerského podílu na zisku nebo jiné *šari'atsky* „košer“ smluvní konstrukce.

Co nám ještě islám předvede

Sekularizace ve smyslu funkcionální diferenciaci a autonomizace sekulárních sfér společnosti ještě v islámském světě nedosáhla svého vrcholu a lze očekávat její pokračování z několika důvodů. Muslimské společnosti jsou už v této době natolik pluralitní, že si nemohou dovolit tuto pluralitu neinstitutionalizovat (politicky, vědecky, kulturně i nábožensky), pokud ovšem nechtějí riskovat vážné společenské konflikty. Také relativizující tlak globální společnosti se s moderními informačními technologiemi a celkovým zmenšováním světa stále zvyšuje a pozice médií už není snadno nábožensky manipulovatelná. Islám navíc v moderní době nedisponuje dostatečnou politickou mocí, aby mohl silou dlouhodobě marginalizovat liberální proudy uvnitř svého prostoru a kontrolovat rozvíjející se občanskou společnost.

To všechno jsou ale v jistém smyslu dohady. Islám je v současnosti velmi silným faktorem definice navenek i vnitřní regenerace muslimských společností a je dost možné, „že nám předvede společnost, která je sice v mnoha ohledech 'moderní', avšak zůstává přísně organizovanou okolo vážně dodržované a uložené preindustriální víry“ (Gellner).

Literatura:

- Gellner, E.: *Plough, Sword and Book. The Structure of Human History*, Londýn, Collins Harvill, 1988; česky Pluh, meč a kniha – struktura lidského dějin, Brno, CDK, 2001
- Gellner, E.: *Postmodernism, Reason and Religion*, Londýn, Routledge, 1992
- Kepel, G.: *La Revanche de Dieu*, Paříž, Seuil, 1991; česky Boží pomsta, Brno, Atlantis, 1996
- Kropáček, L.: *Blízký východ na přelomu tisíciletí*, Praha, Východ, 1999
- Stark, R.; Bainbridge, W.S.: *The Future of Religion: Secularization, revival and cult formation*, Berkeley, University of California Press, 1985

Poznámky

- 1 Racionalizace: prosazování stále většího vlivu racionálního kalkulu a racionalizačního chování v různých sférách lidského chování a myšlení.
- 2 Privatizace náboženství: náboženství se stává výhradně soukromou záležitostí.
- 3 Marginalizace náboženství: náboženství ztrácí na významu pro život společnosti.
- 4 Ulamá: islámské duchovenstvo (učenci/teologové/právníci v jedné osobě).
- 5 Ideokracie: doslova vláda idejí, v tomto kontextu společnost, jež se sama snaží podřizovat autoritativnímu a abstraktnímu ideálu.
- 6 Umma: islámská obec, v moderní arabštině se tímto slovem myslí „národ“ – ve skutečnosti často jen součet muslimů v daném státě.
- 7 Chalífát: instituce nejvyššího náboženskopolitického hodnostáře - chalífy (nástupce Posla Božího); byla zrušena za kemalovské revoluce v Turecku v roce 1924.

Mgr. Jiří Unger (*1974) je absolventem religionistiky na FF UK a v současnosti působí na ETF UK. Specializuje se na sociologii náboženství a vztah náboženství a fenoménu globalizace.

Olympijské město Salt Lake City má fascinující historii

DO ZASLÍBENÉ ZEMĚ

Zdeněk Vojtíšek

Olympijské hry v „hlavním městě mormonů“ (jak je s oblibou nazýváno Salt Lake City) obrátilo pozornost médií k této náboženské společnosti a k tomu, jak její příslušníci za 150 let nehostinnou krajinu změnili v krásnou a prosperující oblast. Ještě zajímavější je ale historie, která osídlení údolí Velkého solného jezera předcházela. Projdeme jí stručně ve dvanácti zastávkách.

1 Historie mormonského náboženství začíná v **Palmyře** ve státě New York. Sem je situováno první zjevení, jehož se mělo dostat patnáctiletému Josephu Smithovi roku 1820. Než se ale Josephovi rodiče usídlili u Palmyry, několikrát se stěhovali: Joseph se narodil v Sharon ve státě Vermont.

V Palmyře se také Josephovi od roku 1823 údajně zjevoval anděl Moroni a na pahorku Cumorah, vzdáleném asi 7 km od Palmyry, mu ukazoval zlaté desky, zakopané v zemi. Až roku 1827 mu je dovolil vyzvednout a odnést. Předtím (roku 1826) byl ale Joseph, který proslul jako úžasný vypravěč fantastických historek, vlastník magických schopností a profesionální hledač pokladů shledán vinným z výtržnictví a podvodu.²

2 Ještě dobře, že si roku 1827 Joseph mohl zlaté desky již odnést. Na začátku toho roku se totiž oženil s Emmou Haleovou a brzy oba manželé odcházejí na farmu k rodičům Emmy do **Harmony** v Pensylvánii. Rok 1827 byl v životě Josepha Smitha významný také proto, že v Harmony začal pomocí kouzelných kamenů egyptské hieroglyfy na zlatých deskách (které nikdy nikdo nezávislý nespatriil) překládat.

V překladu Josephovi pomáhal jako písař nejprve Martin Harris. Poté, co zklamal, byl roku 1829 vystřídán Oliverem Cowderym, od té doby věrným přítelem Josepha. Joseph a Oliver se spolu nadpřirozeným způsobem stávají Áronovými a brzy i Melkizedekovými knězi. Věří, že tak obnovují původní biblické kněžství. V témže roce (1829) je překlad dokončen a následující rok i vytištěn.

3 V tu dobu ovšem Joseph s Oliverem opustili Harmony, kde se setkali s neshouhlasem a nepřátelstvím, a přebývali ve **Fayette**, opět ve státě New York. Tam roku 1830 spolu s dalšími čtyřmi muži založili v domě jednoho z prvních mormonů Kris-

tovu církev.³ Pokládali ji za obnovení jediného pravého křesťanského společenství od doby Ježíšových apoštolů a za důkaz brzkého konce světa.

4 Krátce nato byl Joseph Smith poprvé zatčen. Stalo se to v blízkém městečku **Colesville** kvůli Smithovu „pobuřujícímu kázání“ na základě knihy Mormon.

Stále ještě do roku 1830 spadá zjevení, podle něhož se mají „svatí“ (jak mormoni sami sebe nazývají) shromáždit na novodobý Sion do města Kirtlandu v Ohio. Tam mají nakoupit půdu, která je v té době velmi levná a o jejíž budoucí vysoké ceně se spekuluje.

5 V **Kirtlandu** roku 1831 již ovšem není dostatek půdy pro všechny, kdo se sem s celým svým majetkem z východu vypravili. Přichází tedy druhé zjevení o založení Sionu. Tentokrát má být vybudován v Jackson County blízko města Independence v Missouri. V letech 1831-1838 tak existují dvě mormonská střediska - v Kirtlandu a v západní části státu Missouri. Byla od sebe vzdálena asi tisíc mil.

Léta, která mormoni strávili v ohňském Kirtlandu, byla plná událostí. Zde Joseph Smith přijal mnoho důležitých zjevení. Ta, která zpochybňovala pravost Bible a netradičním způsobem vykreslovala posmrtný život,⁴ se pravděpodobně stala příčinou vzrůstajícího nepřátelství ze strany nemormonského obyvatelstva. V Kirtlandu se také prorok Smith poprvé dostal do podezření z polygamních svazků.

Přesto byla nejdůležitější událostí kirtlandského období stavba prvního chrámu (1833-1836), která svým dopadem předčila vydání druhé kanonické knihy mormonů - Knihy nauky a smluv (1835). Entusiastickou dobu, plnou údajných zázraků, uzdravování a extatických zážitků charakterizuje

Mapa s místy důležitých událostí mormonské historie. Převzato z publikace *Our Heritage. A Brief History of The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints, The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints, Salt Lake City 1996.*

označení „druhé letnice“, které si slavnost posvěcení chrámu vysloužila.

Vzrušení, které mormoni v kraji způsobili, vyvrcholilo krachem kirtlandské banky, na němž se vrcholní představitelé mormonismu podíleli. Následovalo ničení mormonského majetku a lynčování. Smith a jeho nejbližší proto Kirtland roku 1838 opouštějí a za nimi postupně odcházejí do Far West i ostatní kirtlandští mormoni.

6 Postavení druhého centra mormonismu v Missouri ale bylo snad ještě složitější než v Kirtlandu. **Jackson County** tato druhá skupina mormonů opustila již roku 1833 po prudkých neshodách s ostatními osadníky a po tzv. bitvě u Velké modré řeky.

7 Dočasné útočiště v **Clay County** jim sloužilo do roku 1836, kdy se posunuli dále na severozápad do oblasti Far West. Po příchodu kirtlandské větve roku 1838

8 dosáhl počet mormonů v oblasti **Far West** asi 15 tisíc. Touto poměrně velkou skupinou se místní osadníci cítili před volbami ohroženi, protože předpokládali, že mormoni budou hlasovat jednotně. Potyčky a šarvátky vedly až k bitvě u Crooked River. Po ní rozrušení osadníci spáchali masakr na mormonech na místě zvaném Haun's Mill. Přes třicet mužů a chlapců bylo nahnáno do roubeného stavení. Útočníci střelili otvory mezi trámy a zabili 17 lidí. Ostatní byli zraněni.

Nepokoje vedly k dalšímu tragickému vyhnání mormonů. Tentokrát se obrátili na východ a roku 1839 dorazili do Quincy ve

státě Illinois. V Missouri zůstalo ve vězení pět mormonských vůdců včetně Josepha Smitha a jeho bratra Hyruma.

9 V Illinois mormoni vyhlédli bažinatou oblast blízko řeky Mississippi a na řídcce osídleném území začali s výstavbou dalšího města. Na místě původního Commerce tak vzniklo město **Nauvoo**. Tento název má být z hebrejštiny a znamenat „Nádherné“.⁵ K ostatním se po útěku z vězení připojilo i zmíněných pět vůdců.

V Nauvoo prožili mormoni od roku 1839 další relativně klidné období a podobně jako v Kirtlandu i zde byla přijata řada důležitých zjevení a vyslány desítky misionářů. Pro obsah mnoha těchto zjevení byl rozhodující vstup Josepha Smitha a dalších mormonů do místní zednářské lóže roku 1842. Zednářské obřady se tak staly základem chrámového zasvěcování⁶ a mormonské věrouky, která k němu patří a je pro mormonismus tak typická. Výstavní chrám, budovaný v Nauvoo od roku 1841, byl již přizpůsoben tak, aby chrámová zasvěcení umožňoval.

Ovšem nejpozději od roku 1842 vzrůstala v Nauvoo vůči mormonům opozice ze strany předmormonských obyvatel a odpadlíků od mormonismu. Situace byla na čas vyřešena tím, že po odstoupivším starostovi zastával tento úřad sám Joseph Smith, ačkoli ho i v Nauvoo provázela pověst člověka žijícího nemravným způsobem.

Tento problém Smith nevyřešil ani tím, že roku 1843 přijal zjevení o mnohoženství.

Tímto zjevením, skrytým před veřejností až do roku 1852, se pravděpodobně pokusil své mimomanželské vztahy legalizovat alespoň v rámci mormonské církve.

Napětí v Nauvoo brzy po tomto zjevení dosáhlo vrcholu. Roznětkou se stalo založení místních novin „Nauvoo Expositor“, v jejichž prvním čísle ze dne 7. června 1844 odpadlíci zjevení o polygamii zveřejnili a obvinili Josepha Smitha z vážných přečinů.

Smith jako starosta nechal tiskařský stroj nepohodlných novin zničit a rozmetat jejich sazbu. Tento čin mu ovšem vynesl soudní stíhání. Nejprve se

svým bratrem Hyrumem prchá, na výzvu mormonů se ovšem do města vrací a je zatčen. On a tři další přední představitelé mormonů jsou uvrženi do vězení v blízkém městě Carthage.

10 27. června 1844 na věžeňskou budovu v **Carthage** zaútočil dav. Joseph Smith a jeho bratr Hyrum byli při útoku zabití, další mormon - pozdější třetí prezident mormonské církve John Tylor - zraněn.

Z nástupnické krize vychází vítězně Brigham Young a později se stává druhým prezidentem církve (úřad zastával až do smrti roku 1877). Nepřátelství vůči mormonům stále roste. Další roky v Nauvoo proto probíhají ve znamení příprav na odchod a rychlých chrámových zasvěcování. V ještě nedokončeném chrámu je před dalším stěhováním utvrzeno ve své víře a na věky zpečetěno na šest tisíc mormonů. Na počátku roku 1846 je chrám dokončen, ale už v květnu jsou z města krutě vyhnáni i poslední mormoni.

Postupně opouštějí stát Illinois a vydávají se opět na západ. Zkušenost v Nauvoo je definitivně utvrdila v přesvědčení, že nemohou žít společně s ostatními Američany. Po vzoru Starého zákona se tedy šikují do pochodových oddílů a pod vedením novodobého Mojžíše - Brighama Younga - nastupují svůj exodus z „Egypta“ do Zaslíbené země.

11 Díky vybudování několika táborů se mormonští exulanti dostávají v průběhu roku 1846 přes celou Iowu. Na západ

ním břehu řeky Missouri budují tábor, jež nazývají **Winter Quarters**. Posloužil jim k překonání zimního období 1846-1847 a jako východiště pro další pochod směrem na západ. Jsou oslabeni o 500 mužů, které povolala Unie do války s Mexikem a kteří vytvořili tzv. **Mormonský batalion**.

Na jaře roku 1847 vyráží z Winter Quarters první skupina na pochod do pánve Velkého Solného jezera, která byla již dříve určena jako zaslíbená země. Pod vedením Brigham Younga překonává skupina 143 mužů, tři žen a dvou dětí vzdálenost asi tisíce mil. Po vyčerpávajícím pochodu neosídlenou krajinou bez cest a mostů označí Brigham Young svou holi a slavnými slovy „Toto je to místo“ polohu budoucího města **12** v Údolí Solného jezera (**Salt Lake Valley**). Ihned jsou vsazeny brambory, začíná stavba domů a ještě téhož roku údolí přijímá celkem asi dva tisíce mormonů. V následujících letech proud mormonských přistěhovalců ještě mohutní. Do historie dobývání Západu se zapsalo především deset pochodů z Iowy do Salt Lake Valley (1300 mil), které tisíce mormonů absolvovaly s vozy, do nichž byli sami zapraženi.

Roku 1848 mormoni v čele s Brighamem Youngem vyhlásují v Údolí solného jezera nezávislé teritorium Deseret, které bylo (po oficiálním odvolání doktríny o polygamii) roku 1896 přijato jako stát Utah do unie Spojených států. V dalších letech město i celé teritorium ekonomicky posilovalo a postupně opět navazovalo přetřhané kontakty s okolním světem. V průběhu let mizelo nepřátelství a nenávisť a mormoni a jejich stát se staly neodmyslitelnou součástí americké společnosti. Důkazem tohoto začlenění jsou letošní olympijské hry, pořádané na místě, kde před 155 lety mormoni konečně našli svou zaslíbenou zemi. ■

Literatura

Our Heritage. A Brief History of The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints, The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints, Salt Lake City 1996
Znovuzřízení pravdy, Intellectual Reserve, 1998

Poznámky

- 1 Náboženství mormonů se díky bližším se olympijským hrám stalo tématem *Dingiru* 3/2001.
- 2 Novotný, T., *Mormoni a Děti Boží*, Votobia, Praha 1998, str. 124.
- 3 *Mormonská Církev Kristova* byla roku 1838 v osadě Far West přejmenována na dnešní název *Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů*.
- 4 viz: Novotný, T., *Ježíš přišel do Ameriky*, *Dingir* 3/2001, str. 15.
- 5 Novotný, T., *Mormoni ...*, str. 144.
- 6 Novotný, T., *Svobodné zednářství a mormoni*, *Dingir* 3/2001, str. 19-20.

PhDr. **Zdeněk Vojtíšek** (*1963) je odborným asistentem na katedře psychosociálních věd Husitské teologické fakulty UK, mluvčím Společnosti pro studium sekt a nových náboženských směrů a šéfredaktorem *Dingiru*.

Křesťanské hnutí plymouthských bratří má u nás obě své větve

UZAVŘENÁ CÍRKEV

Pavel Šíma

Státem uznaná církev „Křesťanské sbory“ i tzv. „uzavření bratří“, o nichž se v odborných publikacích nepíše a o nichž snad nevěděl ani komunistický dohled nad církvemi, mají stejné kořeny. Sahají do 19. století a napájejí se z očekávání brzkého konce světa.

Britské a irské počátky

Počátky hnutí bratří leží v Anglii a Irsku první poloviny 19. století. Bylo to období velkého náboženského oživení, kdy vznikalo velké množství různých církví a sborů.

„*Důvody, proč nové církve vznikaly, byly nejrůznější, často i velmi malicherné, skupinové, osobní. Mezi vážnějšími motivy se objevují - kromě motivů probuzeneckých - dva typy: Na jedné straně snaha o návrat, restauraci apoštolského křesťanství v jeho podobě ještě nezkažené pozdějším vývojem ... Na druhé straně se uplatnily motivy eschatologické až apokalyptické, očekávání zásadního zlomu, konce dějin, příchodu Božího království.*“¹ Tyto dva motivy hrály svou roli i při vzniku hnutí bratří.

Ve 20. letech 19. stol. se v některých městech v Irsku a o něco později v Anglii začaly na sobě nezávisle formovat skupiny křesťanů ke společnému čtení Bible a modlitbám. Pocházeli vesměs z anglikánské a římskokatolické církve, kterým vyčítali formalismus a zesvětštění. Jejich setkávání se vyznačovala naprostou jednoduchostí.

V Dublinu (asi od r. 1825) byl vůdčí postavou zubní lékař a teolog **Anthony Norris Groves** (1795-1853) a **Henry Craik** (1805- 1866). Croves roku 1827 v dopisu Johnu G. Belletovi, právníkovi z Dublinu, vyjádřil jednu z ústředních myšlenek nově vznikajícího hnutí, že „*tam, kde se dva či tři křesťané sejdou ve jménu Pána Ježíše Krista, mohou mít spolu účast na Večeři Páně i bez přísluhování ordinovaného služebníka církve ... a že podle příkladu prvních křesťanů tak mají činit každou neděli.*“²

V Bristolu stál v čele skupiny **Georg Müller** (1805-1898), který studoval teologii v Halle a proslavil se svými sirotčinci pro tisíce dětí bez domova, které postavil v letech 1849-1870.

V Plymouthu to byl **Benjamin Wills Newton** (1807-1899) a **Georg Wiccesimus**

Wigram (1805-1879). Newton pocházel z kvakerské rodiny a vystudoval teologii v Oxfordu. Zprvu zůstávali členy svých denominací, ale postupně z nich vystupovali a scházeli se společně k prostým bohoslužbám. Sami si nijak neříkali, nazývali se prostě „bratří“. Podle sboru v Plymouthu bylo hnutí „bratří“ také nazýváno hnutím „plymouthských bratří“.

Charakteristickým pro jejich setkávání byl důraz na jednoduchost průběhu bohoslužby a prostotu slavení Večeře Páně bez předem stanovených obřadů a kněží nebo ordinovaných pracovníků. V pozadí toho můžeme vidět touhu po návratu k praxi „ideální prvotní církve“, přičemž výraz prvotní zde nemá význam jen chronologický, ale hlavně kvalitativní.

Koncem 20. let se do kontaktu s hnutím „bratří“ dostává právník a anglikánský duchovní John Nelson Darby.

Vznik teologie bratří

John Nelson Darby (1800-1882) pocházel z irské šlechtické rodiny. Roku 1815 začíná studovat práva na Trinity College v Dublinu. Po jejich skončení studuje ještě teologii a roku 1826 je ordinován na duchovního anglikánské církve. V roce 1827 se setkává s lidmi z okruhu „bratří“ (Crovesem, Müllerem aj.), prožívá své „obrácení“ a začíná se angažovat ve vznikajícím „bratrském“ hnutí. V zimě 1827 pořádá se svými přáteli v Dublinu poprvé vlastní slavení Večeře Páně, tzv. „lámání chleba“. Roku 1828 vydává spis „O charakteru a jednotě Kristovy církve“, ve kterém vyzýval k úsilí proti rozdělení církve na jednotlivé uzavřené denominace.

Je ironií osudu, že právě Darby, který kritizoval křesťanstvo rozpadlé do různých denominací, se později sám stal představitelem další uzavřené denominace, ostře vymezené vůči svému okolí. Roku 1829 rezig-

nuje na práci duchovního, ale s anglikánskou církví se definitivně rozchází až roku 1834, kdy už - podle něj - není schopna nápravy. Velmi se zasloužil o šíření myšlenek „bratrského“ hnutí, když navštěvoval Německo, Holandsko, Itálii, Španělsko, Spojené státy, Mexiko a Nový Zéland.

Byl rovněž velmi plodným spisovatelem. Napsal řady spisů a komentářů k biblickým knihám. Česky vyšel jeho „Stručný úvod do spisů Starého i Nového zákona“ a brožurka „Svět a křesťan“.³ Dále překládal nebo se spolupodílel na překladech Bible do angličtiny, francouzštiny a němčiny (tzv. Elberfeldský překlad).

V literatuře, která se dnes mezi bratřími vydává, se lze dočíst, že Darby vynesl na světlo dávno zapomenuté pravdy.⁴ Ve skutečnosti ne všechno, co učil, bylo zcela originální. V mnoha věcech se shodoval s jinými proudy křesťanství své doby. Vedle toho, že byl průkopníkem dispencování premilenialismu,⁵ byla jeho hlavním tématem otázka církve a její jednoty.⁶

Darbyrazil názor o „církvi v troskách“. Všechny státní církve a ostatní denominace odpadly od novozákonního vzoru a opravdoví křesťané se od nich musí oddělit. Jakákoliv struktura, organizovanost, hierarchie či úřady jsou vnímány jako něco protibožského, od čeho se musí pravá duchovní církev, formována pouze Duchem svatým, oddělit. Prvotní církev byla podle něj plně vedena Duchem svatým, pak ale na jeho místo nastoupila lidská organizovanost a došlo k velkému odpadnutí.

Toto „oddělení se“ bylo pro Darbyho velmi naléhavé, protože vnímal svou dobu jako „poslední časy“ před druhým příchodem Kristovým a před Božím soudem. Termín „oddělení se“ (separation, Absonderung) se tedy stal vůbec ústředním pojmem

jeho nauky o církvi. Všechny ostatní církve s výjimkou „bratrských“ sborů pak Darby nazýval sektami.⁷

Jednotu církve viděl ve shromáždění křesťanů při Večeři Páně, ale pravá Večeře Páně je možná jen tam, kde se věřící oddělili ode všech „církvních systémů“, tedy od všech církví. Pravá Večeře Páně mimo shromáždění „bratří“ pro něj nebyla vůbec možná⁸ a už pouhá účast na bohoslužbách jiné církve byla naprosto vyloučená.

Rozdělení hnutí

Darby se od svého odchodu z anglikánské církve stále více soustředil na otázku jednoty církve a jeho postoje se vůči jiným církvím stále vyhraňovaly. Na jeho vliv a vývoj reagovali i lidé z hnutí „bratří“. Anthony Croves si v jednom dopise⁹ z roku 1836 stěžoval, že Darby opouští ony základy, které chtěli kdysi společně uskutečnit. Má na mysli ideu společně se shromažďovat, a tak překonávat „ploty“, které kolem sebe postavily různé církve. Místo toho se staví další překážky. Ve Švýcarsku se dokonce některé sbory rozpadly, protože někteří odmítli sdílet Darbyho názor o absolutním oddělení se od všeho „zla“.

K prvnímu vážnějšímu rozkolu došlo až v roce 1845. Darby tehdy napadl Benjaminu Newtona, který byl vedoucí postavou sboru v Plymouthu a obvinil ho z klerikalismu za to, že se s ostatními vedoucími dohodl na rozpisu kázání. To pro něj byl návrat do onoho „zla“, od kterého bylo třeba se oddělit.

Plymouthský sbor však jeho obvinění odmítl a Darby se poté s několika desítkami příznivců oddělil a založil ve městě druhý „bratrský sbor“, což už bylo v rozporu s myšlenkou, že na každém místě je jen jedna pravá církev.

Roku 1847 vyslovil Newton některé myšlenky o lidství Ježíše Krista (Kristus se poskvnil hříchem, když přijal naše lidství). Darby proti těmto názorům prudce vystoupil a Newtona obvinil z bludného učení. I když pak Newton své výroky odvolal, Darby se s tím nespokojil a vyloučil plymouthský sbor a každého, kdo by se s ním kontaktoval, ze společenství „bratrských sborů“.

V roce 1848 byla dvěma příslušníkům tohoto plymouthského sboru umožněna účast na Večeři Páně v jiném sboru bratří - ve sboru Bethesda v Bristolu. Na to reagoval Darby tak, že v okružním listě prohlásil bethesdský sbor a všechny sbory, které s ním udržovaly kontakt, za vyloučené ze společenství. Na tento krok odpověděl Müller a dalších devět členů sboru Bethesda tzv. „Dopisem deseti“,¹⁰ ve kterém Darbyho jednání označili jako neslučitelné s duchem „bratrského hnutí“.

Takzvaný spor o Bethesdu se tak stal poslední fází rozpadu dosud relativně jednotného hnutí. Tak se asi dvacet let po svém vzniku hnutí, které kritizovalo rozdrobenost křesťanů, samo rozpadlo na další skupiny.

Darbyho příznivci začali být nazýváni „exkluzivní bratří“, zavedli pevný a autoritativní systém ve věroučných a formálních projevech a v misijní práci se zaměřovali hlavně na členy jiných protestantských církví. Tato větev „bratrského hnutí“ se i dále štěpila. Ještě za Darbyho života se v roce 1879 oddělil Darbyho následovník a vydavatel jeho děl William Kely. V letech 1884-1908 se oddělily další větve v USA a různé sbory v Anglii.

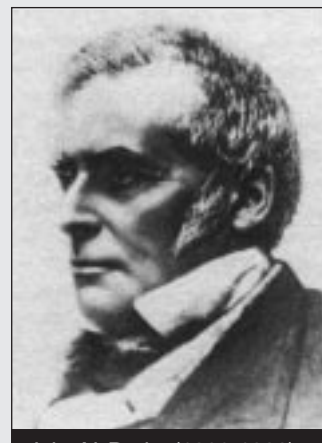
Druhá větev hnutí bratří se začala nazývat „otevření bratří“. Jejich vůdčí postavou se stal již zmíněný Georg Müller. Tato skupina je dodnes více otevřená vůči členům jiných církví a zdůrazňuje nezávislost kaž-

Satan a jeho systém

„Bůh však malý počet lidí přivede k tomu poznání, že všechny již jmenované věci jako: obchod, politika, výchova, věda, vynálezy, společenská zařízení a reformy, dobročinné nadace, náboženství, krátce vše patří tomuto světovému systému. A tento systém se ode dne ke dni zdokonaluje. „Pokrok doby“ není nic jiného než nezastavitelný postupný vývin světového živlu. Jak stojí však křesťan vůči tomuto světu? Právě tak jako Kristus. Místo, na kterém se Pán v nebi nalézá, a místo, které On zde na zemi nezaujímá, určují místo věřícího. Odkud pochází všechny jmenované věci? Bude někdo překvapen, slyší-li, že satan je Bůh tohoto světa, kníže mocný v povětří a vůdce tohoto ohromného systému? ...

Věc se má tedy asi takto: Když někdo skutečně jednou Boha poznal aneb mnohem více od Boha byl poznán, tu je takový skrze spojení s Kristem v nebesích tažen vzhůru pryč od jakékoliv účasti na věcích světového systému...“

J. N. Darby - Svět a křesťan, bez udání překladatele, místa a data vydání, str. 4 a 10

John N. Darby (1800-1882).

dého místního sboru. To ji zřejmě uchránilo dalšího štěpení. Jejím „podstatným charakteristickým znakem byla od počátku misijní práce v nekřesťanských oblastech světa, spojená s důrazem na sociální odpovědnost.“¹¹

Hnutí bratří u nás

Do českých zemí se otevření i exkluzivní bratří dostávají hlavně z Německa, kde se oba proudy rozvíjejí od poloviny 19. století. Exkluzivní bratří se tam nazývali „Elberfelder Brüder“ podle města Elberfeld (v okolí Wuppertalu). Význačnou postavou byl Carl Brockhaus (1822-1899), který se v letech 1855-71 podílel na překladu Bible do němčiny, který vešel ve známost jako Elberfeldská Bible.

Myšlenky otevřených bratří u nás začíná šířit František Jan Křesina (1881-1962) v letech 1908-1909. Byl původně členem Svobodné církve reformované. V roce 1912 začíná v Praze vydávat svůj časopis „Ze slov pravdy a lásky“.

Do roku 1956 se otevření bratří nazývají sbory Věřících v Pána Ježíše Krista, Dítky Boží, Sbory církve Páně, Bratří, Bratrské shromáždění, Bezkonfesijní křesťané nebo Křesťanské sbory bratrské. Po roce 1948 byly jejich sbory uzavřeny a činnost otevřených povolena až po přijetí „Ústavy Křesťanských sborů v ČSR“ v roce 1956. Pod názvem „Křesťanské sbory v ČR“ jsou jednou z registrovaných církví u nás.

Otázka pojmenování

„S touto otázkou se, žel, až příliš často zachází lehkomyšlně. Musíme odmítnat jakékoli pojmenování, které by mohlo vyjadřovat další rozštěpení Církve. Jestliže se jiní křesťané nazývají katolíci, evangelíci, kalvíništi, luteráni, metodisté, baptisté, atd., je to přirozené v tom směru, že nesou jméno své církve. Avšak my, kteří se shromažďujeme „jenom ke jménu Pána Ježíše“, neznáme žádnou jinou církev než „Boží Církev“. Nemůžeme si přisvojit nějaké jméno, které by nemohly mít všechny Boží děti. Jestliže svět, ať náboženský nebo ostatní, nás - protože nic jiného neumí - označuje nějakou přezdívku nebo vůbec nějak, je to jeho věc. Avšak uznávat nějaké zvláštní pojmenování by znamenalo, že popíráme zásadu jednoty, na jejímž základě se v poslušnosti vůči Božímu slovu shromažďujeme.“

Milost a pravda, 1993, č. 11 - 12, str. 179

Počátky sborů exkluzivních bratří u nás spadají asi od poloviny 20. let 20. století a jsou spojeny se jménem Karla Lopaty. Tyto sbory nepěstují žádné kontakty s ostatními církvemi a žijí velmi uzavřeně. V české literatuře, zabývající se církvemi u nás, nejsou od poválečného období zmiňováni. Když už se někde píše o tzv. „darbystech“, je tím míněno hnutí otevřených bratří (Křesťanské sbory).¹² Vůbec se o nich nezmiňuje ani publikace vydaná ještě za komunistického režimu „Církev a náboženské společnosti v ČSSR“.

V současné době jsou u nás sbory exkluzivních bratří v Pardubicích, Pečkách u Pardubic, Dvoře Králové, České Lípě a Čížkovicích. Jisté vedoucí postavení (přes proklamovanou samostatnost každého sboru) má největší sbor v Pardubicích, kde se konají každý rok konference za účasti hostů ze zahraničí. (Exkluzivní bratří udržují kontakty hlavně se sborem v Norimberku.) Počet členů je možno odhadnout asi na dvě až tři sta. Pojem členství je odmítán, a je tedy nemožné zjistit přesné údaje. Odmítnuto je i jakékoli pojmenování jejich společenství.

Příslušníci ostatních církví jsou nazýváni „křesťané podle jména“. Uznává se sice, že i v těchto „církvích podle jména“ jsou spasení lidé, ale celkově se jedná o součást „zla“, od něhož je třeba se oddělit. Asi nejvíce negativní postoj mají exkluzivní bratří k církvi římskokatolické, která je často označována podle biblické knihy Zjevení jako „nevěstka babylónská“. Často se poukazuje na to, že se v ostatních církvích nedodržují Boží nařízení, např. příkaz ženám nosit šátky při bohoslužbách, zákaz nosit krátké vlasy a zákaz zdobení.

Ze všech církví mají exkluzivní bratří vědomí blízkosti pouze vůči otevřeným bratřím (Křesťanským sborům), ale spor o Bethesda z roku 1848 je stále udržován na paměti. O tom svědčí i před deseti lety vydaný šestnáctistránkový dokument „Je i po 144 letech 'Bethesda' stále živá?“, v němž se připomíná, že je i nadále třeba se od otevřených bratří oddělovat.

Exkluzivní bratří nevyvíjejí velkou misijní činnost. Jejich aktivity se v podstatě omezují na rozdávání letáků. Podle svědectví bývalého člena do exkluzivních sborů nepřichází mnoho lidí a sbory jsou v podstatě tvořeny různě propojenými rodinami. Víra se předává z generace na generaci.

Uzavřené bohoslužby

Průběh bohoslužeb (shromáždění) je velmi prostý. Zpívají se písně (zpěvníky pocházejí

z Německa), a to zásadně bez hudebního doprovodu. Pak následují modlitby a četba z Bible. Kázání není nutnou součástí. Používá se hlavně kralického překladu Bible, popř. Darbyho překlady do francouzštiny a němčiny. Český ekumenický překlad se odmítá, protože je spojen se „světovými církvemi“. Výklad Bible je doslovný. Průběh bohoslužby je spontánní, neboť vše, co je dopředu připravené - písně, modlitby, kázání - nemůže být z Ducha svatého. Centrem shromáždění je „lámání chleba“.

Nauka vychází hlavně z Darbyho a ostatních představitelů tohoto hnutí v Anglii a Německu. Od protestantských církví ji odlišuje hlavně důraz na „oddělení se“ od zlého systému světa - od účasti na veřejném životě a od ostatních církví. Oddělení znamená v praxi i to, že se v rodinách neslaví vánoce, nedoporučuje se vlastnit televizi, odmítá se kremace apod. Rovněž se zdůrazňuje, že žijeme v posledních časech a blíží se druhý příchod Ježíše Krista a Boží soud.

Literatura uzavřených bratří pochází ze zahraničí, hlavně z německého nakladatelství GBV v Dillenburgu. Vydávají i dva časopisy (v překladu z němčiny), „Milost a pravda“ a pro mladší generaci „Následuj mne“. I po téměř stu letech u nás je tedy toto křesťanské uskupení živé, ačkoliv je téměř zapomenuto. ■

Poznámky

- 1 Filipi, P., Křesťanstvo - historie, statistika, charakteristika křesťanských církví, Brno, CDK, 1996, str. 167
- 2 Pala T., Hudec J., Cestou pravdy a lásky - 100 let bratrského hnutí v českých zemích a na Slovensku, A-Alef, Ostrava, 1998, str. 18
- 3 Oba spisy vyšly bez udání překladatele, místa a roku vydání
- 4 Milost a pravda, č. 1-2, 1993, str. 23-24
- 5 Dispenzacionální premilenialismus učí, že po vytržení církve do nebe nastane skutečné tisícileté království Ježíše Krista na zemi.
- 6 Když jej v roce 1878 požádal redaktor deníku „Le Francais“ o informaci o hnutí „bratří“, odpověděl mu Darby osmistránkovým dopisem, z něhož pět stran bylo věnováno otázce církve a její jednoty.
- 7 Jordy, Gerhard, Die Brüderbewegung in Deutschland I., Wuppertal, 1989, str. 39
- 8 „Jen tam může být Večeře Páně, kde je celé tělo Páně, kde je jednota všech věřících ... když tomu tak není, přestává být stůl stolem Páně a stává se stolem nějaké sekty ... říkám, Duch svatý nemůže přebývat ve všech oddělených částech církve“ - J. N. Darby, Gedanken über des Heren Abendmahl, cit. z Jordy, str. 43
- 9 Coad, F. Roy: A History of the Brethren Movement, 1968, 287-291
- 10 Jordy, str. 33
- 11 Kirchner, H.: Freikirchen und konfessionelle Minderheiten, Berlin, 1987, str. 41
- 12 Tak např. i Pavel Filipi, Křesťanstvo, CDK, Brno, 1996

Poděkování

Za pomoc při vzniku textu děkuji Janu Zahradníčkovi a bratrům Kořínkovým, bývalým příslušníkům exkluzivních bratří.

Pavel Šíma (*1974) je studentem 5. ročníku Evangelické teologické fakulty Univerzity Karlovy.

Cesta po proměnlivém světě virtuálního novopohanství

ČEŠTÍ NOVOPOHANÉ

Zdeněk Vojtíšek

Touha novopohanů po zjištění a „ochutnání“ toho, jak vypadal život před křesťanskou érou, je nepřehlédnutelná. Stejně samozřejmé je ale používání internetu k tomu, aby se tato touha naplnila: na internetu se člověk nejen dozví, co je obsahem novopohanské víry, ale může si přečíst i svědectví o novopohanských konverzích, diskutovat názory a zkušenosti, a dokonce vytvořit společenství (coveny, klany) a domluvit obřad. Bez internetu by současné novopohanství vykazovalo pravděpodobně jen zlomek aktivit a příznivců.

Do kategorie „novopohanství“ na tomto místě řadíme stoupence keltského, germánského a slovanského náboženství, šamanismu i nespécifikovaných předkřesťanských duchovních praktik. Označení „novopohan“ nemají příslušníci této subkultury rádi, ale lepší asi není: slovo „pohan“ je sice pejorativní, na druhou stranu ale dobře vystihuje jejich protest proti této civilizaci a jejím plodům. A ačkoli nechtějí být „noví“, většinou uznávají, že kontinuita jejich víry byla přerušena.

Stejně jako na Západě je i u nás dnes nejvíce rozšířen zájem o Kelty. Náboženská podoba tohoto zájmu (neodruidismus) tak, jak ji představuje např. druid Roman (viz jeho článek na str. 23-24), je ovšem slabší než kulturní a umělecká větev keltské inspirace. Plody této inspirace se již od první

poloviny 90. let snaží shromážďovat Bratrstvo Keltů (www.beltime.cz). Vydává stejnojmenný časopis a pořádá festivaly keltského umění v době jarních

a podzimních keltských svátků. - Keltským náboženstvím i způsobem života se zabývá i virtuální nemeton, internetové stránky „druidské tradice a přírodních věd“. Chtějí být nemetonem, tedy posvátným místem setkání dávného s novým a posvátného s profánním.

Užitečnou bránou do novopohanského světa jsou stránky „Pohanská srdce“ (<http://heathenhearts.hyperlink.cz>). Tyto stránky

jsou sice připravovovány z hlediska germánské tradice, ale obsahují odkazy i na jiné druhy novopohanství.

Stoupenci severského (germánského) náboženství svou víru nazývají buď Ásatrú, pokud ctí bohy z rodiny Ásů v čele s Ódinem (Wotanem), Thórem, Týrem, Frigg a dalšími, anebo Vanatrú, pokud se obracíjí k božskému rodu Vanů - k Freyovi či Freye. Většinou se ale používá Ásatrú (anebo název „Forn Sidhr“ - Dávný obyčej) pro celou severskou tradici.

„Pohanská srdce“ (Heathen Hearts) sestávají z jednotlivců a několika klanů, které se organizují podle bydliště svých členů:

na západním Slovensku působí klan Mjöllnir, v Českých Budějovicích Gabreta, Managarm v Teplících a Karpatští vlci v Holešově na Moravě. Znakem „Heathen Hearts“ je kolo s osmi loukotěmi, které znázorňuje věčný koloběh s osmi zastaveními roku (slunovraty a rovnodennostmi). Na okraji je 24 runových znaků a uprostřed uzel mrtvých, symbol zasvěcení života Ódinovi a brána do světa bohů.

Je charakteristické, že při výkladu tohoto znaku se stoupenci Ásatrú nezapomínají distancovat od politického extrémismu, který využívá podobné symboly. „Asi před deseti lety se o severské náboženství začali zajímat lidé patřící k blackmetalové nebo skinheadské scéně,“ říká zakladatel Karpatských vlků Stargard a přiznává: „Někteří z nás se na těchto scénách taky pohybovali. Časem jsem ale zjistil, že ani nejde o náboženství, ale o politiku. Skinheadi nejsou hlouběji než k symbolice.“

Je ovšem pravda, že zásady i způsob vyjadřování severského kindredu (rodiny) „Fraternitas Ulfar“ (Bratrstvo vlka) z roku 1999 skinheadské prostředí hodně připomínaly. Skupina je ale dnes již rozpuštěna.

Kromě stránek „Heathen Hearts“ je možné se setkat s úvahami stoupenců severské tradice, ale i s překlady starých textů ve „virtuální Valhalle“ (<http://valhalla.wothanburg.cz>) a v internetovém časopise Managarm (viz odkaz na Heathen Hearts).

Slovanskí novopohané o sobě nejráději mluví jako o jazyčnících a o svém náboženství jako o jazyčestvu. Jejich společenství „Rodná víra“ se na svých stránkách (<http://www.volny.cz/rodna-vira>) prezentuje jako „staroslovanská pohanská organizace“. Kulturních slovanských organizací u nás ovšem působí více, jazyčnickům na nich ale vadí, že jsou aktivní i politicky. „Zúčastnili jsme se zakládajícího setkání Světového kongresu etnických náboženství a já jsem byl v úzkém vedení,“ říká stařešina českých jazyčnicků Dervan. „Ale odešel jsem, protože tam hraje velkou roli politika.“

Kontakty s cizinou ale Rodná víra má - na Slovensku působí Perunov kruh a Paromova Dúbrava, obdobné organizace jsou i v Polsku, Rusku a v baltských zemích. Tam se ovšem z historických důvodů často vymezují Baltové oproti Slovanům, protože Slované jim příliš asociují Rusy a jejich dlouholetou okupaci baltských zemí.

Z širokého proudu wiccanské tradice (slovo WICCA vzniklo v anglosaském prostředí snad jako náhradní slovo místo zatíženého pojmu witchcraft - čarodějnictví) se zatím v češtině nabízí jen jedna verze, kterou na internetu prezentuje Eurik, „mladý český student s nevelikou magickou praxí“. Seznámení s ním a snad i dalšími wiccany a případné připojení k některému z covenů (klanů) je možné prostřednictvím stránek <http://magie.unas.cz/>.

Rozdělovník šamanismu najdeme na internetu na slovenské adrese <http://nirgan.host.sk>. Odkazuje např. i na stránky o Carlosi Castanedovi.

K tématu novopohanství snad okrajové patří i vikínští, normanští, barbarští a snad i jiní bojovníci, kteří pořádají happeningy v dobových kostýmech a se zbraněmi v rukou dobývají hrady a vedou války (viz např. Bratrstvo Valhally: <http://www.mujweb.cz/www/brva>). Tato zábavná a do jisté míry i výdělečná činnost v roli živé atrakce některých zachovalých hradů či zřícenin má s novopohanstvím společného už pouze velmi málo. ■

Kolébku neodruidismu je Velká Británie

Z DĚJIN NEODRUIDISMU

Dalibor Antalík

Původní keltské náboženství, jehož tradici nesly kněžské vrstvy druidů, bardů a (o)vatů, nenávratně zaniklo po triumfu křesťanství na konci starověku. Všechny novodobé pokusy vzkřísit náboženskou tradici, která byla mezi keltskými populacemi živá před christianizací, se objevují teprve po odmítnutí trvajících déle než celé jedno tisíciletí. Žádný z nich nemůže prokázat historickou kontinuitu s původní náboženskou kulturou Keltů, i když se o to mnozí „keltomaní“ pokoušeli a pokoušejí odvolávající se na údajné tradice, jež prý byly tajně předávány z generace na generaci od raného středověku až po renesanci¹.

Všechna tvrzení tohoto typu je ovšem z historického hlediska nutné odmítnout. Až příliš zřetelně je na nich vidět, jak se přání stává otcem myšlenky. S jistotou lze konstatovat pouze tolik, že dějiny tzv. neodruidismu nelze zpětně vystopovat dál než na počátek 18. st. V tomto století totiž v Británii postupně vznikly hned tři z jeho čtyř nejdůležitějších větví.

John Toland: „křesťansko-mystická“ větev neodruidismu

Nejstarší neodruidské společenství prý založil původně „volnomyšlenkářský“ katolík, později deista a nakonec keltománii propadnuvší nadšenec irského původu John Toland (1669-1722). Ten měl - podle tradičního podání - pozvat 22. září 1717 do londýnské

The Apple Tree Tavern své stejně smýšlející současníky - „druidy a bardy“ ze všech koutů Británie a Irska, stejně jako z francouzské Bretaně. Na tomto setkání prý byly položeny základy tajné organizace, která si zvolila název „Starobylý druidský řád“, *Ancient Druid Order (ADO)*. Nazítří, tj. 23. září 1717, se pak prý první členové *ADO* vydali na pahorek Primrose Hill, aby zde po „druidském“ způsobu oslavili den podzimní rovnodennosti. Zde měla být provedena intronizační ceremonie, jíž byl prvním „arcidruidem“ řádu ustaven právě Toland, který prý v této funkci setrval až do své smrti. Historicitu těchto dvou událostí však řada novodobých badatelů popírá a považuje je pouze za jakousi „zakladačskou legendu“.²

R.1722 měl Tolanda ve funkci představeného *ADO* vystřídat William Stukeley (1687-1765), původním povoláním lékař. Faktem je, že právě on představoval jednu z nejvýznamnějších osobností nejstarší generace neodruidismu: publikoval řadu poněkud fantaskních pojednání o starokeltském náboženství, své představy o něm se snažil harmonizovat s určitými aspekty křesťanské zvěsti, rozhodující měrou se zasloužil o rozšíření představy, že megalitické památky zbudovali Keltové jako své chrámy a na sklonku svého života přijal „druidské“ jméno Chyndonax (známé z jednoho antického galského nápisu).

Představeným řádu se měl později (v letech 1799-1827) stát i básník William Blake (1757-1827), jehož poezie je často prochnuta romantickou vizí keltství. Přesné osudy tohoto společenství však nejsou - díky jeho ezoterní povaze - s jistotou zná-

my. Zdá se, že do 20. st. přežila pouze jediná jeho frakce či následovnice, která se honosí svými kořeny sahajícími až k původnímu *ADO* a „tolandovskou sukcesí arcidruidů“. Jedná se o tzv. „Britský kruh (řádu) univerzálního svazku“, *British Circle of the (Order of the) Universal Bond (BCUB)* se sídlem v Londýně. Od r.1976 stojí v jeho čele Christopher Sullivan.

ADO tedy snad v jakémsi prodloužení existuje až dodnes. A i v současnosti si udržuje charakter tajného mystického společenství, které se podle vlastních slov „snaží konkrétní formou prostředkovat univerzální moudrost... Nejde ani o kult ani o vyznání, nýbrž o systém, jenž umožňuje přístup k filosofickým principům, vědě a náboženství těm, kdo je touží poznat.“

V ideovém navázání na *ADO* a po roztržce s *BCUB* založil r.1964 Ross Nichols (1902-1975), který přijal „duchovní“ jméno *Nuinn* (irsky „jasan“), v současné době asi nejdynamičtější neodruidské společenství v anglosaském světě. Jmenuje se „Řád bardů, ovatů a druidů“, *Order of Bards, Ovates and Druids (OBOD)*. Sídlem řádu je Lewes ve Východním Sussexu. Svých zhruba třicet lokálních buněk nazývaných „háje“ (*Groves*) má dnes ve dvaceti zemích po celém světě a podle jeho vlastních údajů je v nich sdruženo na 7 tis. členů. V jeho učení rezonují - podobně jako tomu bylo v případě původního *ADO* - prvky jak keltské, tak křesťanské provenience, což umožňuje výroky typu „Ježíš byl druid“, ap. Celkový charakter je však určen již obecně novopohanskou spiritualitou (viz níže). Mezi cíli *OBOD* nadto figurují i takové položky jako „Kampaň za osobní ekologickou zodpovědnost“ či „Program vysazování posvátných stromů“.

Narozdíl od *ADO*, který byl přístupný pouze mužům, se v rámci *OBOD* prosadil určitý feminizující posun: od počátku *OBOD* výslovně podtrhoval rovnoprávnost obou pohlaví v otázce iniciace do řádu. Nejvyšším reprezentantem tohoto společenství je nicméně stále muž. V současnosti tuto funkci zastává psycholog Philip Carr-Gomm, autor řady materiálů propagujících *OBOD* (včetně placeného korespondenčního kurzu, jehož absolvování je od 80. let 20. st. první podmínkou k přijetí za člena) i pojednání o neodruidismu obecně³. Pouze pro členy řádu - a nikoli k veřejné prezentaci - jsou určeny měsíčníky *Touchstone* (nejrozšířenější), *Serpentstar* (v Austrálii a Oceánii) a *Dryade* (v Beneluxu).

Autoportrét Williama Stukeleye.

Druid na kresbě Williama Stukeleye.

Henry Hurle: „zednářsko-rotariánská“ větev neodruidismu

28. listopadu 1781 založil v King's Arms Tavern v Londýně majitel slušně prosperujícího tesařství Henry Hurle společenství, jemuž dal název jen nemnoho odlišný od údajné Tolandovy organizace: pojmenoval je jako „Starobylý řád druidů“, *Ancient Order of Druids (AOD)*. Ten se stal nejrozšířenější neodruidskou organizací, která má dnes své členy prakticky po celém světě. Jeho původní ideou bylo vytvořit platformu pro setkávání „neodruidsky“ smýšlejících „džentlmenů“ při kultivovaných debatách o náboženství, poslechu hudby a recitování poezie. V popředí činnosti řádu byla a je vzájemná solidarita, a dokonce i charita (především v oblasti péče o opuštěné děti). Do čela řádu byla ustavena sedmičlenná rada. Jeho vnitřní uspořádání je do značné míry podobné struktuře zednářských lóží⁴ či tzv. Rotary klubů. Podobně i značnou mírou obřadnictví oplývající ceremonie, které tento řád přijal za své, svými kořeny většinou tkví ve svobodném zednářství.

AOD čítá řadu lóží nejen na Britských ostrovech, nýbrž i na celém starém kontinentě. Na jeho dceřinné lóže však narazíme i v tak „nekeltských“ končinách jako jsou kupříkladu Antilské ostrovy či některé státy Jižní Ameriky. Jeho součástí je i několik víceméně autonomních lóží ženských. Nejznámější buňkou tohoto společenství se

však bezesporu stala tzv. „Albionská lóže Starobylého řádu druidů v Oxfordu“, *Albion Lodge of the A.O.D. at Oxford*. Jejím věhlasu přispělo především to, že do ní byl v srpnu r.1908 přijat samotný Winston Churchill (1874-1965), pozdější ministerský předseda Velké Británie. Dnes má AOD podle vlastních statistik přes tři tisíce členů. Ústředí řádu sídlí v britském Birminghamu. V rámci své publikační činnosti vydává AOD periodikum *The Druid: The Newsletter of the Ancient Order of Druids*.

Záhy po založení řádu však v jeho řadách došlo k závažné roztržce. V r.1810 totiž některé lóže do svého elitářského kruhu vpustily přívržence neodruidismu z nižších sociálních vrstev, než bylo do té doby zvykem. Šokované „špičky“ AOD proto obratem vymyslely správní mechanismus, jak tomuto „nešvaru“ zabránit a „neurozené“ ze svých řad vyloučit. Vnitřní krize, v níž se společenství zákonitě ocitlo, vyústila r. 1833 v založení tzv. „Sjednoceného starobylého řádu druidů“, *United Ancient Order of Druids (UAOD)*. Jeho vnitřní struktura zůstala prakticky totožná jako v případě mateřského AOD: tvoří ji lóže, které se kromě Británie zformovaly jednak v kontinentální Evropě (Francie, Německo, Švýcarsko) a Skandinávii (Dánsko, Norsko, Švédsko) a v druhé řadě na území USA (nejvýznamnější lóže působí v Kalifornii, New Jersey, Ohio). Ústředí řádu se nalézá v Bristolu.

R. 1908⁵ byl podniknut pokus obě frakce znovu sblížit. Tehdy se sice reprezentanti AOD a UAOD nedohodli na opětovném sloučení obou organizací v jedno společenství, nicméně přistoupili k vytvoření orgánu, který by poskytl společné formální zastřešení oběma frakcím, jež si i nadále chtěly podržet svou autonomii. Tak vznikla tzv. „Velká mezinárodní lóže druidismu“, *International Grand Lodge of Druidism (IGLD)* se sídlem v britském Portsmouthu. Jejím záměrem je koordinovat činnost těch lokálních lóží AOD a UAOD, které se staly členy tohoto orgánu⁶. Každé čtyři roky IGLD svolává jakési valné shromáždění.

Edward Williams:

„obrozenecko-vlastenecká“ větev
Třetí kořen neodruidismu vděčí za svůj zrod velšskému stavebnímu dělníku Edwardu Williamsovi (1747-1826). Ten sice nejprve tíhl k uni-

pro velšskou lidovou zpěvnost, v níž se domníval spatřovat ohlasy starokeltské bardské tradice. Časem si dal i velšské jméno Iolo Morgannwg. V den letního slunovratu, tj. 21. června r.1792 svolal sněm „bardů“ - opět na vrch Primrose Hill. Pro takovéto shromáždění se přitom ve velštině tradičně užívalo označení *gorsedd*. A tento termín dal zároveň jméno dalšímu neodruidskému (či v tomto případě přesněji „neobardskému“) společenství, které se z tohoto setkání zrodilo: „Gorsedd (tj. 'sněm') bardů Britského ostrova“, *Gorsedd Beirdd Ffyns Prydain*. Iolo Morgannwg se zasloužil především o obnovu tradice každoročních národních festivalů v podobě pěveckých slavností zvaných *eisteddfodau*. Ty byly nadále pořádány na různých místech ve Walesu. Nicméně k jeho obrozeneckým snahám se od samého počátku pojily i náboženské prvky: pro gorseddy vymyslel doprovodné ceremonie *à la druidique*, při nichž se laborovalo s nejrůznějšími „rekvizitami“ (meči, rohy hojnosti, rozličnými standartami, ap.) a nechal dokonce zbudovat obřadní kamenný kruh u Carmathenu. Jeho posmrtně publikované tzv. *Iolo Manuscripts* (1848) spolu s dílem *Barddas* (1862), které sepsal jeho pokračovatel William Ab Ithel, představují základní texty Gorseddu. Oba prameny vydával William Ab Ithel za opisy předloh obsažených ve sbírce „barda“ jménem Llewelyn Sion (patrně fiktivní postava?) a datoval je do r.1560. Kýžené originály však nebyly nikdy zpřístupněny. Téměř s jistotou se jedná o jakési „apokryfy“ či

Přijímání Winstona Churchilla za člena „Albionské lóže Starobylého řádu druidů v Oxfordu“ v létě r.1908 v Blenheim Parku.

ještě spíše „literární padělky“ sepsané navíc v již moderní velštině. Žádné jejich starší předlohy podle medievalistů neexistují. Jejich obsah pak představuje směsici křesťanských, unitářských a domněle „starokeltských“ (ve skutečnosti však většinou folklórních) prvků.

Gorsedd se později rozšířil víceméně jen do těch oblastí, kde žily - podobně jako ve Walesu - keltským jazykem hovořící minority v nekeltofonní majoritní společnosti: do britského Cornwallu a francouzské Bretaně. I zde mu připravily živnou půdu vlastenecké nálady, spojené příležitostně s protibritskými a protifrancouzskými postoji.

Gardnerovská inspirace:

„novopohanská“ větev neodruidismu

Ačkoli Geralda Brossseau Gardnera (1884 - 1964) nelze přiřadit k neodruidismu ve vlastním slova smyslu, přesto sehrál pro jeho vývoj v druhé polovině 20. st. klíčovou úlohu. Tento iniciátor novodobého čarodějnického hnutí, resp. neopaganismu (tzv. Wicca) totiž po určité době stál pod vlivem nauk velšského Gorseddu. Kromě zdůrazňování „druidských“ magických rituálů a spekulací o starokeltské víře v metempsychózu ve své novopohanské všehochuti povýšil na ztělesnění mužského principu božství právě archaického galského boha zászvěti Cernunna.⁷ Odkaz jeho učení pak

drtivou většinu pozdějších neodruidů nechal chladnou, i když zároveň čerpali přirozeně i z dědictví oněch tří dnes již „klasičtých“ proudů vzniklých v 18. st. (Gardnerovým blízkým přítelem byl mj. i Ross Nichols - zakladatel *OBOD*; viz výše.) Zvláště v posledním čtvrtstoletí vyrostlo Gardnerem inspirovaných společenství a řádů mezi neodruidy jako hub po dešti. Sledovat jejich příbuznost a přesnou genezi však mnohdy není snadné.

Nejdůležitější neodruidská společenství ve Velké Británii, která stojí mimo rámec výše zmiňovaných větví, dnes zastřešuje tzv. „Rada britských druidských řádů“, *Council of British Druid Orders (COBDO)*. Založena byla r.1989. Narodil od *IGLD* (viz výše) se jedná o orgán, který nedisponuje žádnou výkonnou mocí. Jeho záměrem je pouze poskytovat platformu pro dialog mezi jednotlivými skupinami ostrovních neodruidů⁸. Trimestrálně *COBDO* publikuje časopis *The Druids' Voice: Magazine of Contemporary Druidry*. Členská společenství, resp. jejich reprezentanti se pak scházejí v den letního slunovratu ke společné bohoslužebné oslavě tohoto neodruidského svátku. V současnosti *COBDO* sdružuje necelou dvacítku různých „řádů“.

Mezi nejvýznamnější a „nejwiccanštější“ z nich patří kupříkladu „Druidský klan (bohyně) Dany“ (*Druid Clan of Dana*), „Glastonburský řád druidů“ (*Glastonbury Order of Druids*), „Řád ostrovních druidů“ (*Insular Order of Druids*), „Řád druidů Berengaria“ (*Berengaria Order of Druids*), „Britský řád svobodných druidů“ (*British Order of Free Druids*), atd.

Zvláštní pozornost si pak mezi členskými skupinami *COBDO* zaslouhuje tzv. „Družina věrných válečníků (krále) Artuše“, *Loyal Arthurian Warband*. Podle vlastních slov se v ní shromažďují „čarodějové“, „čarodějnice“ a „válečníci“. Neofytové přísahají při meči Excaliburu, že budou dodržovat principy „pravdy, cti a spravedlnosti“. Její protagonisté jsou hlavními pořadateli kampaně za obnovení volného přístupu veřejnosti na všechna „keltská“ posvátná místa v Británii: zažalovali mj. britskou vládu u Evropské komise pro lidská práva za to, že v 90. letech minulého století rozhodla zakázat neodruidům vstup do areálu Stonehenge během jejich svátků. Podobně se angažují i v oblasti ochrany životního prostředí: protestují proti výstavbě nových silnic, kácení stromů, využívání jaderné energie, atd. Hlavou tohoto společenství je neodruid, který se považuje za reinkarnaci krále Artuše (ve

skutečnosti mytické postavy!) a tituluje se jako „Král Artuš Uther Pendragon“.⁹

Z mnoha dalších řádů, které nespolupracují v rámci *COBDO*, zmíníme na závěr pouze jediný. V den podzimní rovnodennosti, tj. 23. září r.1993 vzniklo při megalitických památkách nedaleko britského Avebury v hrabství Wiltshire - v jen lehké návaznosti na tradice původního velšského Gorseddu - hnutí označované jako „Gorsedd bardů města Avebury“, *Gorsedd Bards of Caer Abiri*. Jedná se o společenství usilující především o obnovu bardské tradice. Neofytům je během iniciačního rituálu předáván bardský *awen*, tj. „inspirace“ či „duch“ (velšsky). Nicméně zároveň se tento novodobý Gorsedd snaží být otevřený nejen členům všech ostatních neodruidských „řádů“, nýbrž i stoupencům nejrůznějších odnoží wiccanské tradice, neošamanům či křesťanům. A to pod jedinou podmínkou: každý nově příchozí musí být „upřímného srdce“. Toto společenství tedy představuje jakýsi pokus o „žitou ekumenu“ či „ekumenu zdola“, jejímž cílem není úsilí o formální sjednocení odlišných skupin ani vytvoření nějaké diskusní platformy - jako tomu je v případě *COBDO* - nýbrž snaha spojit různé neodruidské a další skupiny na rovině společně praktikované spirituality - především při obřadech konaných u příležitosti nejdůležitějších neodruidských svátků.¹⁰

Poznámky

- 1 V materiálech nejrůznějších neodruidských skupin se kupříkladu traduje „informace“ o tajném společenství zvaném „Oxfordský háj hory Haemus“, které prý založil bard Philip Brydodd již r.1245 a na jehož základech měl r.1670 vyrůst tzv. „Háj hory Haemus“, údajně stvořený anglickým antikvářem a jedním z prvních „keltomanů“ Johnem Aubreyem (1626-1697). Historicitu ani jednoho z těchto „tajných společenství“ však nelze prokázat.
- 2 Mj. už proto, že v Tolandově posmrtně vydaném a nedokončeném spisu *History of the Druids*, z r.1726, jsou druidové vylíčeni jako teokratictí tyrané, což by bylo u „zakladatele“ moderního neodruidismu přinejmenším udivující.
- 3 Viz např. *The Druid Tradition*, Shaftsbury 1991; *The Druid Renaissance*, London 1996.
- 4 Velká zednářská lóže v Británii byla založena v červnu 1717.
- 5 Podle některých pramenů teprve r.1913.
- 6 Individuální členství tedy *IGLD* přirozeně neumožňuje.
- 7 Paralelně k němu hovořil jako o nejvyšším projevu ženského aspektu posvátných sil o tzv. Bílé bohyni.
- 8 Srv. funkci Ekumenické rady církvi v křesťanském prostoru.
- 9 Pendragon je archaické označení středověkých knížat ve Walesu a Anglii.
- 10 Srv. ideu křesťanského společenství ve francouzském Taizé.

Dalibor Antalík, Dr. (*1966) je odborným asistentem Ústavu filosofie a religionistiky Filosofické fakulty University Karlovy v Praze.

Obálka „Hlasu druidů“, časopisu Rady britských druidských řádů, zima 1994. Všechny ilustrace u tohoto článku jsou převzaty z knihy Mirandy Greenové „Exploring the World of the Druids“, Thames and Hudson Ltd., London 1997.

Odklon od monoteismu jako náboženský i kulturní fenomén

SOUČASNÉ NOVOPOHANSTVÍ

Ivan O. Štampach

Programové návraty lidí z křesťanské kulturní oblasti k mimokřesťanským a předkřesťanským náboženstvím nejsou novým jevem. Přesto je o tomto hnutí v dostupné literatuře málo informací.¹ Zatímní nedostatek aktuálních a dobře členěných informací nás vede k tomu, abychom si nejprve ujasnili pojmy kolem novopohanství a pak věnovali pozornost směrům a skupinám, které můžeme odůvodněně pokládat za novopohanské.

Jde o směry přitahující nemalou část současné, zejména mladší české populace. Zatímco dosud většinové křesťanské směry rapidně ztrácejí přívržence, menší a alternativní skupiny včetně novopohanských prosperují. To je také důvodem, proč tomuto spirituálnímu proudu současnosti nově věnovat pozornost.

Co je pohan a novopohan?

Sám výraz „pohan“ je latinského původu. Začalo se ho užívat v Římské říši pro obyvatelé (mimo Židy), kteří se zejména po oficiálním uznání křesťanství roku 313 nestali křesťany. Nové náboženství se ujalo nejprve ve městech, zatímco venkovské obyvatelstvo (*paganus* latinsky venkovan, odtud české slovo pohan) se ještě po jistou dobu drželo tradičních kultů.

Výraz „pohan“ nacházíme v českých překladech Bible. V původním řeckém textu Nového zákona tomu odpovídají výrazy *ethnos* (národ), *ethnikos* (příslušník národa). V tradičním latinském překladu najdeme výrazy *gens* (národ), a polatinštěný řecký výraz *ethnicus*. V tom Nový zákon navazuje na starozákonní rozlišení Božího lidu a národů. (Ekumenický překlad z nepochopitelných důvodů používá zcela nevhodného novotvaru „pronárody“.)

Došlo tedy k významovému posunu: z národů odlišných od Izraelců a pak od křesťanů (kteří se chápali jako svého druhu „národ“) se pak stali zatemnělí vesničané nevzdělanci, kterým chybí náležitě náboženské vzdělání. Hodnotící náboj se v českém prostředí ještě posílil náhodnou okolností, že slovo pohan je zvukově blízké slovům jako pohana, pohanit. Bohemisté by posoudili, nesehrála-li tato podobnost svou roli již při volbě počestného tvaru „pohan“.

Historické návraty k pohanství

Mohlo by se zdát, že v křesťanských zemích je pohanství věcí dávno minulou. V Římské říši a v nástupnické Byzanci měla oficiální christianizace být dokončena uzavřením platónské akademie v Athénách císařem Justinianem I. Germánské a slovanské národy měly definitivně přijmout křesťanství v raném středověku, v českých zemích v 10., možná 11. století.

Při bližším prozkoumání historických faktů však dojdeme k tomu, že souběžně s vítězným křesťanstvím se v kultuře projevují i původní náboženství. Křesťanství samo přiznaně či nepřiznaně pracovalo s pohanskou látkou zvláště při utváření své teologie a liturgie. Pro některé vzdělance, jak se zdá, bylo toto dědictví mimořádně důležité a křesťanství bylo jen povinným nátěrem. Můžeme k nim počítat Boethia, Dionysia Pseudoareopagitu, Jana Scota Eriugenu, Abélarda a některé mystiky?

Mezi prostým obyvatelstvem žila tato tradice v pohádkách a jiných projevech lidové slovesnosti, ve zvycích a zřejmě také v lidovém čarodějnictví. Za příznivých podmínek předkřesťanské motivy ožívají a vystupují na povrch. Tak byla ve Florencii r. 1459 (tedy po 930 letech) pod vlivem byzantského intelektuála Geórgie Gemista Pléthona obnovena Platónská akademie. V jí blízkých intelektuálních kruzích přichází antická kultura včetně náboženství ke slovu s novou silou. Tento kulturní pohyb se snad právě v tomto smyslu nazývá renesancí, tedy znovuzrozením. Od těch dob až do současnosti působí v západní kultuře oslabené křesťanství a obrozené pohanství vedle sebe, soupeří a prolínají se.

Na postmoderní kulturní scéně je více dědiců renesančního vzkříšení předkřesťanské tradice. Můžeme k nim řadit hermetis-

mus v užším smyslu, jeho vedlejší větve či souputníky, astrologii, alchymii a magii.

Něco z těchto podnětů najdeme také v křesťanské theosofii a v rosikruciánském a zednářském hnutí.

O novopohanství můžeme mluvit u těch směrů, které se výslovně vrací ke starým kultům. Patří k nim pokusy explicitě obnovit antická náboženství a náboženství předků dnešních evropských národů, tedy tradice keltské, germánské a baltoslovanské. Nemůžeme však vynechat ani pokusy vracet se ještě hlouběji do minulosti, k archaickému vědomí, k šamanismu a ke kultu božské Matky s kořeny až kdesi v neolitu.

Obnova archaických náboženství evropských národů

Germánské novopohanství

Již v posledních desetiletích 19. století se odehrál pokus vzkřísit na širším okultním pozadí prvky původního germánského náboženství a postavit je do služeb německého nacionálního obrození. Na myšlenky okultisty Edwarda Bulwera-Lyttona o budoucí nadlidské rase navázala r. 1887 *Společnost Vrilu*. Později, r. 1918, se k těmto snahám připojila *Společnost Thule*. Tvrdí se, že členy tohoto okultního řádu byli Adolf Hitler, Rudolf Hess, Heinrich Himmler, Hermann Göring a Alfred Rosenberg. Tyto dvě společnosti zaměřené na praktickou obnovu germánského novopohanství pak spojili síly v nacistickém institutu pod názvem Německé dědictví předků (*Ahnen-erbe*), jehož úkolem bylo zkoumání germánské mytologie a historie. Německé novopohanství se, jak je známo, neprosadilo masově. Bylo možná jakýmsi skupinovým eso-

Zakončení hole. Novgorod, 12. st. - Převzato z knihy Zdeňka Váni „Svět slovanských bohů a démonů“, Panorama, Praha 1990.

Severský bůh Thor se svým typickým kladivem, zvaným Mjólnir, v boji s Midgardem, strašlivým vodním hadem. Boji přilhlíží obr Hymir. Ke konečnému přemožení Midgarda dojde až při ragnaröku, dni konečné zkázy. - Převzato z knihy Elizabeth Hallamové „Bohové a bohyně“, Knižní klub a Balios, Praha 1998.

terismem příslušníků SS. Co se týče působení na masy, vsadil nacistický režim spíše na ochotné spolupracovníky z křesťanských církví.

Dnes germánské náboženské tradice žijí především v podobě *ódinismu*. Uctívají vedle Ódina (zvaného též Wotan nebo Woden) další germánské bohy, Thora, Freyu, Lokiho, Baldera a komunikují s různými dalšími bytostmi. Pěstují germánské či nordické ctnosti odvahy, rodové soudržnosti, pracovitosti. Působí v Německu, ve skandinávských zemích, zejména v Norsku a také v USA.

Nejde o velké organizace, spíše o neformální síť malých skupin („přibuzenstev“ a „krbů“). Nepokládají se ale za pokračovatele nacistických neopohanských směrů. V této souvislosti je ovšem zajímavá ruská spirituálně i politicky laděná společnost *Arctogaia*, jejíž autoritou kromě konzervativního a nacionálního pravoslaví a kromě klasického hermetismu (zejména Julius Evola a René Guénon) je také Hermann Wirth, znalec germánské či nordické mytologie a jedna z autorit zmiňovaných německých hnutí a ústavu Ahnenerbe.

Keltický revival

Zájemci neuspokojení zavedenými vyznáními obracejí pozornost také ke keltickému

dědictví. Původní náboženství těchto etnik je poměrně dobře doloženo předkřesťanskými římskými autory a ranými křesťany této oblasti. Keltické křesťanství ničilo náboženskou tradici, na níž navazovalo, s menší vehemencí než u Germánů a Slovanů. Grálové a artušovské legendy vyprávěné a zapisované ve středověku zachovávají v křesťanském odění četné původní keltické prvky.

Pozornost dnešních zájemců především v anglicky mluvícím světě se zaměřuje na druidy, tedy keltické mudrce a kněze. V novověku se objevilo několik druidských řádů, které se snažily uchovat poslední zbytky keltického folklóru. Některé jsou spíše kulturními nebo dobročinnými spolkami, jiné pěstují rituál a snaží se o jakousi duchovní praxi. Barrett cituje z vyznání jednoho z nich mj.: „... Věříme, že příroda je vtělením Bohů. Věříme, že všechen život je posvátný a nemělo by se mu ubližovat. ... Věříme, že našim cílem je

získávat moudrost zkušenostmi. ...“ (s. 289 -290)

Blízko keltického novopohanství je čarodějnické hnutí *Wicca*. Jeho náplní je uctívání Matky země, např. pod jménem keltické bohyně Ceridwen jako symbolu přírody a jejich sil. Významnou organizací tohoto směru s původem v USA je *Cymry wicca* uznávající vedle tradiční Bohyně ještě Rohatého Boha (odpovídajícího keltickému Cernunovi) a Dítě Světla. Základními uskupeními wiccanského směru odvozeného od působení Geralda Brosseau Gardnera (1884 - 1964), je coven v čele s velekněžkou a veleknězem. Rovněž hlavní božstva jsou takto polarizována.

U nás působící *Bratrstvo Keltů* se opírá o rytmus keltických svátků. Jeho veřejnosti dostupné aktivity ale mají spíše kulturní charakter (koncerty, besedy, přednášky, prezentace knih, výlety). Aspoň někteří z nich vycházejí z předpokladu, že jsme sice v minulosti přijali slovanský jazyk, ale našimi předky byli Kelti. Hledají tedy keltické kořeny naší kultury.

Baltoslovanské náboženství též ožívá

Původní náboženství slovanských (a baltických) národů je špatně doloženo. Je k dispozici málo spolehlivých soudobých zpráv. Jeho rekonstrukce je proto nesnad-

ná. Na historické informace musela navázat bohatá obrazotvornost.

V dubnu 2001 vzniklo občanské sdružení *Rodná víra* se sídlem v Praze, které si oficiálně klade cíle kulturní, historické a morální. Náplní setkání za účasti dalších příznivců bývají ale i rekonstrukce slovanských obřadů, oslava zimního slunovratu, uctění Jarovíta a pálení Morany, jakož i postřiziny chápané jako vítání dětí do života. Má tedy jisté náboženské aspekty. Udržuje kontakty s podobnými skupinami vznikajícími v jiných slovanských zemích, se *Slověnským kruhem* v Srbsku, s polským hnutím *Odala* a s tamní *Náboženskou společností Slováckého náboženství* s rozpracovanou naukou a bohatou aktivitou na obranu práv mimokřesťanských náboženství v Polsku.

Na Slovensku též vznikají sdružení jako *Perunov kruh* nebo dynamické občanské sdružení *Priestor*, které kromě slovanské jednoty *Domudra* zaměřené spíše na duchovní cíle rozvíjí též alternativní politické a ekonomické aktivity. Oporou všech těchto aktivit mohou být slovanské náboženské komunity v Rusku sdružené pod názvem *Dom Svaroga*; bohaté aktivity vyvíjí také sdružení *Kolada Vjatickej, Perunovo nasledje* a *Rodolujbie*, na něž se (mezi jinými) odkazuje na internetových stránkách *Rodné víry*.

Antická náboženství dnes

Antická náboženství (egyptské, řecké, římské, případně též perské) se liší od dosud probraných tím, že jsou velmi dobře dokumentována. Víme mnoho o jejich mýtech, naukách, obřadech, kněžstvu a o osobním prožívání. Již zmíněná renesanční snaha o oživení umrtvených tradic vplynula do duchovních uskupení různého zaměření. Často jde o křesťanský základ pouze doplněný jistými aspekty antických mystérií, gnosticizmu, hermetismu nebo alchymie, které pro tradiční křesťanské církve nejsou přijatelné. Představiteli takto upraveného křesťanství mohou pro nás být Jakub Boehme, Johann Georg Gichtel, Johann Valentin Andreae, Louis Claude de St. Martin, Franz von Baader, Johann Wolfgang Goethe a Rudolf Steiner.

Některé směry se však výslovně vrací k antickému předkřesťanskému náboženství. Zde nám je může reprezentovat *Ordo Templi Orientis* (Řád východního chrámu) a jeho náboženský projev pod názvem *Gnostická katolická církev*. V jejich „gnostické mši“ se vyzývají mimo jiné egyptská božstva Nuit, Tahuti, ale i jiné síly či bytosti jako

Slunce, a též Chaos, Babalon či Bafomet. I když se O.T.O obvykle řadí do jiných souvislostí, měl by být připomenut i zde jako další varianta explicitě novopohanských směrů současné spirituality.

Sociální a kulturní pozadí novopohanství

Novopohanský aspekt současné postmoderní kultury se neprojevuje pouze v malých, relativně uzavřených skupinkách nadšenců pro obnovu starobylých kultů. Promítá se do celkových kulturních tendencí. Současná západní civilizace již není jako celek tak jednoznačně křesťanská, jak se donedávna zdálo. Křesťanství (spolu s judaismem) sice ještě stále tvoří její náboženský základ, a v některých zemích (USA, Polsko, Irsko, Portugalsko, Španělsko, Itálie) i výraznou většinu. Prosazují se ale také tendence, které bychom mohli nazvat romantickým archaismem a kulturním polyteismem.

Romantický archaismus

Průmyslová a později komputerovaná společnost, virtuální svět vytvářený všemocnými médii, náhražkový svět odloučený od přírody, tyto aspekty moderní a postmoderní civilizace mnoho lidí dráždí. Nemají chuť se na něčem takovém podílet. Zdá se jim, že došlo ke znásilnění přírody a k odvratu od ní. Jejich programem je návrat k přírodě a k nejstarším vrstvám tradice. Kořeny této sociální a kulturní deviace vidí v moderním racionálním myšlení. Proto se hodlají vrátet k archaické kultuře, k mýtům, k magicnému vědomí a také do mateřského lůna přírody.

Zdá se, že vůbec nejlivnějším fenoménem této spirituality orientované na přírodní síly v člověku a kolem něj je soubor spisů Carlose Castanedy, jejichž hlavní postavou je šaman z indiánského kmene Yaqui zvaný v knize Don Juan Matus. Autor popisuje, jak je postupně zasvěcován do odvážné duchovní cesty směřující k vnitřnímu osvobození. Náplní této cesty je výuka jemného a přesného vnímání, práce s vlastní vnitřní silou, ale také se strachem, s bolestí a různými podobami utrpení prostřednictvím setkávání se skrytými silami přírody. Druhotná literatura tyto příběhy svým způsobem komentuje (u nás např. autor píšící pod pseudonymem Gato) nebo je převádí do metodicky zpracovaného souboru jakýchsi duchovních cvičení (Victor Sanchez).

Duchovní, ba až přírodně náboženské projevy, odvrát od západních civilizačních hodnot, ba někdy i rezignace na angažovanost a tvorbu - to se nevyskytuje zdaleka

jen ve wiccanských covenech, keltských či slovanských rituálních kroužcích. V podobě jemných náznaků a hravých nápodob se projevují i v široce přijímané ekologické mentalitě. Protagonisty nebo aspoň pomocníky novopohanské mentality současnosti jsou vlastně všichni, kdo moderní nesrovnalosti řeší návratem spíše než odvážnými reformami, které by civilizaci pomohly pohnout o krok dál směrem za modernu.

Kulturní „polyteismus“

Tradiční pohanství nelze ztotožňovat s polyteismem. Muslimové jsou strohými a přísnými monoteisty, v náboženstvích indického a čínského původu jsou přinejmenším monoteistické tendence. I předkřesťanská náboženství Západu v pozdní antice směřovala k jednomu Bohu.

Přesto ale můžeme po staletích judeo-křesťanského monoteismu mluvit v našem euro-atlantickém kulturním okruhu o „smrti jediného Boha“ a „znovuzrození bohů“. Tak charakterizuje naši dobu David L. Miller. Má na mysli rozšířenou náboženskou lhostejnost, ateismus a nenáboženský výklad křesťanství (J. A. T. Robinson, Dietrich Bonhoeffer, Harvey Cox, u nás Otakar A. Funda).

Po kulturní „smrti Boha“ se podle některých vykladačů probudili bohové, a to nejen v kroužcích, které se obecně kulturně nebo i nábožensky věnují obnoveným polyteistickým kultům, ale nepřimo i v západní kultuře v celku. Geisler ve svém článku připomíná, že pro značnou část lidí již neplatí úvaha „jeden Bůh - jedna pravda“, dokonce už ani ne „jediná vědecká pravda“.

Společnost se stala multikulturní. D. L. Miller vidí polyteismus už v tom, že „... existují různé hodnoty, různé vzorce organizace společnosti a principy, jimiž se člověk řídí v politickém životě.“ Vedle tohoto sociologického „polyteismu“ se i do filosofie vlomil relativismus, podle nějž souběžně platí různé, ba protichůdné výklady jedné a téže skutečnosti. A za tím právě můžeme vidět ne vždy vědomý a ne vždy přiznaný náboženský základ. Naše zkušenost společenských intelektuálních a psychologických „světů“ je v hloubce náboženská. Jinými slovy politický a kulturní mnohost je vnějším projevem hlubokého fundamentálního, vlastně náboženského základu.

Závěr

Výklad postmoderní plurality jako novopohanství se zdá být přehnaný. My všichni

pluralisticky smýšlející současníci asi hned nejsme (novo)pohany. Pluralita vytvořená v prostoru původně křesťanské společnosti je ale vysvětlením překvapivé popularity polyteistických kultů. Hluboká krize současné společnosti a absence společně přijímaného programu reformy a obnovy se projevují útekem od odpovědnosti. Dochází k regresi před civilizací a k radikálnímu neakčnímu pluralismu v kultuře, někdy i v náboženství. Dialog mezi různými směry může znovu objevit étos veřejného i soukromého života. Pokud jsou k tomu novopohanské směry ochotny, jsou k takové rozpravě zvány. ■

Poznámka

- 1 *Encyklopedie náboženství* (1997) definuje novopohanství jako *postavení lidí s křesťanským původem, kteří však vedou život bez vztahu k církvi*. Novopohané se tam ztotožňují s tzv. vzdálenými křesťany. Tento rozsáhlý spis od prestižních autorů z německé jazykové oblasti tedy zcela přehlíží rozsáhlé hnutí, které se samo vymezuje jako novopohanské. Už dvakrát vydaný *Slovník náboženství* (Eliade, Culianu, 1993, 2001) se jím nezaobývá, stejně jako populární *Knihy o náboženstvích* (1993). Na dvou stránkách (s. 98-100) o něm referuje Dušan Lužný v knize *Nová náboženská hnutí* (1997). Pouze David L. Barrett věnuje ve své knize *Sekty, kultury, alternativní náboženství* (originál 1966, český překlad 1998) novopohanským hnutím 32 stran (273-305) s tím, že k nim ovšem řadí poměrně široký okruh směrů a skupin včetně krátké zmínky o tehdy novém směru New Age a o šamanismu, které se dnes pokládají spíše za samostatné okruhy. V jiných kapitolách se věnuje hnutím křesťanského původu, hnutím s východními zdroji a hnutím, jež označuje za ezoterická a připomíná, že mezi těmito okruhy jsou spojnice a přesahy.

Literatura

- Arctogaia* on line <http://www.arctogaia.com>, poslední aktualizace po 23.1.2002
- Barrett David L.: *Sekty, kultury, alternativní náboženství*, Ivo Železný, Praha 1998
- Castaneda Carlos: *Učení dona Juana*, Volvox Globator, 1994
- Dodds Eric Robertson: *Pohané a křesťané ve věku úzkosti*, Rezek, Praha 1997
- Funda Otakar A.: *Víra bez náboženství*, Prvokruh, Praha 1994
- Geisler Norman L.: *Neopaganism, Feminism, and the New Polytheism* on line <http://www.iclnet.org/pub/resources/text/crj/crj-jrnl/web/crj0143a.html> (aktualizace neuvěděna)
- Hrabal F. R. (ed.): *Lexikon náboženských hnutí, sekt a duchovních společností*, CAD Press, Bratislava 1998
- kol.: *Encyklopedie náboženství*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 1997
- Lužný Dušan: *Nová náboženská hnutí*, Masarykova univerzita, Brno 1997
- Miller David L.: *The New Polytheism. Rebirth of the Gods and Goddesses*, New York, Harper and Row, 1974
- Ordo Templi Orientis. Ecclesia Gnostica Catholica* on line <http://www.otohq.org/oto/egc.html>, aktualizace 26. 2. 2002
- Rodná víra* on line <http://www.volny.cz/rodna-vira> (aktualizace neuvěděna)
- Versluis Arthur: *Wisdom's Children. A Christian Esoteric Tradition*, State University of New York Press, Albany 1999
- Watts: Alan W.: *Příroda, muž, žena. Filosofie spontaneity*, Votobia, Olomouc (?) 1997

Doc. ThDr. Ivan O. Štampach (*1946) je vedoucím katedry religionistiky a filosofie na Fakultě humanitních studií Univerzity Pardubice.

Co opravdu víme o náboženství Keltů

NÁBOŽENSTVÍ KELTŮ PŘED CHRISTIANIZACÍ

Dalibor Antalík

Historický původ Keltů je přirozeně opředen řadou záhad. S jistotou se dá o existenci tohoto etnika hovořit zhruba od 5. st. př. Kr. Tehdy se objevují první písemné zprávy o tom, že se v prostoru střední a západní Evropy pohybují keltské kmeny. Největšího rozmachu dosáhlo keltské panství ve 4. a 3. st. př. Kr., kdy se rozprostíralo od Gibraltaru na západě až po Malou Asii na východě a od evropského pobřeží Středoziemního moře na jihu až po Irsko a Skotsko na severu.

Svých územních zisků však Keltové nedokázali trvaleji politicky využít. V následujících dobách začali postupně podléhat jednak expanzi římské říše od jihu, v druhé řadě vpádům Germánů ze severovýchodu. V prvních staletích n. l. přežívaly zbytky autentické keltské kultury již jen v Římany ovládané Galii a Británii a nikdy neromanzovaném Irsku. Na tato území však začalo záhy pronikat křesťanství, které zásadně proměnilo tvářnost i takovýcho pozůstatků a zároveň přineslo neodvratný zánik původnímu keltskému náboženství. Mnohdy se uvádí, že právě ono je zahaleno nimbem určité záhadnosti, tajemné moudrosti či naopak barbarské krutosti. Nicméně z pohledu střizlivého historického bádání nebylo keltské náboženství o nic záhadnější, duchovnější ani drsnější než jakákoli jiná náboženská kultura evropského starověku, jejíž příbližnou podobu je třeba opatrně rekonstruo-

vat z neúplné mozaiky informací, které máme dnes k dispozici.

Prameny a jejich interpretace

Ke studiu keltského náboženství slouží kromě archeologických nálezů především prameny písemné povahy. Keltové však po sobě nezanechali jakékoli posvátné (natož pak kanonické) texty. Svoji náboženskou tradici předávali až do christianizace patrně jen ústně. Přesto o ní lze určité údaje čerpat hned z několika zdrojů.

V první řadě se jedná o jakési zprávy „zvnějšku“ od starověkých a středověkých autorů, jejichž pohled na Kelty byl ovšem mnohdy ideologicky zabarven: antičtí pisatelé je rádi vykreslovali jako „barbary“, křesťané pak jako „pohany“. Jejich náboženské reálie přitom ustavičně poměřovali s náboženskou kulturou, která byla vlastní jim a jejich čtenářskému okruhu. Nejslavnějším příkladem jsou v tomto ohledu beze sporu Ceasarovy *Zápisky o válce galské*.

Dále jde o starověký epigrafický materiál zaznamenaný již samotnými Kelty pomocí řecké, latinské či dokonce etruské abecedy, a to v latině, řečtině či některém z keltských jazyků. Z 6.-7. st. po Kr. pak pocházejí irské nápisy v písmu zvaném „ogam“, které je autenticky keltského původu. Ve všech případech se však jedná pouze o příležitostné záznamy na náhrobních kamenech, stélách či drobných předmětech a tabulkách. Jejich nevelký rozsah a zkratkovitost potom zapříčiňují to, že informace vztahující se k náboženství bývají vytrženy z celkového kontextu.

Nejdůležitějším zdrojem informací proto zůstávají některé středověké irské a velšské rukopisy z 12.-14. st., které podávají asi nejucelenější obraz původního keltského náboženství. Byly však sepsány až s relativně dlouhým odstupem po christianizaci: jako

určité „starožitnosti“ je zachytili nade vši pochybnost již křesťanští pisatelé, kteří dřívější „pohanské“ látky v mnohém redakčně upravili. Proto jejich věrohodnost a směrdatnost někteří badatelé podceňují, jiní naopak silně přeceňují. Relevantní irské prameny rozdělují novodobí literární historikové na čtyři velké cykly:

- mytologický (mýty o „pohanských“ bozích);
- ulsterský (starší vrstva heroických tradic o Cúchulainnovi);
- fi(o)nnovský (mladší vrstva hrdinských látek o Fi[o]nnovi a jeho synu Oisínovi);
- (pseudo)historický (anály o nejstarších irských „dějinách“ obsahující řadu legendárních a mytických prvků).

Soudobé písemnosti velšské se již více nežli mýtům podobají rytířským romancím. Mezi nejdůležitější z nich patří tzv. „Čtyři větve Mabinogi“ (*Pedair Cainc y Mabinogi*) a artušovský cyklus zahrnující hrdinské báje o stejnojmenné postavě.

Božstva a jejich pevně stanovené role

Ze všech typů pramenů vyplývá, že náboženství starověkých Keltů bylo polyteistické. Podobně jako však nikdy nevytvořili jednotnou říši, tak ani v případě panteonu u nich nikdy nedošlo k zásadnější syntéze (oproti Řecku či Římu). Proto u jednotlivých keltských populací koexistovala celá řada božstev pouze lokálního významu. Někteří badatelé v tomto ohledu neváhají hovořit o „náboženském partikularismu“ tohoto etnika. Nicméně určité „božské typy“ můžeme považovat za společné všem Keltům, i když na ně narážíme pod různými jmény.

V první řadě se jedná o typ svrchovaného vládce nad panteonem, původně asi bouřné, temné povahy, který pochází z nejstarší generace bohů (g. *Taranis/Nodons*; i. *Nuadu*; v. *Nudd > Llud*). Časem se z něj

Reliéf z římské doby zachycující snad boha Luga se dvěma havraný, jeho emblémovými zvířaty (Moux, département Côte-d'Or, Francie).

však stává tzv. „nečinný bůh“, víceméně pasivní garant kosmického řádu. Vzdaluje se všemu dění, ustupuje do pozadí a uvolňuje své čelní místo panovnickým ambicím jiného boha, mladšího a aktivnějšího (g. *Lugus*; i. *Lug*; v. *Llew[elys]*). V jeho fyziognomii se naopak zrcadlí zářnost dne, jasné oblohy a slunce a s nimi spojená všestranná energie.

Svého božského pána měl u Keltů nejen „tento“, nýbrž přirozeně i „onen svět“, tedy místo, kam po své smrti odcházejí zemřelí (g. *Cernunnos*; i. *Donn*; v. *Arawn/Pwyll*). Jiný typ ztělesňoval ochránce válečníků, patron boje a fyzické síly a zároveň i archetypický zařikávač a patron sil magických v jedné osobě (g. *Esus/Ogmios*; i. *Ogma*; v. *Gwydion*). S touto jeho druhou funkcí pak úzce souvisely i další dvě oblasti svěšené božské péčí: garance zdraví, lékařství a léčitelství (g. *Borvo/Grannus*; i. *Dian-cecht*) a mládí a vitality (g. *Maponos*; i. *Mac Oc*; v. *Mabon*). Svého patrona měla samozřejmě i řemeslná činnost, zejména metalurgie (g. **Gobannos*; i. *Goibniu*; v. *Govanon*). Poněvadž především ostrovní Keltové byli zdatnými mořeplavci, potřebovali přirozeně i svého vládce oceánů a vodního živlu obecně (g. **Nectonos*; i. *Nechtan/Ler*; v. *Llŷr*). Snad žádná archaická populace ve svém panteonu nezapomínala na božské dárce prosperity, plodnosti, hojnosti, úrody. Ani Keltové v tomto ohledu nečinili výjimku a uctívali v této roli jak mužské (g. *Teutates/Sucellos*; i. *Dagda*; v. *Math*) tak ženské posvátné reprezentace (v podobě božské pramatky: i. *Danu*; v. *Dôn*; v podobě mladistvé bohyně: g. *Brigantia*; i. *Brigit*; v. *Arianrhod*). Velké úctě se těšila též speciální ochránkyně koňských stád a stájí (g. *Epona*; i. *Macha*; v. *Rhiannon*).

Vysvětlivky:

* značka předchází rekonstruovaný (tj. fakticky nedochovaný) slovní tvar

g. galsky, -ý, -á
i. irsky, -ý, -á
v. velšsky, -ý, -á

Kult několika výše zmíněných božstev měl v keltských oblastech velmi tuhou kořínku a křesťanská církev se s ním musela potýkat ještě dlouhou dobu po oficiální christianizaci. Zřetelně o tom svědčí záměrná historizace některých z nich a jejich začlenění do křesťanského vidění skutečnosti. Kupříkladu ve francouzské Bretani se později setkáváme se sv. Taranem,

v Irsku se sv. Gobannem a především se sv. Brigit, jejíž obliba je na tomto ostrově až doposud srovnatelná s úctou ke sv. Patrikovi - věrozvěstu a národnímu patronu.

Božství a jeho proměnlivost

Jednotliví reprezentanti keltského panteonu měli své jasně určené role. To je jisté i přes závadějící tvrzení některých novodobých badatelů o jejich „nevyhraněnosti“ a „polyfunkčnosti“. Stejně jako většina ostatních archaických populací i Keltové koncipovali své bohy antropomorfně, tedy jako se vším všudy podobné lidem. To je zřetelné jak z jejich zobrazování, tak z literárních látek. Domněnky, že původně Keltové uctívali jen jakési abstraktní duchovní síly, k jejichž personifikaci do entit podobných lidem došlo teprve druhotně díky úpadkovému vývoji po romanizaci a christianizaci, jsou jen lichými spekulacemi.

V rámci dominantního antropomorfismu však můžeme i u Keltů - stejně jako jinde - vystopovat určité pokusy a snahy dát najevo, že ono božské se naší lidské realitě vymyká, že ji přesahuje. Svým způsobem o tom vypovídá pankeltská tendence pořádat svět

Trojice tzv. zahalených božstev (lat. *genii cucullati*) na reliéfu z britského Housesteads, hrabství Northumberland.

posvátného podle trojitého vzorce: jednotlivá božstva byla záměrně seskupována do triád; podobně tomu bylo i s jejich aspekty či atributy; v ikonografii narážíme na velice časté vyobrazení tzv. trojhlavého boha, které se ovšem nevztahovalo k jednomu konkrétnímu představiteli panteonu, ale k různým božským entitám; atd. Za touto „potrojnou teologií“ přitom můžeme spatřovat snahu neredukovat božství na jednu přesně vymezenou podobu a zdůraznit naopak jeho vnitřní mnohotvárnost a pluralitní charakter.

Myšlenku neuchopitelnosti posvátného můžeme vystopovat i v určité ikonické cudnosti. Keltské idoly božstev totiž většinou byly jen velice stylizované a pouze vzdáleně připomínaly lidské rysy. Poněvadž ostatní hmotná kultura vykazuje naopak vysokou úroveň výtvarného projevu, nelze tento fakt považovat za projev nějakého neumětelství a neschopnosti, nýbrž za záměr. Podobným směrem ukazují i některé indicie ve středověkém ostrovním písemnictví. Podle něj bohové vlastní „plášť“ (i. *brat*) a tzv. „mlhu (resp. závoj) vědění“ (i. *feth fiada*), které je činí neviditelnými, a tudíž neuchopitelnými, když se do nich zahálí, a zároveň schopnými zjevit svou přítomnost náhle a neočekávaně. Jinou charakteristickou vlastností božství pak v keltské optice představovala schopnost proměňovat se do nejrůznějších, především zvířecích podob, tedy schopnost tzv. metamorfózy. I ona v posledu zdůrazňuje myšlenku mnohotvárnosti a proměnlivosti božství, které jakoby nelze vázat k ničemu jednému provždy danému, vymezenému a ohraničenému. Keltské náboženství tedy vykazuje velice dynamickou koncepci božství i přesto, že není formulována prostřednictvím

O keltském náboženství

„Z bohů ctí Galové nejvíce Mercuria. Ten má nejvíce soch, ten podle nich vynalezl všechna řemesla, toho pokládají za ukazatele cest a průvodce pocestných, ten podle jejich soudu má největší vliv na různé zdroje výdělků a na obchody. Po něm uctívají nejvíce Apollóna, Marta, Iova a Minervu. O nich mají skoro stejné představy jako ostatní národy: Apollo zahání nemoci, Minerva učí počátkům řemesel a umění, Jupiter vládne nebesy, Mars řídí války. Martovi obyčejně, kdykoli se rozhodnou pustit se do bitvy, zaslíbí všechno, co v boji ukořistí. Po vítězství mu obětují vše živé, čeho se zmocnili, všechnu kořist ostatní mu snesou na jednu hromadu...“

Gaius Julius Caesar, Zápisky o válce galské VI, 17

O tom, jaká konkrétní galská božstva za tímto Ceasarovým popisem hledat, vedou spory již generace historiků náboženství.

Božská patronka koní a stájí Epona se svým jízdním zvířetem na plastice z 1. - 3. st. po Kr. (Alise-Sainte-Reine, département Côte-d'Or, Francie).

pojmových kategorií, tak jako v některých velkých světových náboženstvích.

Kněží jako nositelé tradice

Narozdíl od Germánů či Slovanů se u Keltů před christianizací setkáváme s velice zpracovaným systémem hierarchicky uspořádaných kněžských vrstev.

Nejdůležitější z nich tvořili tzv. druidové (g. *druis*; i. *druí*; v. *derwydd*). Podle jejich titulu pak někdy bývá - poněkud nešťastně a na každý pád nepřesně - celá keltská náboženská kultura označována jako tzv. „druidismus“. Termín *druid* v keltských jazycích původně znamenal „velmi vědoucí“, „velmi moudrý“. Nejvlastnější funkcí těchto kněží byla teologická činnost. Proto se o nich v antických pramenech hovoří nejčastěji jako o „filosofech“ nebo „teozích“. Byli tedy jakýmsi garanty „věroučné“ stránky keltské náboženské kultury. Ale svými pravomocemi zasahovali i do politických událostí a jednání a do jejich kompetence spadalo i soudnictví a právo.

Proto je logické, že po oficiální christianizaci keltských populací věnovala křesťanská církev velké úsilí tomu, aby byl ze všeho nejdříve eliminován vliv právě této kněžské vrstvy. Od této chvíle začali být její příslušníci i se svou naukou „diabolizováni“ a teprve v křesťanských traktátech se začalo slova „druid“ užívat jako synonyma pro „mága“ a „čaroděje“.

Kromě druidů plnili v keltské náboženské kultuře kněžské role i tzv. bardové

(g. *bardos*; i. *bárd*; v. *bardd*). Doslava lze tento sacerdotální titul překládat do češtiny ve smyslu „básník“. Jejich nejvlastnější funkcí bylo uchovávat a předávat ústní tradice. To se s největší pravděpodobností dělo v řeči vázané, tedy poetickou formou. Tyto „poémy“ s náboženským obsahem byly, jak naznačují některé irské prameny, skládány v archaickém metru a jejich memorování tedy nebylo ničím jednoduchým. Podobně jako byli druidové garanty keltské věrouky, byla bardům svěřena úloha garantů jejího tradování.

Po zániku druidského stavu v průběhu christianizace se původně kněžské kolégium bardů na Britských ostrovech „sektarizovalo“. A z této transformace se zrodil jakýsi „cech“ dvorních básníků a školských literátů označovaných v irštině nadále jako tzv. *filidové* (v sg. *fili*, resp. *file*). Právě jejich zásluhou byly ve vrcholném středověku písemně zachyceny upravené verze některých látek předávaných ústně od předkřesťanských dob (viz výše).

Poslední kněžskou skupinu pak u Keltů tvořili tzv. vatové či méně přesně ovatové (g. *vatis*; i. *fáith*). Význam tohoto výrazu se blíží našemu českému „věštec“. Charakteristická úloha této vrstvy tedy spočívala především v divinaci, ve věštění. Nicméně mezi jejich další kompetence patřilo mj. i léčitelsví a terapeutická magie. Podle některých antických autorů se prý vatové zabývali i „přírodními vědami“ - patrně právě v souvislosti s léčitelsvím. Vatové tedy byli považováni za garanty určité části kulturního života.

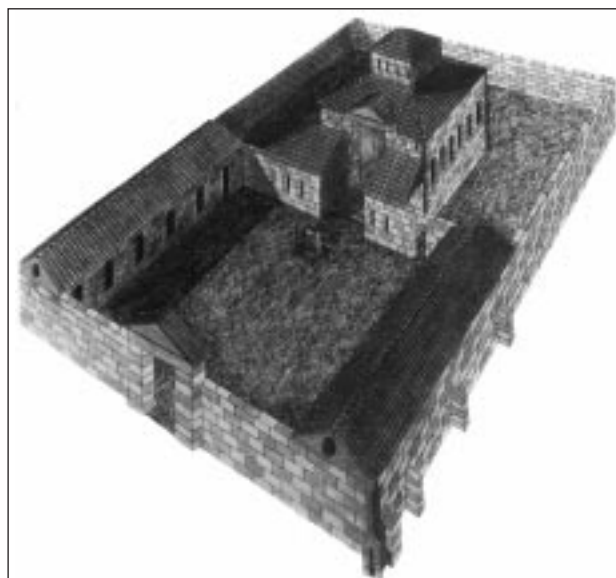
Od ostatních společenských vrstev kněží odlišovalo bílé rituální roucho. Dnešní neodruidismus sice říká, že bílá barva byla symbolem pouze stavu druidů a že barvou bardů byla modrá a vatů zelená, nicméně toto tvrzení je pouhou fantazií, která nemá historické opodstatnění. Všechna tři sacerdotální kolégia pak měla jak mužské, tak ženské osazenstvo.

Bohoslužebný život - velká neznámá

Oblast kultu představuje nejméně zbadatelnou sféru keltského náboženství před christianizací. Zmínky řeckých a latinských autorů jsou v tomto ohledu příliš stohé, v epigrafickém materiálu nenalezneme prakticky žádné relevantní informace, křesťanství redaktori původně „pohanských“ narácí ve středověkém Irsku a Walesu se tomuto tématu patrně záměrně vyhýbali zcela a svědeckví archeologie je bez relevantních písemných pramenů víceméně nepoužitelné. Na základě různých indicií sice můžeme evinovat existenci celé řady rituálů a dalších kultických fenoménů, nicméně jejich vnitřní struktura nám zůstává z většiny neznámá.

Stejně jako v ostatních archaických kulturách i u Keltů představovala osu veškerého kultického dění obětní praxe, jejíž konání bylo svěřeno kněžím - navzdory všem nepřipadným představám o tom, že přinášení obětí bylo jen nepodstatnou a okrajovou záležitostí určenou „nevzdělanému lidu“ (v protikladu k „vzletné“ druidské metafyzice a „tajemné“ magii určené pro „zasvěcené“)! Avšak ani průběh takového elementárního bohoslužebného úkonu s jistotou rekonstruovat nelze.

Podobně je známo, že Keltové slavili čtyři výroční svátky: *samain* (1. 11.), *imbolc* (1. 2.), *beltain(e)* (1. 5.) a *lughnasad* (1. 8.). Avšak o tom, co přesně se během nich dělo, až na několik podružných informací opět nevíme. O něco málo lépe na tom je novodobé bádání v případě bohoslužebných prostor. Pro ně se v keltských jazycích užívalo speciálních výrazů *nemeton* (g.) resp. *nemed* (i.) a označovala se jimi po-

Přibližná rekonstrukce chrámu a přilehlého posvátného okrsku objeveného v britském Harlow, hrabství Essex.

svátá místa v nejširším slova smyslu. Nacházela se buď ve volné přírodě (v hájích, u pramenů řek, na vrcholcích hor, v jeskyních) nebo v uměle zbudovaných objektech - chrámech, jejichž existenci máme doloženu od nejstarších dob (a nikoli teprve po kontaktu Keltů s řecko-římskou civilizací, jak se mnohdy neprávem tvrdí). Zvláštní kapitolu v tomto ohledu představují tzv. „posvátné kameny“, tj. megalitické konstrukce typu britského Stonehenge či bretoňského Carnacu. Protože se na územích obývaných Kelty nalezlo velké množství takovýchto památek, vznikla v době prvního romantického zájmu o Kelty pověra, že jejich staviteli byli právě oni. Dnes se ovšem bezpečně ví, že tomu tak nebylo. Stvořiteli megalitických památek byly s naprostou jistotou předkeltské a předindoevropské populace ze 4. a 3. tis. př. Kr. Faktem přitom zůstává, že tyto konstrukce Keltové časem asimilovali, převzali do svého kultického inventáře: na některé z nich dodatečně vytesali reliéfy svých bohů (kupříkladu v bretoňském Kernuzu) a křesťanská církev ve Francii musela ještě v 7. st. po Kr. brojit proti „obětování kamenům“.

Člověk a jeho úděl

Podobně nelehký úkol, jakým je rekonstrukce bohoslužebného života Keltů, představuje i ohledávání jejich představ o člověku. Antické prameny zasazují keltské reálie do vlastního zkušenostního horizontu, což s sebou přirozeně přináší zkrácení jejich původní antropologické perspektivy. A jediný zdroj informací, který o nich může vydat autentické svědectví, tj. středoirské a středověléšské písemnictví, byl zachycen a zredigován dlouhá staletí po té, co začaly keltskou mentalitu ovlivňovat křesťanské ideály.

Je-li možné z pramenů takovéto povahy sestavit předpokládaný „etický kodex“ Keltů před christianizací, pak by do něj patrně patřily: jednání odpovídající sociálnímu statutu příslušného jednotlivce, observance tradičních kmenových zvyků a dodržování tzv. *geasa*, které určovali druidové každému individuálně. Termín *geis* (sg.) přitom obvykle bývá přirovnáván k tzv. tabu: jde o zákaz, který dotyčný nesmí během svého života porušit. Konkrétně se mohlo jednat kupříkladu o ustanovení, jakého se vyvarovat jídla, kam nikdy nechodit, jakou činnost nevykonávat, ap. Několik středoirských látek pak líčí důsledky, které přináší přestoupení takovýchto *geasa*: jejich nedodržení jednotlivci přivozuje neodvratnou

Keltské náboženství a kultura znovu inspirující

KELTOMÁNIE

Věra Nosková

Keltománie je velmi volnou a iracionální interpretací jisté části dějin laiky. Historický a archeologický výzkum keltomanům slouží jen jako základní inspirace, na níž konstruují více či méně fantastický svět. Jen velmi vzácně o něm ale mají nezkrácené a čerstvé informace.

Romantizující představa o Keltech koresponduje s prioritami, obavami, nadějami a duchem naší doby. Keltové měli náboženský vztah k přírodě a jejím silám, což romantikům soucítícím s přírodou navozuje pocit duchovní spřízněnosti. V keltománii lze najít patos, ignoraci reality, blízkost kýči, lež nebo blouznění, ekonomický zájem, naivitu u příjemců legend a dalších rádobykeltských produktů a mnohdy ekonomickou kalkulaci u jejich dodavatelů, blábolivost, víru, nadšení. Zároveň ale keltománie vychází vstříc potřebě pohádek a mýtů, která se ve dvacátém století vyořila po racionalitě předchozího období s novou silou.

Archeologické rozhledy

Příčiny keltománie zmapovala na odborné úrovni anketa časopisu Archeologické rozhledy. V druhém čísle z roku 1998 se v článku Vladimíra Salače můžeme dočíst, že keltománie jakožto fantasmagorický květ historie, má své vlastní dějiny a není ničím novým pod sluncem. „Keltománie je známá už z minulosti a v mnohem drastičtější podobě,“ vysvětluje Vladimír Salač. „Například dr. Wiliam Price von Llantrisant, který se

v minulém století považoval za druida, obětoval svého malého syna ohni a sám sebe nechal spálit po keltském zvyku. Podobná věc se málem stala před osmi lety. Jeden mladý Rakušan se pokusil obětovat svého osmiměsíčního syna, aby pro sebe získal další život. Syna v lese dvakrát bodl do zad a položil ho na 'obětní kámen'. U výslechu objasňoval: jako druid mám právo rozhodovat o životě a smrti lidí.“

Zájem o Kelty překročil od dob zániku jejich civilizace mnoho staletí. Keltské pohádky a mýty se zvláště prostřednictvím francouzské a britské literatury stačily stát součástí celoevropské kultury ještě ve středověku. „Již tehdy se dostaly do obecného povědomí příběhy o králi Artušovi, či Tristanovi a Izoldě. V Čechách se objevuje druhý z nich již ve 14. století. Jiné keltské příběhy byly upravovány, zcela přepracovány nebo dokonce falšovány. Už na samém počátku novověku, pod vlivem vrcholící renesance a nových zámořských objevů, započaly vědecké pokusy získat konkrétní představu o dávných obyvatelích britských ostrovů. Středem zájmu byli především druidové. Tehdy byly také megalitické pa-

smrt (např. Cúchulainnovi v tzv. ulsterském cyklu). Většina ostatních etických hodnot, na jejichž zdůrazňování lze narazit především ve středověléšském písemnictví (např. v tzv. artušovském cyklu), už zrcadlí křesťanský ražený rytířské ideály nebo jejich částečnou modifikaci.

Ačkoli se ostrovní literární látky zpravidla nezmiňují o nějakém „osudu“, jemuž by byli lidé bezvýhradně podrobeni, víru v jeho existenci můžeme v původním keltském náboženství důvodně předpokládat. V prvé řadě pro ni hovoří praktikování různých věštných technik, které mají člověku

poskytnout průhled do budoucnosti. Kdyby podle Keltů nebyly „věci příští“ předem stanoveny osudem, nikdo by zřejmě neměl důvod se k divinaci uchýlovat. Za druhé o starokeltském fatalismu svědčí i rozdělování dnů v měsíci na příznivé a nepříznivé, doložené nápisně dochovanými galskými kalendáři.

Na závěr zbývá zmínit otázku posledních věcí člověka, která představuje v rámci novodobého bádání o keltském náboženství učiněný *crux interpretum*. V tomto bodě se

⇒ Pokračování na další straně.

Opuková hlava z doby laténské s typickým nákrčníkem, nalezená na keltském hradišti u Mšeckých Žehrovic.

⇒ Pokračování z předchozí strany.

mátky označeny za pozůstatky druidských kultů a Stonenhenge bylo prohlášeno hlavním chrámem keltských kněží. Tato mylná představa je dodnes zakořeněna v laické veřejnosti.“

Keltové v politických službách

Z Archeologických rozhledů z roku 1999 je i další ukázka. Tentokrát jde o překlad článku archeologa Michala Dietlera z univerzity

⇒ Pokračování z předchozí strany.

totíž výpovědi antických pisatelů a středověkých irských a velšských rukopisů zásadně rozcházejí. Podle svědectví ostrovní literatury odcházejí zesnulí do „zásvětí“ (g. *sedos*; i. *sid*; v. *amwn*), které bývá poeticky popisováno např. jako „Země věčného mládí“, „Země radosti“, „Jabloňový (kraj)“, ap. A zde pak prý vedou život podobný pozemskému, avšak o hodně šťastnější a kvalitativně lepší. Představa nějakého soudu na onom světě, který by museli zemřeli před svým vstupem do zásvětí podstoupit, v genuinně keltských představách s největší pravděpodobností neexistovala.

Prakticky všechny antické prameny se shodují na tom, že u Keltů existovala víra v „nesmrtelnost“ duše, což dobře koresponduje s pozdějšími zprávami. Nicméně řada

v Chigagu. Článek byl převzat z časopisu *American Anthropologist*, kde vyšel v roce 1996. Má název „Naši předkové Galové“ a podtitul „Archeologie, etnický nacionalismus, manipulace s keltskou identitou v moderní Evropě“ (význam pojmu Gal je totožný s označením Kelt, Galy ale nazýváme Kelty, kteří žili především na území dnešní Francie, a jako Galové se sami nazývají i mnozí dnešní Francouzi, pozn. aut.).

Kniha připomíná, že vůdcové Velké francouzské revoluce odstranili šlechtu, která svůj původ odvozovala od Franků, a proti této římské šlechtické tradici prosazovali Kelty jako základ pro emocionální vnímání etnického společenství. Proto nechal Napoleon III. v Burgundsku roku 1865 vztyčit sochu vůdce Galů Vercingetoriovu, který bojoval proti římským legiím.

Po porážce Napoleona došlo k oživení myšlenky franského původu

národa, ale během revoluce 1830 se vzdmul mocný protiútok ze strany keltofilských romantických historiků. Od té doby jsou Keltové vnímáni jako primární etnický základ francouzského národa. Období mezi léty 1850 až 1914 se vyznačuje skutečnou posedlostí keltskou identitou a postupnou proměnou keltského válečníka Vercingetoriga z obskurní historické postavy v prominentního národního hrdinu.

Manipulace s keltským odkazem hraje roli i nyní. V roce 1985, v místech někde-

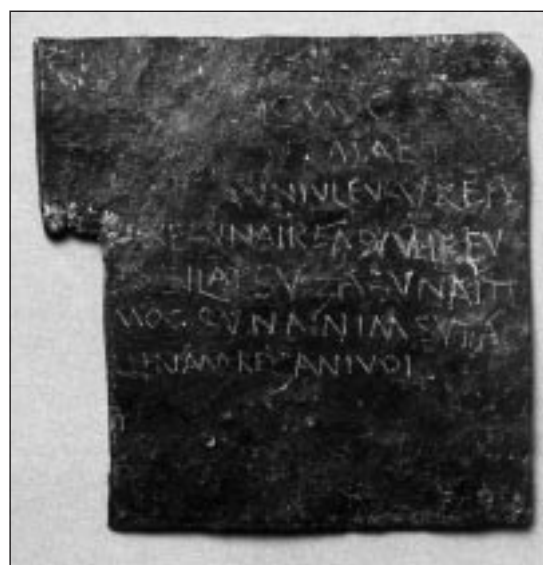
z nich upřesňuje, že se tato nesmrtelnost konkrétně realizovala prostřednictvím tzv. metempsychózy, tj. stěhování duše z jednoho těla do jiného, což je postulát, který se ve středoířském a středovelšském písemnictví naprosto nevyskytuje! Obecně přijímané vysvětlení tohoto závažného rozdílu v pramelech ještě žádný badatel nepředložil. Nicméně nelze vyloučit, že jej zapříčinilo nepochopení ze strany Řeků a Římanů, kteří fenomén metamorfózy, přisuzované keltskými mýty nejen božstvům ale okrajově i mýtickým hrdinům, dezinterpretovali tím, že jej mylně přirovnávali k nauce pythagorejců, která představuje o metempsychóze skutečně obsahovala. ■

jšího oppida Bibracte, kde se Vercingetorix pokusil sjednotit Galy v boji proti Římanům, vyzval prezident Mitterrand k národní jednotě se slovy, že Bibracte je místem, „kde se odehrálo první dějství naší historie“. Ve stejném roce se v novinách objevuje fotografie z výročního shromáždění extrémně pravicové Národní fronty, na které její mladý člen stojí před plakátem s krátkým seznamem francouzských národních hrdinů. První je Kelt Vercingetorig, poslední Jean-Marie Le Pen. Mladý muž má odznak s typicky xenofobním heslem „Galie Galům“. - Tolik archeolog Michal Dietler o historii francouzské keltomanie.

Jako politikum slouží Keltové i při sjednocování Evropy. Politici přející vizi sjednocené Evropy podporují akce a aktivity spojené s keltskou minulostí. V poslední čtvrtině dvacátého století proběhly v Evropě desítky velkých, finančně dobře zajištěných výstav o keltské archeologii. Jsou součástí strategie při utváření jednotné evropské identity, kladou důraz na společné kulturní dědictví.

Keltové jako zdroj inspirace

Keltské motivy a jejich fantastický svět hrál vždy významnější roli v časech, které se odkláněly od racionalismu. Zlatý věk prožívaly v dobách romantismu 19. století i dnes. I u nás o Keltech vycházejí spousty knih. Většinou jde o překlady (autorky jsou v převaze). Zachytíme také články či rozhovory a besedy na toto téma probíhající v rádiu i televizi i hudební skupiny provozující muziku „inspirovanou Kelty“. Jde

Jedna z tzv. zaklínacích tabulek (lat. *defixiones tabulae*) objevených v britském Bathu, hrabství Somerset, na níž je vzývána bohyně Sulis (patrně místní varianta galské Brigantie?).

ovšem o žánr, který napodobuje irskou, skotskou či bretagnskou lidovou hudbu, nebo se snaží evokovat ducha ranného středověku. Proč ne, v umění je každá inspirace vítána. Inspirováni jsou i příznivci magie, okultismu, šamanismu a druidismu.

Martha Sillsová - Fuchsová v knize „Návrat Keltů“¹ stopuje mimo jiné pozůstatky této dávné civilizace v údajně moudrých a podivuhodných zvycích jejich dnešních potomků. Tvrdí například, že zemědělci v Rakousku a ve Švýcarsku dávali ještě nedávno před zimou semena na modré plachetky, protože pak vzklíčila o 14 dní dříve. Moudré stařenky zase dětem podstrkovaly kousky chleba napadené plísní s doporučením, že je to zdravé. Až později medicína objevila penicilin, jása autorka. Penicilin jí splývá s jakoukoliv, i karcinogenní plísní. V kapitole „Vzhlížení k nebi“ se zase opájí astrologickými spekulacemi. Jinde se autorka snaží dodat lesk moudrosti primitivním pověrám. V kapitole „Kouř a vykuřování“ například mudruje: „Zdá se, že zvyk vykuřování pokojů nemocných lidí, jakož i obydlí a stájí nemá jen kultovní, nýbrž převážně léčebně preventivní původ, neboť je spojen s poznáním ochranných účinků kouře a také sazí. Kouř může člověka zbavit křečovitého stažení průdušek při astmatickém záchvatu. Moderní vědec tvrdí, že kouř chrání proti kosmickému záření.“

Velmi oblíbená je mezi keltofilův představa, že mnohé naše dnešní zvyky a tradice navazují na keltské rituály. Martha Sillsová - Fuchsová probírá podrobně jednotlivá data v kalendáři, významná pro křesťanství,

a uvádí je do souvislosti s nějakým keltským zvykem, bůžkem, začátkem či koncem pústu. Tyto spekulace náhle proloží vyjádřením odborníka z Frankfurtu nad Mohanem, který tvrdí, že usazeniny z bílkovin ucpávají póry kapilárních stěn a to v množství 5 - 15 kg u jednotlivé „ucpané“ osoby. Tuto zátěž pak prý umocňuje intenzita kosmického i zemského záření. Na tomto poznání se také zakládají léčebně preventivní opatření a obyčej Keltů.

Za kultovní zvyk, jehož původ prý lze doložit již v době počátků keltského osídlení, lze považovat pojídání husy na svatého Martina 11. listopadu. Husy údajně sloužily jako barometr varující před špatným počasím, ale jen v létě. Od podzimu už takto nefungovaly, takže se zabíjely, nebo spíš obětovaly. Obdivná atmosféra textu se vytratí, když si autorka musí postěžovat: „Obraz Kelta jako primitivního, ukrutného a barbarského bojovníka, jenž utíná, sbírá, a dokonce konzervuje hlavy svých protivníků, protože se domnívá, že tak nabude jejich schopností, vytvořili většinou nepřátelsky naladěni a prostoduší dějepisci.“

Fantazie jako věda

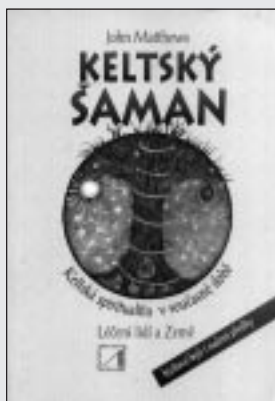
Jiná autorka - Caitlin Matthewsová - kromě psaní knih hraje na keltskou harfu, zpívá keltské písně, pořádá šamanské workshopy v Anglii, USA i jinde. Její knihy o keltské spiritualitě jsou známy v mnoha zemích. Její muž - John Matthews - se také Kelty zabývá

a české nakladatelství Alternativa vydalo roku 1995 jeho knihu „Keltský šaman“.

Matthewsová se věnuje keltským předkům, kteří žili na území Británie a Irsku. U nás jí vyšla kniha „Keltské duchovní tradice“.² Její čtenáři mají dojem, že je do věci skutečně zasvěcena že se spolu s ní mezi Kelty ocitli. V kapitole o druidech nazvané „Výjimeční nadáním“ vypráví: „Studovali tak odtaziťté předměty jako astrologii, kosmologii, psychologii, teologii a řadu dalších odnoží vědění. Přes tyto své znalosti nezařbředali do abstraktního filosofování. Každá část jejich vědění musela být použitelná v každodenním životě.“ Na jiném místě sice přiznává: „Naše vědomosti o ostrovních druidech jsou bohužel díky římskému záka-

Bronzová soška býčka, nalezená při archeologickém odkryvu v jeskynním prostoru Býčí skály.

Šamanovo vidění

... Vášnivá touha Západu po materiálním bohatství je ničivější, než si uvědomujeme. Kmenové národy Severní a Jižní Ameriky nebo praobyvatelé Austrálie žijí v mnohem bohatším světě, o jakém se nám nemůže ani zdát. Žijí v kontinuu duchovní tradice, nikdy se neodkloní od přesvědčení, že jsou součástí celku Stvoření. Kelové to také pochopili a zabudovali do základů svých tradic a rituálů. Chceme-li znovu objevit metodu keltských šamanů, musíme tento způsob vidění a citění přijmout za svůj a opustit mnohé z toho, co známe na konci 20. století jako „normální“ způsob života.

Není to pochopitelně myšleno jako naprostá degradace nebo odmítání moderní technocentrické kultury a civilizace. Lidstvo objevilo spoustu dobrých věcí, mnoho prospěšného, co by mělo být zachováno. Nenavrhují odvrhnout všechno, co jsme se naučili. Ale měli bychom se snažit získat svěžest a vnitřní sílu šamanova vidění. Jakmile jednou pochopíme základní myšlenku, že všechno je součástí nás samotných, protože my jsme součástí všeho, a že není nutné věřit v průběh života po přímce od bodu „A“ (narození) k bodu „Z“ (smrt) a v cíl splnit (rozumějte „získat“) na této cestě co nejvíce, jakmile

začneme vidět život spíš jako spirálu než přímku, osvojíme si jeden ze základů šamanského přístupu. Odtud můžeme začít zkoumat náš skutečný svět, sledovat sít' čar rozbíhajících se z ústředního bodu do nejhlubších (nebo nejvyšších) rovin duchovního světa (poznáme sebe, nebo zjistíme, jaká je naše úloha ve vesmíru).

Naučili jsme se věřit, že jsme sami v nepřátelském světě. Místo toho bychom si měli začít uvědomovat, že jsme spolutvůrci Přírody, že jsme s ní a na ní vzájemně závislí. Musíme pochopit, že jsme její ochránci, ne nepřátelé. ...

John Matthews, *Keltský šaman. Keltská spiritualita v současné době. Léčení lidí a Země*, Alternativa Praha 1995, str. 27-28

Část stříbrné destičky, zdobící kotlík, nalezený v dánském Gundestrupu.

zu druidské praxe v Británii dosti kusé,“ ale vzápětí líčí: „Podle kontinentální tradice byla místem zrodu keltského druidství Británie, čemuž nasvědčuje fakt, že galští druidi se na ostrovy jezdili učit svému řemeslu.“ Autorka dále vypráví o keltských básnických školách. Výuka prý trvala 12 let. Cituje báseň anonyma, ta ale pochází z počátku 18. století. Poté podrobně rozepisuje, co se po dvanáct let keltský básník učil, co zažíval a jak stoupala jeho moudrost.

Na jedné ze stránek knihy *Keltské duchovní tradice* jsem napočítala téměř dvě desítky vlastních jmen bohů, hrdinů, jejich dětí a levobočků včetně přezdivek. V knize jich jsou stovky. O jejich historické autenticitě lze pochybovat.

Rozpaky vzbuzuje i „Lexikon keltské mytologie“.³ Je mnohomluvný a prameny z 12. a pozdějších století rozhodně nejsou přesvědčivé. Většina výrazů, za nimiž často následuje celá legenda, není uvozena pramenem z něhož čerpá, ani dobou, kdy byla poprvé zaznamenána.

Kelové mediálně zajímaví

Kelové se objevují i v populárních časopisech. V těch téměř „okultních“ se keltská témata mohou doslova spustit ze řetězu. Astro uveřejnilo 20. září 1999 článek s názvem „Původ hlavy Kelta z Mšeckých Žehrovců zůstává tajemstvím“. Autorem je Jan Kroča. V článku lze číst větu: Kelové totiž své svatyně stavěli téměř výhradně v místech s pozitivní energií.

Tentýž časopis 3. 1. 2000 obsahuje článek „Odhálí někdy někdo tajemství ruin nedaleko Zbraslavi?“ Autor Otomar Dvořák zde spekuluje o „tajemné tváři“, pískovcové hlavě, která se našla r. 1957 na Závisti.

Článek se tváří docela střízlivě, až ke konci článku autor nevydrží a musí napsat: „Dávný tvůrce vložil do kamenné hlavy ze Závisti nemalou dávku magie. Nad Hradištěm jako kdyby se opět uzavírala mlžná clona. A svržený bůh se záhadně usmívá. Ví své. Možná nad troskami leží kletba jeho umírajícího kněze, vyřčená kdysi ve chvíli zkázy.“

Fantastická fakta si také keltské záhady oblíbila, v desátém čísle roku 1998 objevíme další spekulaci. „Zvíkovská 'markomanka' - dílo Keltů?“ ptá se autor Vladimír Šiška. Autorovu pozornost a fan-

tazii upoutaly tajemné znaky, vytesané do kamenů věže, zvané Hlízová nebo také Markomanka. Na článku je sympatické, že autor své domněnky nepředkládá jako fakta ani jako mystérium.

Fantastická fakta číslo 4/1998 obsahují článek „Praotec Kelt“. Autor Vladimír Mátl rozvíjí teorii, že když psal Kosmas o příchodu kmene Bójů (Čechů), týkalo se to vlastně Keltů. Na Řípu nestal se svým lidem praotec Čech, ale keltský praotec Segoves. Článek je plný spekulací a je zakončen částí s názvem „Kde leží hrob praotce Kelta?“ Protože Keltové své mrtvé nespalovali, existuje prý reálná možnost, že by se hrob praotce Kelta mohl najít.

Raději Keltové než skutečnost

Nakonec si dovolím úvahu, která z pouhého sběru materiálu o keltománii vybočuje. Lidé, kteří si romantizují takzvané barbarské doby, bývají vnímáni jako osoby s velkou fantazií.

Zaklínadlo podsvětních božstev

Třikrát se dotkněte oltáře svým mečem:

*Náleží ti život a smrt, abys je dával,
náleží ti také, abys je uchovával.*

Tento život nezná konce.

Jsmo zrozeni v jiné podobě.

Avšak vše musí být v rovnováze,

taktéž i já.

O to prosím Zemi i Nebesa.

Opět se třikrát dotkněte oltáře. Svá přání vyslovte pečlivě a přesně, protože tato božstva berou věci naprosto doslovně a často se dochází k velmi výrazným výsledkům.

Conwayová, D. J., *Keltská magie*, Ivo Železný, Praha 1997, str. 147-148

Já bych jim ji ale chtěla upřít. Realita, i ta historická, bývá fantazií často nedostupitelná, fantazie může být proti tomu mnohdy plochá a plná balastních, primitivních představ. Vždycky mě překvapovalo, že někteří lidé, kteří přijímají výhody dnešního zlatého věku euroamerické civilizace, kteří jsou opečováváni lékaři, chráněni zákony a žijí v pohodlí teplých domovů, kteří nejsou v bezprávném postavení a obávají se sebe-menší bolesti, sní o dobách, kdy člověk často trpěl hladem a zimou, musel od rána do večera pracovat, neznal dovolenou ani důchod, byl ovládán mocnými v čele společnosti, kteří rozhodovali o jeho životě a smrti. Trpěl nesčíslnými bolestmi a nemocmi a brzy umíral. Dovede si představit snivec o bájných dobách pohanství, že by se stal účastníkem obětování živého člověka? Že by byl obětován on sám? Že by musel často bojovat v krvavých řežích muž proti muži, mohl by být velice snadno zabit ve věčných ozbrojených konfliktech, ženu by pro změnu čekalo v takových řežích znásilnění, zničení domova, někdy i smrt dětí. Tito historičtí romantici jsou nekonečně vzdáleni od tehdejší reality. Jejich pocit pohrdání a oškli-vosti nad naší civilizací je možná neuvědomělým, ale dětinským pokrytectvím.

Měli bychom keltománii přičíst k dobru fakt, že obohatila hudbu i ostatní druhy umění stejně jako například podvrhy slavných rukopisů byly obrovskou inspirací pro umění národního obrození. Věštění kněžny Libuše či dívčí válka a další legendy, kterých se ujala literatura, opera a výtvarné umění mohou vzbuzovat vlastenecké a estetické emoce, ale historickými fakty nejsou a my je tak většinou ani nevnímáme. Stejně tak jimi není bohatá keltomanská literatura, hudba a další druhy umění či „bádání“.

Keltomilové a keltomani v drtivé většině nejsou nijak nebezpeční, naopak, jeví se jako zajímaví nadšenci a zvláště v umění může jejich tvůrčí potenciál obohatit kulturní scénu. Jde o masový moderní mýtus, o široký komplex blouznivých teorií, které jsou na štíru s realitou, a také o dobrý obchod s historickým romantismem. ■

Poznámky

- 1 Sillsová-Fuchsová, M., *Návrat Keltů*, Ivo Železný, Praha 1996
- 2 Matthewssová, C., *Keltské duchovní tradice*, Ivo Železný, Praha 1997
- 3 Botheroydovi, S. a P., *Lexikon keltské mytologie*, Ivo Železný, Praha 1998

Text vychází z přednášky, kterou autorka přednesla v cyklu „Věda kontra iracionalita“ (pořádá Český klub skeptiků Sisyfos a Tiskové oddělení AV ČR).

Věra Nosková (*1947) je publicistka a předsedkyně Českého klubu skeptiků Sisyfos.

Keltské svátky podle současného druida

ODKAZ KELTŮ V BOIOHEMII

Roman Procházka

Současní obyvatelé České kotliny jsou potomky mnoha národů. Jedním z nich byli i Keltové. Tito neobyčejně šikovní řemeslníci, lidé hrdí na svou svobodu a velcí znalci přírody zanechali po sobě dědictví, které se ozývá v každém z nás - dodnes slavíme keltské svátky.

Nejprve se podíváme na ten nejbližší, únorový.

Imbolc

On se vlastně jmenuje v každé zemi, kde žili Keltové, trochu jinak. Lze se setkat i s názvy Oimelc, Imelk a dalšími. V Irsku se v tento den slaví začátek období rození nových jehňátek a laktace ovcí, ale to je již poměrně přenesený význam. Původní Imbolc byl svátkem probuzení přírody, počátku jarního růstu kytiček a také bohyně tvořivé síly Země a plodnosti Brighidh. Paní plodnosti bylo důležité náležitě uvítat, a proto se v předvečer svátku čistě poklidil dům i stáje a pak se vše slavnostně vyzdobilo. Zelené „vánoční“ věnce z cesmíny a chvojí na dveřích nahradily slaměné Brighitiny kříže, paní domu upletla ze slámy malé panenky, které oblékla do krásných šatů a nakonec čistě vymetla ohniště, aby v něm mohla zažehnout nový oheň. Ten si obvykle přinášela z posvátného místa, kde jej kněžky bohyně Brighidh neustále udržovaly.

Pán domu nasekal čerstvé rákosí. Večer se postavil na práh domu a třikrát pozval bohyni Brighidh do svého domu, aby v něm strávila slavnostní noc. Pak prostřel rákosí od dveří k posteli své ženy - Brighidh jí měla požehnat a pomoci ke zdravému potomkovi.

Na počátku února se totiž rodily děti, které jejich rodiče počali na svátek Beltain předchozího roku. Imbolcové děti se považovaly za velmi příznivé znamení, věřilo se v jejich vyjimečně šťastný osud a projev nevšední přízně bohů.

Sice už víme, jak Imbolc slavit, zato však netušíme, kdy. A právě jsme narazili na největší problém keltských svátků, a tím je jejich časové určení. Nejrozšířenějším zvykem je přiřadit k Imbolcu datum 1. únor a hoto- vo. Jenže to má v sobě několik háčeků. První

je, že nevíme, který kalendář použít. V době platnosti našeho gregoriánského kalendáře už byli Keltové dávnou minulostí. Použitím Juliánského kalendáře se sice dostaneme do doby od roku -46 a výš, kdy Keltové jako národ ještě existovali, zase máme jinou potíž. I přes kalendářní reformu papeže Řehoře XIII. v roce 1582 se gregoriánský kalendář liší od juliánského o 3,5 dne.

Objevují se i další postupy, jak tento svátek datovat - třeba na polovinu doby mezi zimním slunovratem a jarní rovnodenností, což by při odpočtu dnů z kalendáře letos vyšlo na 3. února. Pokud by se ale polovina stanovovala podle stínu menhiru či polohy zapadajícího Slunce, vyjde datum o zhruba týden později. Nelze zapomenout ani na názor, že Imbolc nastává čtyřicátý den po zimním slunovratu, což vede k datu mezi 31. lednem až 2. únorem. K tomu všemu se musí přidat také počasí, které bývá v zimě zamračené a vůbec nepříznivě nakloněné astronomickým pozorováním.

Zvědavý čtenář si už určitě položil otázku: „A co Měsíc?“ Střídání měsíčních fází bylo pro starověké národy natolik významné, že je při svých svátcích určitě neopomněli zahrnout. Osobně se mi jeví jako nejpravděpodobnější datum Imbolcu první únorová noc, kdy nastane úplněk nebo nov, což bylo letos 12. února. Řízení svátku po-

dle Měsíce mělo nespornou výhodu v mnohem větší přesnosti, protože kratší perioda lunace se snáze předvídá a krom toho je Měsíc vidět i při polozatažené obloze.

Eillean Ostara

Je nasnadě, že podobnými věcmi si prostí keltští řemeslníci, zemědělci ani válečníci hlavu nelámali. Od toho měli druida, aby jim řekl, kdy mají slavit. Tak se tohoto úkolu plně zmocním a chutě pokročím k dalšímu svátku, a to Eillean Ostara neboli jarní rovnodennost. Oproti komornímu a vysloveně rodinnému Imbolcu byly oslavy rovnodennosti první z řady veřejných oslav. Jaro je plněm proudu, pupeny raší, rostlinky se derou na světlo, květy se předhánějí v krásě. Pro Kelta je to doba množení králíků (velikonoční zajíčků), drůbeže, nových přírůstků ve chlévě a jarní setby. Pohané vyfukují vajíčka, protahují je posvátným ohněm a větší je nad lože i do chléva jako amulety plodnosti. Eillean Ostara je den, kdy světlo vítězí nad temnotou, v následujícím čase bude přibývat slunečního svitu. Lidé v průvodu vynášejí slaměného panáka představujícího boha temné poloviny roku Balora a vzájemně se chlubí svými potomky, hlavně těmi nedávno narozenými. Starší děti chodí od domu k domu, sousedě se vzájemně navštěvují. Jinoši si vyhlížejí budoucí partnerky a šlehají je vrbovými proutky, aby byly krásnější. Věřilo se, že po vyšlehání budou plodnější a porodí zdravé děti. Vždyť 1. máj, lásky čas, je skoro za dveřmi.

Beltain

Sotva je zrno v zemi, přichází Beltain. Zapalují se dvojice ohňů, jeden na východě, jeden na západě. Mezi nimi se z polední na půlnoční stranu provádí dobytek, aby se před vyhnáním na letní pastvíska očistil od nemoci a zlých kouzel. I lidé prochází očístou mezi ohni planoucími na počest boha řemesel a ochránce válečníků Lughu. Beltain je čas lásky, děti počaté na začátku května se rodí v nejpříznivější roční dobu,

Kalendář keltských svátků

keltský svátek	datum v 2002	naše obdoba	datum konání
Imbolc	12. únor	Hromnice	2. února
Eillean Ostara	21. březen	Velikonoce	pohyblivé březem - dubem
Beltain	12. květen	1. máj / den matek	1. květen / 2. květnová neděle
Alban Litha	21. červen	Svatojanská noc	24. červen
Lughnasadh	8. srpen	Letnice	2. srpna
Eillean Mabon	23. září		
Samhain	4. listopad	Dušičky	2. listopadu
Alban Yule	21. prosinec	Vánoce	24. prosinec

Roman Procházka

kdy je dostatek jídla a příznivé počasí pro křehká tělčka kojenců. Někteří muži se po tomto svátku vydávají na několikaměsíční lovecké i válečné výpravy, takže se snaží své ženy obtěžkat ještě před odchodem. Beltain je také doba uzavírání partnerských svazků, které byly pro Kelty téměř posvátné.

Alban Litha a Lughnasadh

Letní slunovrat Alban Litha se nesl ve znamení proseb za dobrou úrodu, za ochranu polí i stavení před bouřemi a blesky. Obětovalo se obilí, pro skřítky se ulévalo mléko do misek před prahem domů a dobří duchové se uctívali koláčky. Svátek připomínal blízkou dobu sklizně spojenou s nutností začít vytvářet zásoby na zimu.

Pravou oslavou sklizně však byl až Lughnasadh, kdy se lidé snažili uzavřít mír s duchy země a poděkovat jim za vydanou úrodu. O Lughnasadhu se tančilo, zpívalo, hodovalo, ze sklizených plodin se přinášely oběti bohyni tvořivé síly Země i samotnému Lughovi. Také se uzavírala takzvaná roční partnerství, kdy muž a žena spolu žili „na zkoušku“ do dalšího Lughnasadhu. Pak museli uzavřít trvalý svazek, nebo se rozejít. V rozchodu se nikomu nesmělo bránit a to ani tehdy, když se žena stala již matkou. Samozřejmě se dvojice mohla rozdělit i dříve než za rok.

Eillean Mabon a Samhain

Oslavy prvního podzimního svátku rovnodennosti Eillean Mabon zahajovaly pod-

zimní lovnou sezónu. Muži se vraceli z výprav, pořádali nejrůznější hry, které velebily bohy lovu, zejména boha lesů Cernuna, děkovali bohům za dosavadní přízeň a prosili o bohatý úlovek zvěře. S oblibou se pořádaly slavnosti zahájení lovu spojené s piknikem v přírodě, obdobně se lov zakončoval. Mabon byl také svátek díky za sklizenou úrodu obilí, zeleniny i vína a hlavně připomenutím konce vlády světla nad temnotou.

Úplný konec léta nastal o necelé dva měsíce později při svátku Samhain, kdy se stírají hranice mezi naším světem živých a Jiným světem obývaným zemřelými a Fomoroy. Lidé mohou procházet mezi světy a zase se vracet, stejně i zemřelí. V domech se pořádají slavnosti, kdy jsou ke stolu zváni i mrtví předkové. Je pro ně připraveno jídlo, vypráví se jim události uplynulého roku a žádají se o radu. Samhain je doba věšteb, ochranných kouzel proti zlým silám z Jiného světa, je čas boření starých pořádků, aby se mohl zrodit nový, lepší pořádek. Nejchudší členové společnosti se přestrojují do děsivých masek, stírajících jejich lidství, a chodí koledou k domům bohatých, kde dostávají porci jídla určeného předkům. Odmítnutí bylo považováno za výraz neucty k zesnulým a trestalo se ihned poničením majetku lakomce. Samhainem začíná temná polovina roku, kdy se tvořivé síly Země stahují, aby se obnovily a mohly další rok vydat dobrou úrodu. Také končí Lughnasadhové sklizňové příměří s Fomoroy a po tomto svátku se nesmí nic sklízet. Nesmí se jíst ani spadané ovoce - to už patří duchům země.

Důležitým znakem samhainových oslav je opět dvojice ohňů, mezi nimiž se provádí dobytek sháněný z letních pastvin do chlévů. Síla posvátných plamenů má zvířata i lidi očistit od všeho zlého a symbolicky uzavřít zemědělský rok, proto se nyní chodí z jižní na púlnoční stranu.

Alban Yule

Začátkem prosince obvykle napadne sníh, příroda ztichne, všechen život zdánlivě odumře. Dodnes nám zbyly dva svátky, které to mají připomínat, je to sv. Barbora a sv. Mikuláš. Oba svátky také Keltovi říkají, že nastává doba pohlavní zdrženlivosti. Staří zemědělci si dobře všimli, že děti počaté v prosinci se rodí neduživé a představují značnou přítěž.

Svátek zimního slunovratu Alban Yule pak připomínal dobu půstů, rituální i fyzické očisty těla a nutnosti zachovávat střídmost. Nově se nACPávaly slamnky, do nichž se vkládaly sušené květiny jako ochrana proti škodlivým silám. Období půstů končilo zkraje ledna, kde máme dodnes svátek tří králů. Někdy se také tomuto období říká dvanáct svatých nocí a Keltové věřili, že v tu dobu létají povětrím čarodějnice a ze země vylézají démoni. Prastará pověst má své opodstatnění, v tu dobu Země na své oběžné dráze prochází přísluním, to jest bodem, kde je sluneční gravitace nejsilnější. Do zimního slunovratu se Země přibližuje ke Slunci, její rychlost má shodný směr

⇒ Pokračování

na další straně vlevo dole.

Neogermánské hnutí v Německu

Zájem o předkřesťanské duchovní tradice je viditelný i na náboženské scéně našeho západního souseda. Mezi dvě nejvýraznější skupiny tohoto druhu tam patří Heidnische Gemeinschaft a Germanische Glaubensgemeinschaft.

Heidnische Gemeinschaft byla založena v roce 1985 a programově se hlásí ke germánsko-keltskému přírodnímu náboženství. Důrazně se distancuje od fašismu a rasismu a chce zachovávat nedogmatický, tolerantní postoj ve všech životních oblastech. Její aktivity spočívají v pořádání přednášek a slavení starých germánských a keltských svátků. Vydává časopis „Der Runnenstein“.

Druhá organizace, **Germanische Glaubensgemeinschaft** (GGG), byla založena Ludwigem Fahrenkrogem v roce 1907. V roce 1913 se k ní připojily další podobné skupiny (Velká germánská lóže, Společenství Wodan aj.). Po nástupu nacismu byla zřejmě vnímána jako konkurence k nacistické ideologii a v roce 1936 byla zakázána. Po válce byla obnovena a existovala do roku 1964, kdy se sama rozpustila. Druhá GGG byla založena v roce 1991 po rozporech v Heidnische Gemeinschaft. Její vztah k první GGG je ale rozporný. Na jedné straně se v jejich stanovách praví, že GGG je náboženský spolek založený v roce 1907, ale v dopise petičnímu výboru poslanecké sněmovny z roku 1995 se vysloveně říká, že GGG není nástupkyní staré GGG Ludwiga Fahrenkroga.

Jako své inspirační zdroje GGG uvádí starogermánské pověsti, Eddu, Rgvéd, náboženství starých Řeků a Římanů aj. Za svůj cíl má vytvořit „autentické pohanské náboženství Germánů a Keltů“, které přivede člověka zpět k rovnováze s přírodou a bohy. Důraz je kladen na instinktivní jednání nadřazené rozumu, které prý vede k sociálně darwinistickému obrazu člověka a společnosti. Podle vlastních prohlášení si GGG neklade žádné politické cíle a distancuje se od všech totalitních ideologií. Společenský systém v SRN ale přesto GGG označuje jako nedemokratický. Přes proklamovanou toleranci se ozývají prudké reakce na vnější kritiku - např. členové příslušné parlamentní komise bývají označováni jako „samozvaní inkvizitoři“. GGG se stala i obhájkyňou Scientologické církve, která na sebe v Německu upoutala pozornost státních orgánů. Pořádá přednášky pro veřejnost a vydává časopis „Germanem Glaube“. Počet členů je odhadován asi na 250.

Pavel Šíma

Zpracováno podle internetových stránek Senatsverwaltung für Schule, Jugend und Sport - www.sensjs.berlin.de

Rozhovor se Slovany ze společenství Rodná víra

NEJDŮLEŽITĚJŠÍ JE OBŘAD

Zdeněk Vojtíšek

S českými stoupenci slovanského náboženství - Dervanem, Krutomyslem, Stanislavem a Ratkem sedíme kolem kulatého stolu ve studentské čajovně. „Jsme strašně nejednotní a každý ke slovanství přistupujeme podle svého,“ upozorňuje mne Dervan hned, když jsme se posadili a odbyli rituál seznamování a tykání. „Už římský císař byl překvapen sklonem Slovanů k demokracii,“ dodává představený Rodné víry. Brzy poznávám, že má pravdu.

Dervan (ačkoli se původně jmenoval Giuseppe) mluví výborně česky, takže se ani nepoznává, že pochází z Neapole. Ostatní jsou mladí Češi.

Říkáte, že jste Slované. Domníváte se, že máte slovanské geny?

Stanislav: Etnická nebo rasová čistota je - myslím si - nesmysl.

Krutomysl: Vzpomeňte na Rusy, kteří si k vládě přizvali Vikingy.

Ratko: Já jsem určitě většinový Slovan. Cítím se jako východní Indoevropan.

Stanislav: Když už jsme u těch osobních postojů, tak já se sám také považuji vnitřně za Slovana. Kult předků a vědomí, že jsem Slovan, je jedna z hlavních cest, která mě přivedla k Rodné víře.

Ratko: Možná, že jediný rozdíl je ten, že Giuseppe si tuto víru vybral. My jsme se do ní narodili. I když i my jsme si ji museli vybrat, protože tahle víra už tady nežije. Ovšem - můžu se vnitřně cítit třeba buddhistou. Ale tohle je věc rodu. Proto se v Polsku, u nás i v Rusku mluví o rodné víře...

Dervan: Jestli chcete slyšet můj názor, tak já nepovažuji Čechy, Poláky a další za Slovan. To jsou moderní národy. Slované kulturně skončili, když se začalo šířit křesťanství a vytvořili si moderní národy, které mají se slovanstvím společný pouze jazyk.

Ratko: Ale když potkáte Čecha ve světě, cítíte kulturní, ale i rodovou spřízněnost. My to cítíme u všech Slovanů.

Dervan: Počkej. S lidmi, kteří se hlásí ke slovanství, nebo s kterýmkoli Čechem? Já

cítím slovanskou vzájemnost jen s tím, kdo sleduje slovanské předkřesťanské náboženství. Určitě ne s jakýmkoli Polákem, jenom proto, že je Polák.

Ratko: Tvoji rodiče jsou katolíci a pořád jsou to tvoji rodiče...

Dervan: Ale nejsou Slované. Slovan je jenom ten, který se přihlásí ke staré slovanické kultuře.

Jmenujete se Rodná víra. Čemu vlastně věříte? Když slavíte třeba slavnost Jarovíta, věříte, že se v přírodě skutečně něco děje? Nebo je to jen symbol?

Dervan: Já věřím, že to je symbol, a věřím v magickou funkci toho symbolu. Osobně bych řekl, že tyto naše obřady jsou pokusy. Myslím, že nemá smysl radikálně říct, že se země mění, ani že se nic neděje. Já osobně věřím, že při obřadu se otevírají jakési dveře v posvátné sféře. Ten obřad je pro nás v každém případě nejdůležitější moment. Jestli opravdu působíme na přírodu, nebo jsme dokonce tvůrci regeneračního cyklu, tak to skutečně nevím.

Ratko: Já jsem měl u obřadů vždycky pocit, že to jsou pokusy. Rozdělil bych je na úspěšné a na neúspěšné. Pocit úspěšnosti jsem měl na Slovensku a v Rusku, pocit neúspěšnosti v Polsku a u nás.

Dervan: Na Slovensku a v Rusku se obřadů účastní víc lidí.

Na člověka to tedy mocněji působí.

Stanislav: Ano, to určitě. V době, kdy jsme se ještě neznali, jsem dělal obřad s jedním mým přítelem a našimi rodinami. Nemělo to ten efekt. Až když nás tam bylo víc z Rodné víry, bylo to mnohem zajímavější. Mocněji to na nás působilo, i když třeba nejsme přesvědčeni, že by to mělo nějaký konkrétní smysl. Bylo tam víc lidí a atmosféra byla mnohem lepší.

Dervan: V Rusku i na Slovensku umějí vytvořit spoustu tradičních doplňků. To nelze s námi srovnávat.

Krutomysl: Na druhé straně pokud se slovenská skupina pustí do historických nebo rádoby vědeckých rozborů, tak je naivní.

Stanislav: U nás je propracovaná teorie, na Slovensku praxe.

Dervan: Slovenský folklór byl ještě donedávna velmi živý a zachoval si prvky předkřesťanské. Na druhé straně to může být zátěž. Člověk si nemusí udržet odstup...

...a sklouzává k pověrám?

Stanislav: Problém možná bude taky v tom, že jsme z naprosté většiny Pražané. Možná

⇒ *Dokončení z protější strany.*

s gravitací. Od slunovratu je to však naopak, Země se začíná vzdalovat a sluneční přitažlivost působí proti pohybu. Zemské magnetické pole je zmítané bouřemi, zvyšuje se škodlivá zemská radiace, přeskupuje se ozonová vrstva. Pro život to je skutečně těžké období.

Keltské dědictví

Netvrdím, že by o něčem podobném měli Keltové naše znalosti, ale dovolím si říci, že to díky svému sepětí s přírodou vnímali. Vytvořili si způsob života, který nejlépe odpovídal přirozenému rytmu přírody, jejíž součástí jsme i my. A právě to je odkaz Kelťů, to je jejich dědictví, které si v sobě nese i do moderní technické doby a které se snažíme oživit. ■

Ing. Roman Procházka (*1970) pracoval jako redaktor, nyní je analytikem-statistikem na Úřadu práce.

U slovanského ohniště.

Foto: Stanislav Hulín.

nám městský styl života brání v tom, aby-
chom měli obřady živější.

Ratko: Jenže všude, kde se utváří původní
etnická víra nebo náboženství, to dělají lidé
z měst, intelektuálové.

Obřady tedy tvoří jádro Rodné víry. Máte i nějaký osobní náboženský život?

Dervan: Moc ne. Už uspořádání obřadů
nám bere dost sil. Podle stanov bychom měli
slavit čtyři obřady ročně. Ve skutečnosti se
nám daří mít dva: slavnost Jarovíta na jaře
a Mokoše na podzim.

Krutomysl: Jinak u vyznavačů tradičních
náboženství si malé skupiny rozdělí jednot-
livá božstva, jimž pak věnují úctu. Proto se
dělíme na rody: rod Jarovíta, rod Mokoše.

Stanislav: Já jsem k osobnímu náboženské-
mu životu nebyl veden a vychováván tak,
jako jsou například děti v křesťanských rodi-
nách. Ale rád bych to zařadil do svého
života. Například když člověk odchází na
delší dobu z domova, měl by poprosit do-
máčí skřítky, aby mu domov chránili. Něko-
likrát se mi to podařilo, protože jsem si na to
vzpomněl. Chtěl bych, aby to bylo častěji.
Svého syna se tak snažím vést odmalicka.

Čekal jsem, že řeknete, že k osobní zbož- nosti patří uctívání předků.

Stanislav: Na každém obřadu má možnost
kdokoli říct cokoli, a často se to týká právě
předků. Já si nevzpomínám, že bych někdy
o předcích nemluvil.

Dervan: Nejvíce na svátek Mokoše, protože
připadá na konec října. - Díky předkům se
vlastně zrodila naše Rodná víra. Bylo to tak,
že odsud odešel do Spojených států mladý
kluk. Chtěl se tam spojit s Indiány. Seriózní
se s ním ale nebavili a teprve po dlouhém
putování konečně našel nějakého indián-
ského dědu. Když Indiánovi řekl, odkud je
a co chce, dostal odpověď, že pokud chce
opravdu pochopit svou podstatu, musí se
spojit se svými předky a obnovit s nimi svůj
vztah. Ten kluk pak na internetu přišel na
mé jméno. Podnítil mne, abych dal dohro-
mady ty lidi, kteří zbyli z předchozích dvou
slovanských skupin. Udělali jsme malou
saunu na zahradě a přivolávali jsme duchy,
různá zvířata a předky, a tak se zrodila Rod-
ná víra. To je sympatická historie o tom, jak
se člověk může přiblížit k rodné víře skrze
kontakt se svými předky.

Stanislav zmínil svět místních bůžků, skřítků, víl a polednic. Pokud vstupujete do lesa, vnímáte tyto nižší bytosti?

Ratko: Myslím si, že nebude velký rozdíl

Dervan a Stanislav v čajovně.

Foto: Jiří Koubek.

mezi námi a jakýmkoli vnímavým člověkem,
který přijde do lesa. Naše fantazie k tomu
navíc promítne třeba tančící rusalky. Ne že
bychom neměli k světu bytostí vztah, ale
myslím si, že jej cítí prakticky každý člověk,
který přijde do příhodného prostředí.

Dervan: Víme, že existují lidé, kteří jsou hod-
ně věřící a jsou přesvědčeni, že takové by-
tosti existují. Pro nás je to velmi těžké, pro-
tože žijeme v kulturním prostředí, které je
ještě velmi racionální. A to platí také o nás.
My jsme se neprobudili ve dvaceti nebo
třiceti letech a najednou si neřekli, že skřítky
existují. Kdybychom žili v nějaké jiné spo-
lečnosti, její příslušníci by si mohli naopak
myslet, že jsme blázni, že nevěříme. Ale věřit
dnes takovým způsobem je velmi těžké.

Stanislav: Jde o to, že jsme v tom nevyvrůs-
tali. Není to pro nás přirozené.

Dervan: Jsou to otevřené otázky, u kterých
by nemělo cenu říkat ano nebo ne. Proto
jsme hrdí na svou otevřenost. U nás neexis-
tují žádná dogmata.

Výrazem toho je, že se členíte na rody.

Dervan: Já mám na starosti rod Mokoše,
protože mám hodně blízko k Velké matce.
Ve folklórní tradici byla Mokoš identifiková-
ná s Velkou matkou.

Co ti jako Italovi dává češství a slovanství?

Dervan: Češství nevím. Slovanství mi dává
víru.

Setkal ses se Slovanů už v Neapoli?

Dervan: V Neapoli jsem o tom nic nevěděl.
Cítil jsem to až tady, ve slovanské zemi.

Stanislav: Já bych nechtěl mluvit za něj, ale
musím. Ve slovanské předkřesťanské spo-
lečnosti viděl ideální společnost, která mu
imponovala.

To vám asi imponuje všem.

Stanislav: Ano, ale pro mě je to přirozené.

Co oblečení, roucha a písně? Kde pro to berete inspiraci? Chodíte do muzeí?

Stanislav: Je to dílo fantazie. Šli jsme si to
na koleně. Ale ty hábity nenosíme všichni,
jen někteří. Není to nic povinného. Jsme si
vědomi toho, že od dob slovanských obřadů
lidstvo prošlo určitým vývojem a oble-
čení už by vypadalo jinak než tehdy. Ale
některým z nás se to líbí.

Krutomysl: Navíc vyrábíme medovinu.

Stanislav: Obětoval jsem ji bohům, aby mi
umožnili jí vyrobit víc.

Krutomysl: To byl jediný alkohol, který Slo-
vané znali.

Kolik vás Slovanů asi je?

Krutomysl: Desítky. Stovky určitě ne. Prak-
ticky jedna desítka.

Dervan: Příznivců je tak do padesátky.

Stanislav: Jako správní Slované potřebuje-
me mít každý svůj píseček. Snažíme se nad
tímto slovanským neduhem zvítězit tak, že
nebudujeme žádný monolitický útvar.

Dervan: Nesnažíme se nějakým způsobem
růst. Pokud se k nám někdo chce přiblížit,
tak není problém. Ale dělat nějakou mi-
sionářskou činnost, to ne.

Děkuji za rozhovor.

Rozhovor se stoupenci starogermánské náboženské tradice

JEN TO, CO JE PŘIROZENÉ

Zdeněk Vojtíšek

Na začátku února se v Praze objevil zakladatel klanu Karpatských vlků Stargard. Přijel, aby spolu se třemi mladými ženami - Lindou, Zmijí a Laki - slavil v noci jeden z hlavních pohanských svátků. Předtím jsme strávili slunečné odpoledne v pražské Stromovce.

Všichni se stali stoupenci starogermánského náboženství Ásatrú.

Proč?

Stargard: Je možno říct, že praktikujeme jedno z nejstarších náboženství ve Evropě. Obrací se na živočišný základ, na původní podstatu přírodních národů.

Linda: Pro člověka, který hledá duchovní cestu, je dobré, aby se podíval po své domácí tradici. Pro mne je Ásatrú obnovování tradice, která je šita na míru člověku, obývajícímu tuto zemi.

Stargard: Je to naše přirozenost. Místo, abychom ji potlačovali, tak ji rozvíjíme. Křesťanství, které k nám přišlo z východu, naše animální pudy potlačilo. Kdežto my se snažíme být co nejvíce v souladu s přírodou. Vrátit se tam, odkud pocházíme.

Jak se taková víra projevuje v životě?

Stargard: Jak u koho. Když se opravdu vracím k přírodě, začnu se jinak dívat na život, na přírodu. Cítím, že jsem nedůležitou součástí všeho kolem. Nemůžu pak už souhlasit s tím, že kvůli člověku jsou hromadně vybíjeny jiné živočišné druhy a zabírán jejich životní prostor.

Zmije: Vadí mi třeba pokusy na zvířatech.

A jste Ásatrú proto, že jste citliví ke zvířatům, nebo jste citliví ke zvířatům, protože jste Ásatrú?

Laki: Má víra se začala formovat ve chvíli, kdy jsem zjistila, že věřím v něco vyššího a hledala jsem pro to nějaké pojmenování. Asi ve dvanácti letech jsem se přiblížila k Indiánům, ale s přílivem informací jsem zjistila, že to není ono, protože jsem se narodila tady.

Zmije: Já jsem určitě nejdříve byla v přírodě. Když mi bylo smutno, šla jsem do lesa a tam jsem si povídala. Až postupně to nabývalo nějakou formu. Začalo to třeba čtením řec-

kých bájí. Přišlo mi to přirozenější, že existuje více bohů. Blízká je mi také víra Slovanů a Keltů. Myslím, že mezi bohy není řevnivost.

Stargard: Vyrůstal jsem v rodině ateistů. Myslím, že náboženství je věc, se kterou se člověk rodí. Už jako malý jsem nesnášel, když mi dospělí říkali, že pohádkové bytosti neexistují, i když já cítil, že jsou. Přešel jsem postupně přes Kelty a Slovary. Nejpropracovanější systém mi připadal ten od severských germánských kmenů. Stále jsem ale k tomu choval nedůvěru. Lidé totiž spojují toto náboženství s německou Třetí Říší. To jsem odboural, přestal jsem hledět kolem sebe a vrhnul jsem se do toho po hlavě.

Mluvíte o kořenech. Ale jsou ty naše germánské? Stejně tak bychom mohli mluvit o keltských a slovanských.

Zmije: Každý si najde to, co je mu nejbližší. Podle mého názoru se to děje intuicí. Každý má oblíbeného boha. Hodně lidí má rádo Ódina. Já mám Týra a Vany. Taky mám v oblibě i nějaké slovanské. Jiný to zase cítí jinak.

Linda: Proč právě tato víra? Dochovaly se nejuplněnější prameny. Keltové a Slované vaří z vody, protože se téměř nic nedochovalo.

Stargard: Nedělám si iluze, že by existoval centrální kult, kolem kterého by se to všechno vyvíjelo. I když tady byla tyto tři etnika, bylo to od vesnice k vesnici

jiné. Začalo to Ódinem, Wotanem, Wodanem, dál to byl Svantovit nebo Perun.

Jak vypadá váš denní zbožný život?

Stargard: Každý den ráno a večer mám chvilku meditace. Doma mám udělanou svatyni. Ustrojím se. Beru si Thórovo kladivo a amulety. Takové krátké zastavení kola. Ale tohle je jen moje vnější forma a nemyslím, že by to bylo důležité pro někoho dalšího. Dělán, jak to cítím a ta víra mě provází v každém okamžiku. Stále ještě nejsem na úrovni, na které bych si přál být - cítím se být úplně na začátku cesty.

Ta svatyně je zasvěcena Thórovi?

Stargard: Wotanovi.

Každý z vás má svého osobního boha?

Zmije: Já mám Týra.

Linda: Je pár božstev, která jsou mi sympatická. Mám k nim blíž, než k jiným.

Stargard: Třeba to ani nemusí být Ásové nebo Vanové. Mohou to být i bytosti temnější nebo nižší.

Co pro tebe znamená, že máš svého boha?

Zmije: Týr je můj hlavní bůh. Pak mám ještě jiné, kteří jsou mi hodně sympatičtí. Snažím se s ním ztotožnit, přijmout jeho vlastnosti. Mám k němu nejbližší. Vystoupí z řady, když je potřeba, a udělá rozhodující čin. To je mi velmi sympatické.

Uctíváš ho?

Zmije: Snažím se. Svatyni nemám. Občas se snažím v úterý, což je Týrův den, něco udělat. Zatím to provádím tak, že na něj myslím. Jakoby k němu hovořím. Na nějaký rituál zatím nemám. Snažím se s ním sblížit.

⇒ Pokračování na další straně dole.

Stargard, Linda a Laki ve Stromovce.

Foto: Zdeněk Vojtíšek.

Vůdci světových náboženství se shromáždili v Assisi k modlitbám

ASSISI 24. ledna - Papež Jan Pavel II. a představitelé desítky světových náboženství dnes vlakem přicestovali do středoitalského Assisi, kde se budou modlit za ukončení válek a za mír. Na nádraží je přivítal italský premiér Silvio Berlusconi. Duchovní vůdci se poté v koloně automobilů vydali k bazilice svatého Františka na kopci, kde je pochován světec žijící v Assisi ve 13. století.

Na prostranství před bazilikou se pak v obrovském stanu ozdobeném olivovníkem, symbolem míru, konala zahajovací ceremonie. „V dobách velké úzkosti o osud světa cítíme zřetelněji než kdy dříve povinnost zavázat se osobně k obraně a podpoře základního dobra, což je mír,“ uvedl papež ve svém projevu.

Zástupci 12 různých světových náboženství, včetně křesťanů, židů, muslimů, buddhistů, šintoistů a stoupců tradičních vyznání, se po obědě odeberou do nedalekého františkánského kláštera, kde v ústraní budou prosit za světový mír. Na závěr se opět sejdou, aby společně odsoudili násilí páchané ve jménu boha.

Papež rozhodl použít k cestě do Assisi vlak, aby si byli všichni účastníci mírového setkání rovni. Na nádražích podél trasy vlaku přišly papeže a jeho doprovod pozdravit tisíce lidí. Celou akci doprovázejí přísná

bezpečnostní opatření, italské úřady nasadily asi 1000 policistů a vrtulník. Starobylé poutní místo Assisi bylo pro veřejnost zcela uzavřeno.

Assisi je rodiště svatého Františka, zakladatele římskokatolického františkánského řádu, a mírové setkání hostilo již dvakrát. V roce 1986 se světoví náboženští vůdci modlitbami snažili zažehnat nebezpečí jaderné války a v roce 1993 prosili za mír na Balkáně. ...

Vatikán vyjádřil uspokojení nad ohlášenou účastí, přestože několik představitelů oznámilo, že do Assisi kvůli jiným závazkům nepřijede, jako například dalajláma. Mezi těmi, kdo pozvání přijali, je například cařihradský ekumenický patriarcha Bartoloměj I., nejvýznamnější představitel pravoslavného světa. ...

Salafíja na pařížských předměstích zneklidňuje policii i muslimy

PAŘÍŽ 27. ledna - Šajch Rabí Madchalí bude kázat po telefonu ve středu v 19 hodin v mešitě As-Salám v Argenteuil, stálo na internetové stránce francouzského muslimského fóra začátkem ledna. Přesně na čas se dostavilo asi 400 mladíků z Paříže a okolí. Většina z nich byla v tradičních tunikách - džallábíjích. Posedali si na koberečky a pak se z reproduktorů ozvalo kázání pronášené saúdským učencem v arabštině. Telefonické spojení se občas přerušilo a organizátoři

ulámovo číslo vytáčeli trpělivě znovu. Muslimů obracejících se k nejpřísnější formě islámu ovlivněné nejradiálnějšími imámy ze Saúdské Arábie ve Francii přibývá, a to především mezi nezaměstnanou mládeží, píše Le Monde.

Mezi těmi v mešitě byli i Mehdi a Khaled. Oběma je 29 let a narodili se ve Francii. Politika je nezajímá, jde jim jen o „opravdový“ islám. Takový, jaký vyznávali salafisté, tedy současníci proroka Mohameda a po nich ještě dvě generace muslimů.

„Náš jediný cíl je napodobit Proroka,“ říkají mladí muži. Jako on si nechávají růst vousy, jako on nosí džallábiju, která jim sahá do půlky lýtek, a jako on nikdy nevycházejí bez síváku, tedy větvičky, která se používá k čištění zubů. Žijí podle sunny, tedy tradice vytvořené podle činů a slov připisovaných Prorokovi. ...

Sami se za extremisty nepovažují. Zdůrazňují, že velký muftí Saúdské Arábie loňské atentáty na USA odsoudil. Nemožou ale popřít, že některé skupiny radikálů se k salafíje hlásí, například Salafistická skupina pro kázání a boj či Takfir. „Oni narozdíl od nás kritizují vlády a vyzývají k povstání a neposlušnosti. Ostatní muslimové jsou pro ně bezbožníci. Jedna taková skupina je v Sartrouville. Ale ti nejradiálněji odcházejí do Británie a v Londýně se přidávají k šajchovi abú Hamzovi,“ tvrdí Mehdi a Khaled. ...

Salafíja se stala rakovinou muslimů, říká imám z Val-Fourré Abdelali Mamoun.

⇒ *Dokončení z předchozí strany.*

Linda: Já zbožnost nechápu jako ranní a večerní meditaci. Zbožnost prolíná do celého života. Pro mě je nejvyšším morálním kodexem přírodní řád. Přirozenost i v její drsnosti. Nemám iluze, že by to bylo rozjásané a světlé. Je to drsné a tvrdé, ale je to přirozené.

Laki: Odmala jsem cítila, že je má etika trochu vedle. Abych se kajicně přiznala, tak etika, která je tady veřejně prezentovaná mi přijde dost zvrácená.

V jakém smyslu?

Laki: Je hodně nepřirozená. Pro mě je naprosto nepřirozené milovat všechny lidi.

Linda: Je nepřirozené nastavit druhou tvář. Když mě někdo urazí, tak mu to vrátím.

Stargard: V jistých směrech pro nás může být nenávisť přínosná. Není to nic, co bychom potlačovali. Nenávisť nám může dát

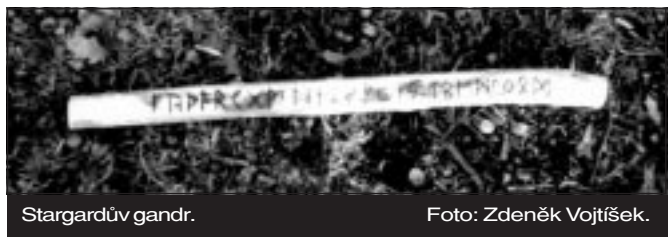
sílu, křídla. Může být podnětem pro zajímavý skutek.

A jaké máte obřady?

Stargard: Obřadů je celá řada. Při větších svátcích, při úplňku, zasvěcení a jiných významných příležitostech. Nejčastější jsou ale takzvané blóty. Je to rituál, při němž se obětuje a je uctíván některý z bohů. Godar nebo Gydja (obřadník) přivolá dotyčného boha a komunikuje s ním. Bohům se nabízí nejčastěji medovina a oni ji posvěť svou silou. Pak koluje a připíjejí mu i ostatní, a tím získávají část božské podstaty do sebe. Upevňuje se tak víra.

Máte svatyni a používáte při obřadech ještě nějaké pomůcky?

Stargard: V jižních Čechách máme ve svatyni kamenný runový kruh. Na skalách jsou

Stargardův gandr.

Foto: Zdeněk Vojtíšek.

vytesány portréty bohů, kolem hoří pochodně. Vyzývá-li se Wotan, používá se *gandr*, což je hůlka s vypálenými nebo vyrytými runami. Barví se nejlépe vlastní krví. U obřadů Thóra se používá kladivo, u Týra a Baldra meč, u Freye paroží a u Freyi jantar. Ale jsou to jen pomůcky. Někomu mohou pomoci rituální oděvy. Používá se ještě větvička jehličnanu, kterou se žehná.

Linda: Nebo roh na medovinu, abychom si ji nepředávali v plastovém kelímku.

Děkuji za rozhovor. ■

Stoupenci jsou podle něj především nezaměstnaní z předměstí, kteří nemají co na práci. „Salafija nevyžaduje narozdíl od ostatních muslimských proudů žádné úsilí, kromě přísného dodržování rituálů. Lidé, co ji vyznávají, nic nedělají a ještě se povyšují nad ostatní věřící,“ horlí Mamoun. ...

Salafisté nespravují vlastní mešity. Většinou se začínou scházet ve vybrané mešitě, jejich počet roste, až je jsou nakonec majitelé nuceni vykázat. ... Čekají u východu z mešit na lidi, kteří vycházejí po modlitbě ven. Oslovují především mladé a vysvětlují jim, že jejich způsob vyznávání víry je zbloudilost. Citují Prorokova slova o 73 sektách: „Moje společenství se rozdělí do 73 sekt, všechny až na jednu skončí v pekle. Ta, která přežije, je ta, která půjde za mnou, cesta mých bratří.“ Salafisté tvrdí, že ona zachráněná skupina jsou právě oni.

Čína vyhostila 53 zahraničních stoupců hnutí Fa-lun-kung

PEKING 16. února - Čína v pátek vyhostila 53 zahraničních stoupců hnutí Fa-lun-kung, kteří ve čtvrtek demonstrovali na pekingském náměstí Tchien-an-men. Oznámila to dnes agentura Nová Čína.

„Devětapadesát stoupců sekty Fa-lun-kung způsobilo ve čtvrtek jménem této heretické sekty obtíže na náměstí Tchien-an-men,“ sdělila čínská oficiální agentura.

Třiapadesát z těchto 59 osob podle agentury v pátek Čínu opustilo, zatímco šest zbývajících, kteří údajně odmítli uvést, jaké jsou národnosti, policie podrobila kompletnímu výslechu.

Všech 59 osob se ve čtvrtek na náměstí Tchien-an-men zúčastnilo demonstrace proti potlačování tohoto hnutí v Číně a při této demonstraci je zadrželi policisté.

Velvyslanectví Spojených států v Pekingu oznámilo, že z Číny bylo vyhoštěno 33 amerických stoupců sekty. Rovněž německé velvyslanectví sdělilo, že mezi vyhoštěnými bylo šest Němců. Podle agentury Nová Čína byli vyhoštěni občané dvacíti zemí.

Fa-lun-kung se snaží skloubit meditaci a dechová cvičení s učením, které má kořeny v buddhismu a taoismu. Peking toto hnutí zakázal v červenci 1999 a mnoho stoupců poslal do pracovních táborů na „převýchovu“.

Z informačního servisu ČTK vybral a zprávy zkrátil Z. V.

KRÁTKA HISTÓRIA JEDNÉHO MIEROVÉHO KVETU

V roku 1996 prišla do Banskej Bystrice skupina mladých ľudí s myšlienkou spolupráce pri organizovaní Svetového behu mieru, do ktorého bolo v tom období zapojených 35 štátov Európy. Na základe týchto informácií spoluorganizovali pracovníci Referátu pre mládež a šport Mestského úradu (MsÚ) a Nadácie pre športovo talentovanú mládež, založenú mestom, Svetový beh mieru. Bežcov privítal vtedajší primátor a pri tejto príležitosti bola organizátormi Svetového behu mieru navrhnutá možnosť, aby sa naše mesto stalo Mestom mieru.

V roku 1997 prišli zástupcovia podujatia s informáciou, že Beh mieru sa uskutoční opäť a navrhli akt privítania rozšíriť o odhalenie pamätnej tabule ako mesto Kvetu mieru. Po vzájomnej dohode mala byť tabuľa umiestnená na obelisku na Námestí slobody. V spolupráci s Útvárom hlavného architekta bol pre nedostatok času vytvorený náhradný betónový ihlan s tabuľami s textom v angličtine a slovenčine vedľa erbu mesta.

Mesto mieru

SRI CHINMOY

Zasvätené dňa 7. 5. 1997 pri príležitosti SRI CHINMOY ONENESS-HOME BEHMIERU 97

Podľa záznamu v kronike „obyvatelia mesta Banská Bystrica prehlásili svoje mesto MESTOM MIERU SRI CHINMOYA“ a pri tejto príležitosti bola vydaná Proklamácia.

Mierové kvety Sri Chinmoya

majú pomáhať miliónom ľudí na celom svete pocítiť a rozvíjať mier vo vlastnom srdci a vo svojom živote. Pokiaľ zosilnie mier vo vnútri jednotlivcov môže sa trvalý mier rozšíriť po celom svete.

Medzi mierové národy napríklad patrí Republika Malta, Juhoafrická republika, Zimbabwe, Fínsko, Nový Zéland a 13 amerických štátov. Mierovú hranicu tvorí 200 km medzi Nórskom a Ruskom. Česť pýšiť sa hrdým titulom kvet mieru majú tieto prírodné úkazy a ľudské výtvyry : Niagarské a Viktóriine vodopády, vrchol Fudži, jazero Bajkal, Veľký koralový útes v Austrálii, delta rieky Mekong vo Vietname, Sydney Opera House, 16 mostov spájajúcich susedné štáty, najmenej 5 medzinárodných letísk, Népstadión v Budapešti, Univerzita v Cincinnati v Ohio a mnohé ďalšie.

Od roku 1989 bolo za Mierový kvet Sri Chinmoya vyhlásených 700 miest vo viac ako 50 krajinách sveta.

Sri Chinmoyovo mierové úsilie samozrejme neobišlo ani Slovensko a Česko. Od roku 1993 mu boli u nás zasvätené tieto mestá, miesta, prírodné úkazy a oblasti: Levoča, Vysoké Mýto, Český Krumlov, Mariánske Lázně, Stříbro, Karlovy Vary, Bruntál, Svítavy, Litomyšl, Česká Třebová, Ústí nad Orlicí, Choceň, Polička, Spišský hrad, atletický štadión v Čáslavi, Slavkov u Brna, jaskyňa Býčí Skála, letisko Praha-Ružyně, Chopok, Rysy, okres Spišská Nová Ves.

Ivana Škodová, Ján Biba

V kronike sa pritom neuvádza nič o tom, na základe akého zákonného postupu vznikla, akým spôsobom bola zverejnená, komu bola odovzdaná.

Celý pomník bol financovaný z rozpočtu Referátu kultúry a vzdelávania MsÚ v sume 43 700,-Sk.

V roku 1998, kedy sa pripravoval ďalší ročník behu, bola tabuľa s nápisom zle čitateľná, pomník sa rozpadával (nadšenie pre pomník bolo zrejme väčšie ako kvalita práce), preto bola urobená oprava a hradená opäť z rozpočtu referátu MsÚ v sume 9 060,-Sk.

V roku 2000 sa na základe podnetu jedného občana začal zaujímať o tento pomník a všetky okolnosti s ním súvisiace poslanec Mestského zastupiteľstva (MsZ) Banskej Bystrice.

Chronológia interpelácií poslanca MsZ k pamätníku:

1.interpelácia (december 2000) - odpoveďou bol dokument v rozsahu 22 strán vydaný Mestom Banská Bystrica, v ktorom sú veľmi podrobne a precízne spracované všetky aktivity Sri Chinmoya. Súčasný primátor na jeho základe nepovažoval inštaláciu pomníka za nevhodnú. Nepostrehol jedinú chybu, že je to jednostranný pohľad prezentovaný stúpenkami tohoto kultu, bez vyjadrenia iných organizácií a objektívneho pohľadu z viacerých strán.

2. interpelácia (marec 2001) - odpoveďou bol podrobný chronologický popis udalostí, ako sa stala Banská Bystrica mierovým kvetom Sri Chinmoya - v stručnosti ho uvádzame aj v našom článku. Neuvádza sa v ňom nič o zákonnosti a preverení práv-

nej relevantnosti celého aktu zasvätenia, proti ktorej poslanec namieta.

3. písomná interpelácia (jún 2001) - poslanec v nej upozorňuje na právny aspekt a namieta, že sa celý akt zasvätenia mesta neuskutočnili ani na základe uznesenia MsZ, ani miestneho referenda ani zhromaždenia obyvateľov mesta, čo sú jediné možné zákonné postupy.

Druhou rovinou interpelácie boli odborné vyjadrenia. Odborníci nezávisle na sebe zhodne konštatovali, že Sri Chinmoy je problematická osobnosť šíriaca kult svojej osobnosti pod vznešeným cieľom šírenia mieru a využívajúca manipulatívne techniky, čo môže mať deštruktívny vplyv na psychické aj fyzické zdravie členov tohoto kultu.

4. interpelácia (august 2001) - terajší primátor neakceptoval požadované anulovanie všetkých protiprávných krokov expriátora a presunul riešenie na Mestské zastupiteľstvo, ktoré uznesením dáva úlohu členom Komisie pre rozvoj školstva, vedy a kultúry MsZ prerokovať tento problém.

Komisia v septembri 2001 odporučila primátorovi preveriť právnu relevantnosť umiestnenia pamätnej tabule. V októbri žiadali viacerí členovia Mestskej rady žiadali prerokovanie problému. To sa uskutočnilo 8. novembra a mestská rada ho posunula na rokovanie MsZ.

Mestské zastupiteľstvo zasadalo 27. novembra 2001. Neúnavný poslanec zdôvodnil svoj návrh odstrániť textové tabule a erb mesta z pamätníka tzv. zasvätenia a požadoval celý akt prehlásiť za nezákonný v rozpore so Štatútom mesta. Po temer dvoch hodinách rokovania boli tieto návrhy nadpolovičnou väčšinou poslancov schválené.

A tak Banská Bystrica už nie je mierovým kvetom Sri Chinmoya. Zákon a zdravý rozum zvíťazili. Ale všimli ste si, koľko miest v našej republike je kvetom mieru? Aj Slovenská republika dostala možnosť prijať „významné medzinárodné ocenenie Mierový kvet Sri Chinmoya“? Bude mať tento príbeh pokračovanie? ■

Ivana Škodová a Ján Biba

Mgr. **Ivana Škodová** je metodička KPPP v Banskej Bystrici a predsedníčka občianskeho združenia Integra - Centrum prevencie v oblasti siekt.

Ing. **Ján Biba**, poslanec Mestského zastupiteľstva v Banskej Bystrici.

V „POZNÁNÍ“ SE DISKUTUJE O SEKTÁCH

Nový seriál diskusných večerů na téma „Sekty nebo nová náboženská hnutí?“ byl zahájen 9. ledna 2002 v olomouckém Centru Poznání. Autor knihy „Tak mnoho cest“ A. P. Tycho, který pořady moderuje, si vzal za svůj cíl přiblížit široké veřejnosti tuto oblast a odstranit tak řadu nepřesností a pověr, které zde vinou nesprávných informací, lží nebo polopravd již mnoho let přežívají.

Hostem prvního večera byl PhDr. Zdeněk Vojtíšek, odborný asistent na katedře psychosociálních věd Husitské teologické fakulty UK, který je zároveň mluvčím Společnosti pro studium sekt a nových náboženských hnutí v Praze a šéfredaktorem časopisu Dingir. Po krátkém vstupu do problematiky zde kvalifikovaně více než dvě hodiny odpovídal na dotazy z publika.

Další beseda proběhla ve středu 13. února 2002 opět v 17.30 hodin. Hostem tentokrát byl Jiří Voráček, mluvčí Scientologické církve. Přesně za měsíc (13. března) se veřejnosti představí Artur Zatloukal z Hnutí grálu. V následujících měsících vystoupí také zástupce Haré Krišna Hnutí a Církve sjednocení. Účast na dubnovém besedním pořadu také přislíbil přední český religionista doc. Ivan Odilo Štampach. ■

Aleš Přichystal

Aleš Přichystal (*1965) je novinář a publicista (píšící pod jménem A. P. Tycho). Pracuje jako statutární zástupce několika nakladatelství.

„MOHAMEDÁNSKÉ“ FÓRUM

Negativní reklama teroristických útoků z 11. září 2001 vynesla islám do centra mediální pozornosti. Na ožehavý problém zareagovala i Společnost pro studium sekt a nových náboženských směrů a aktuálně zařadila na program přednáškového dne téma „Současný islám“ (původně byla plánována Silvova metoda). Konference se konala 28. 11. 2001 v budově Husitské teologické fakulty UK v Praze Na zelené lišce. Asi dvěma stům účastníkům fóra nejprve představil islámské náboženství právník dr. Salahuddin Sayedi, původem z Afghánistánu. Ve svém příspěvku striktně odmítl, že by islám v konfrontaci s euroamerickou civilizací zasáhla vlna sekularizace, čímž se vymezil vůči dalším přednášejícím. S dr. Sayedim polemizovala především úvaha Mgr. Jiřího Ungra, který velice podrobně zdokumentoval postup sekularizace v islámském světě. Obsáhlý popis moderní muslimské společnosti podal prof. Luboš Kropáček. Specifika islámu v zemích českých představil mluvčí muslimské náboženské obce dr. Vladimír Sánka.

Při závěrečné diskusi poukazovali někteří posluchači na koránem hlášané násilí. Přednášející se snažili dokázat, že jde o verše vytržené z kontextu a islám prezentovali jako mírumilovné hnutí. ■

Martin Kořínek

Martin Kořínek (*1971) je publicista.

Pomník zasväteniu Banskej Bystrice pri príležitosti Sri Chinmoyova Behu Mieru roku 1997.

Foto: Ján Biba.

DINGIR 2001**Úvodníky**

Fišer Adam, *Fenomén židovství*, 1/01, str. 1; **Novotný Tomáš**, *Proč právě mormoni?*, 3/01, str. 1; **Vojtíšek Zdeněk**, *Meditace a škola*, 2/01, str. 1; *Islám na vzestupu*, 4/01, str. 1.

Články / Témata

Fárek Martin, *Gurukula jako zkouška*, 2/01, str. 20-22; **Fišer Adam**, *Vzdělávání i misie*, 2/01, str. 22-23; **Doubrava Lukáš**, *Pán Bůh nechává propadat*, 2/01, str. 14-15; **Dushinsky Michael**, *Židovské svátky*, 1/01, str. 22-25; **Dvořáková Martina** a **Koubek Jiří**, *Náboženství ve škamnách*, 2/01, str. 18-19; **Humpl Lukáš**, *Typologie „odpadlíků“*, 4/01, str. 4-5; **Koubek Jiří** a **Dvořáková Martina**, *Náboženství ve škamnách*, 2/01, str. 18-19; **Kuras Benjamin**, *Cílem je bratrství*, 1/01, str. 16-17; *Náboženství jako terapie*, 1/01, str. 17-18; **Mendel Miloš**, *Džihád není „svatá válka“*, 4/01, str. 16-17; **Noor Farish A.**, *Identita i porozumění*, překlad Vasiljevová Zdenka, 4/01, str. 21-22; **Nováková Helena**, *Pomocné sdružení žen*, 3/01, str. 22; **Novotný Tomáš**, *Literární prameny judaismu*, 1/01, str. 8-9; *Ježíš přišel do Ameriky*, 3/01, str. 14-16; *Svobodné zednářství a mormoni*, 3/01, str. 19-20; *Kauza Hofmann*, 3/01, str. 23; *Islám je podřízený Bohu*, 4/01, str. 14-15; *Korán a Bible*, 4/01, str. 20-21; *Mírnilovné náboženství*, 4/01, str. 23; **Pařík Arno**, *Historie židovské Prahy*, 1/01, str. 19-21; **Puršl Ladislav** a **Řehák Robert**, *Kabala, mystika Židů*, 1/01, str. 14-16; **Rataj Tomáš**, *Strom, který roste vzhůru nohama*, 4/01, str. 18-19; **Remeš Prokop**, *Jsem OK a svět je bezva*, 3/01, str. 2-4; *Náboženství a lidská agresivita*, 4/01, str. 2-4; **Řehák Robert** a **Puršl Ladislav**, *Kabala, mystika Židů*, 1/01, str. 14-16; **Řezníčková Dana**, *Svatí v naší zemi*, 3/01, str. 20-21; **Štampach Ivan O.**, *Směry v judaismu*, 1/01, str. 10-11; *Čemu věří mormoni*, 3/01, str. 16-18; **Václavík David**, *Judaismus a křesťanství*, 1/01, str. 2-3; *Veselí, chudí a zbožní*, 1/01, str. 12-13; **Noor Farish A.**, *Identita i porozumění*, překlad **Vasiljevová Zdenka**, 4/01, str. 21-22; **Vojtíšek Zdeněk**, *Jsmo prostě křesťané*, 2/01, str. 4-5; *Z katedrál se stanou muzea*, 2/01, str. 2-3; *Ovlivnění mimo osnovy*, 2/01, str. 16-17; *Faktor času a hnutí Haré Kršna*, 3/01, str. 5-9.

Z domova

Brzobohatý Lukáš a **Štursa Lukáš**, *Opravdový život v Bohu*, 4/01, str. 10-11; **Doležal Jiří X.**, *Šamanův zločin*, 4/01, str. 8-9; **Fišer Adam** a **Koubek Jiří**, *Není to jen náboženství*, 1/01, str. 4-5; *Jednota jako charisma*, 2/01, str. 7-8; *Bar*

Micva není jen obřad, 2/01, str. 9; **Koubek Jiří** a **Fišer Adam**, *Není to jen náboženství*, 1/01, str. 4-5; *Blátivé myšlení*, 2/01, str. 10-11; **Matějka Daniel**, *Moon sobě a svým*, 2/01, str. 6-7; **Nosková Věra**, *Astronážez*, 3/01, str. 10-11; **Novotný Tomáš**, *Svědkové ve srubu*, 3/01, str. 11; **Přichystal Aleš**, *Duchovno dělá štěstí*, 4/01, str. 6-8; **Vojtíšek Zdeněk**, *Čeští muslimové*, 4/01, str. 11.

Ze zahraničí

Fišer Adam, *Návrat k jistotám*, 4/01, str. 12-13; **Dallmanová Christine** a **Yamamoto J. Isamu**, *Čínské kolo dharmy*, 2/01, str. 12-13; **Froňková Zuzana**, *Andělský meč v Krefeldu*, 3/01, str. 12-13; **Yamamoto J. Isamu** a **Dallmanová Christine**, *Čínské kolo dharmy*, 2/01, str. 12-13; **Vojtíšek Zdeněk**, *Horliví v Izraeli*, 1/01, str. 6-7.

Rozhovor

Dvořáková Martina, *Bůh to jednou prokáže*, rozhovor s rabinem Karolem Sidonem, 1/01, str. 26-27; **Nosková Věra**, *Talibáni jsou vlastně sekta*, rozhlasový rozhovor s Lubošem Kropáčkem, 4/01, str. 28-31; **Novotný Tomáš**, *Poselství pro lidstvo*, rozhovor s rabinem Manisem Barashem; 1/01, str. 28-29; **Vojtíšek Zdeněk**, *Mladí lidé se nemají segregovat*, rozhovor s Janou Ondráčkovou, 2/01, str. 24-26; *Bůh mi řekl, že ano*, rozhovor s Helenou Tesárkovou a Innou Volfovou, 3/01, str. 24-25; *Český prostor je muslimům uzavřený*, rozhovor s Vladimírem Šánkou, 4/01, str. 24-25.

Recenze

Doubrava Lukáš, *Zen jako synonymum života*, 2/01, str. 29; **Fárek Martin**, *Podstata reformy hnutí Haré Kršna*, 4/01, str. 31; **Fojtíček Martin**, *Anthroposofie dál s otázkami*, 1/01, str. 32; **Hajník Zdeněk**, *Pojem gurua a autoritářství*, 3/01, str. 29; **Kořínek Martin**, *Život ve stínu mesiáše*, 2/01, str. 28; **Lojda Miroslav**, *Nová monografie o psychologii*, 4/01, str. 30; **Merhaut Boris**, *Je nutno jít za boha*, 2/01, str. 29; **Remeš Prokop**, *Tak mnoho cest*, 3/01, str. 28; **Schneider Jiří**, *Adaš - hebrejščina písněmi*, 1/01, str. 32; **Štampach Ivan O.**, *Nebýt Golema*, 1/01, str. 32-33; *Nový časopis věnovaný židům*, 3/01, str. 28.

Témata ve zprávách infoserვისu

bahá'í, 3/01, str. 26; **buddhismus**, 3/01, str. 26; **Fa-lun-kung**, 2/01, str. 26; **islám**, 1/01, str. 31; 4/01, str. 26-27; **Jóga v denním životě**, 3/01, str. 27; **judaismus**, 1/01, str. 30; **kešská sekta Mungiki**, 1/01, str. 30-31; **římskokatolická církev**, 1/01, str. 31; **sabejci**, 1/01, str. 31; **salafija**, 4/01, str. 27; **santerie**, 1/01, str. 30; **scientologie**, 2/01, str. 26; 3/01, str. 27; **svědkové Jehovovi**, 2/01, str. 27; **Taliban**, 2/01, str. 27; 3/01, str. 26; **tibetský buddhismus**, 1/01, str. 31; 3/01, str. 26; **vahhábismus**, 4/01, str. 27; **zákon o církvích**, 2/01, str. 27; 3/01, str. 27.

Společnost pro studium sekt a nových náboženských směrů pořádá seminář, jehož hostem bude

MA ANAND SHEELA,

bývalá asistentka Bhagvána Radžníše a vůdčí postava komunity Radžníšpúram.

Pastorační středisko při Arcibiskupství pražském,
Kolejní 4, Praha 6,

pátek 12. dubna 2002 od 10 do 13 hodin.

Společnost pro studium sekt a nových náboženských směrů a Husitská teologická fakulta University Karlovy

zvou na přednášku a rozhovor, který povede

MASSIMO INTROVIGNE,

ředitel Centra pro studium nových náboženství v Turíně, a editor Encyklopedie náboženství Itálie, na téma

„Náboženství a násilí“.

Husitská teologická fakulta UK, Pacovská 350/4,

středa 24. dubna 2002 od 9,30 hodin.

Zprávy

Kořínek Martin, *Krvavá konference*, 1/01, str. 34-35; **Nosková Věra**, *Lano - obrana před léčitelí*, 3/01, str. 31; **Řehák Robert**, *Společnost křesťanů a Židů*, 1/01, str. 34; **Rakovský Boris**, *Světla budoucnost' pre slovenské deti*, 4/01, str. 28-29; **Štampach Ivan O.**, *Zemřela Mila Tomášová*, 3/01, str. 31.

Reflexe

Doubrava Lukáš, *Politik v hávu duchovního vůdce*, 2/01, str. 34; **Libovický Stanislav**, *Blátivý bludný balvan*, 3/01, str. 33-34; **Müller Lubomír**, *Postup podle zákona, nebo diskriminace?*, 3/01, str. 32-33; **Neumann Jakub**, *Mistr, či podvodník?*, 4/01, str. 34-35; **Pekárková Martina**, *Vše, co potřebuješ, je guru*, 4/01, str. 32-33; **Remeš Prokop**, *Problémy s explikací*, 2/01, str. 32; **Sýkora Jaroslav**, *Zed' nářků*, 2/01, str. 35; **Trilokátma dás**, *Obnovit vztah ke Křišnovi*, 4/01, str. 33-34; **Vojtíšek Zdeněk**, *Potěšení pro lid boží*, 2/01, str. 31-32; *Akademici a sektobijci*, 4/01, str. 35.

Práce studentů

Jurčová Jana, *Náboženství jednoty všeho*, 3/01, str. 30; **Fečundová Pavla**, *Amway mezi komerčními kulty*, 3/01, str. 30.

Sestavila Eva Fišerová

Dvě reflexe čtyř ročníků časopisu o současné náboženské scéně Dingir

DIVÁKEM I HERCEM NA POSTMODERNÍ SCÉNĚ

Vladimír Šiler / Olga Cieslarová a David Schaffer

Šestnáct dosavadních čísel čtvrtletníku Dingir obhlédli na výzvu redakce dr. Vladimír Šiler. K jeho eseji připojujeme shrnutí seminární práce, kterou v minulých týdnech dokončili dva studenti religionistiky na Fakultě humanitních studií v Pardubicích.

Vladimír Šiler:

Dingir a postmoderní společnost

Při ohlédnutí se za dosavadní čtyřletou cestou Dingiru se vnučuje otázka, nakolik se mu podařilo být populárně odborným časopisem? Jak by obstál ve srovnání s časopisy, které si vytkly podobný cíl? Oslovuje ty, které chtěl oslovit? Dává prostor těm, kteří mají co říct?

Je jasné, že se liší od vysloveně odborného časopisu Religio svou sdělností a srozumitelností pro širší okruh zájemců. Ale narozdíl třeba od časopisu Nový Orient, kde odborníci publikují populární články, dává Dingir prostor spíše těm, kteří jsou odborníky ve věcech náboženství jen částečně, ale zato umějí psát populárně. Nabízelo by se srovnání s časopisem Dějiny a současnost, kde také publikují i nadšení amatéři. Toto srovnání však pokulhává, protože obec amatérských historiků je u nás velmi početná a jejich odbornost, byť nejsou profesionály, je na solidní úrovni. Odborníků na náboženství je u nás málo. Zato početná je skupina pseudoodborníků a samozvaných mudrlantů. Ti se také občas jako potrefení ozvou s kritikou Dingiru, někdy dokonce v jeho čtenářské rubrice. V Dingiru sice publikují také odborníci, ale chybí některá známá jména či celé části spektra disciplín, které se náboženstvím zabývají. Ve srovnání s časopisy, v nichž publikují odborníci z teologických fakult, na nichž se také přednáší a studuje religionistika (např. Teologické texty, Teologická reflexe, Teologická revue), si Dingir chce uchovat nadkonfesní charakter, a nemůže proto dát prostor úplně všem hlasům. Proto se nemůže rovnat ani třeba časopisům typu Souvislosti, kde se vedou interdisciplinární diskuse intelektuálů spojovaných ovšem jednou základní křesťanskou orientací. I když se křesťanská orientace většiny autorů Dingiru nedá utajit, Dingir chce být principiál-

ně otevřený i jiným tradicím a širší sekulární kultuře.

Na druhé straně je Dingir natolik populární, že by většina jeho článků mohla klidně vyjít v masově vydávaných týdenících typu Reflex, Týden nebo v týdenních intelektuálních přílohách velkých deníků. To znamená jednak chválu profesionální úrovně zpracování článků, ale současně to znamená i otázku - proč se vlastně s těmito tématy uzavírat do jednoho poměrně úzce specializovaného časopisu, jestliže sám problém nových náboženství zajímá i velmi širokou veřejnost? (Možná proto začal Dingir přejímat i drobné zprávy ze zpravodajských servisů a dává prostor i autorům publikujícím jinde.) Ale možná že je to naopak: Dingir dokazuje, že módních náboženských jevů je tolik, že stačí naplnit jeden speciální populární časopis.

Zde si dovoluji odbočit k úvaze o tom, čemu se vlastně Dingir věnuje. Podtitul časopisu, a tím vlastně i proklamovaný záměr a záběr, se změnil. Původně šlo o sekty a nová náboženská hnutí. Dnes o „současnou náboženskou scénu“. Obsah ovšem prozrazuje, že původní záměr zůstal stejný. Dingir si všímá v náboženské oblasti hlavně všeho nového, divergentního (mířícího od středu k okrajům), a toho, co je nápadné svou snahou po odlišení a oddělení. Příznačné je, že tyto fenomény se nejčastěji zjevují právě tam, kam jsou upřeny zraky veřejnosti, jako by potřebovaly popularitu, publicitu, jako by chtěly být „divadlo světa“. Není náhodou, že Dingir použil divadelní metaforu „scéna“. Tyto metafory se dnes vztahují i na politiku.

Politika, život veřejný, se dříve, ale vlastně ještě poměrně nedávno, před desetiletími, a to nejen v komunistickém světě, ale i na Západě, označovala termíny převzatými z mechaniky, metaforami stroje - v duchu tehdy panujícího novověkého mechanistického paradigmatu. Mluvílo se o *řízení, pře-*

vodových pákách, ekonomických nástrojích, mechanismech moci, kolech dějin. Na konci 80. let se to v politice dramaticky obrátilo (nápadné to bylo zejména u nás, když *velké kormidelníky* vystřídal v čele *dramatik*). O politice, veřejném dění, se najednou mluví za pomoci metafor převzatých z *divadla*. Mluví se o *rolích, scénářích, zákuclisí, režii, fraškách*. Zkrátka - kdysi převládá pocit, že politika spočívá v umném technickém provázání součástek jakéhosi systému. Mělo se za to, že v ní jde o *kybernézi*, tedy kormidlování kolosu společnosti směrem ke kýženým břehům. Dnes naproti tomu převládá pocit, že politika je podívaná, která chce lidi strhnout. Strhnout především k tomu, aby příště přišli zase. I tato politika manipuluje, ale ne pomocí mechanických nástrojů - materiálních stimulů a sankcí, ale pomocí fikcí a triků působících na emoce. Dříve se politici snažili v předvolebních proslovech svůj program racionálně vysvětlit a podepřít logickými argumenty, dnes před volbami kolektivně zpívají a umísťují své vyretušované fotografie na billboardy. Příznačné je, že i onen kybernetický stroj, komputer, který měl být původně využíván právě pro řízení společnosti, tedy pomáhat manažerům organizovat lidem život, začal překvapivě sloužit řadovým občanům (personal computer). Namísto operací s čísly (jak ještě stále eufemisticky naznačuje pojmenování „počítač“), začal postupně fungovat jako psací stroj a dnes pak v podstatě jako zábavná mašinka na prohlížení obrázků.

Zdá se, že totéž co s politikou se stalo i s náboženstvím. Náboženství na sebe bere do značné míry podobu společnosti, v níž žije. Tak v době převládajícího mechanistického paradigmatu chtěla náboženství především manipulovat s posvátnem (provádět „ekonomii spásy“), kanalizovat milost (chápanou jako kapalínu), paternalisticky pečovat o masy (statistické soubory lidí), za-

chraňovat duše (chápané substančně), hledala dokonalou magickou technologii obradů.

Pravda, v Americe to bylo vždycky trochu jinak. Tamní společnost utvořená étosem výrazných kalvínských komunit posílila prvky individuální svobody spojené s odpovědností za sebe sama. Občanská společnost ve spojení s liberálním trhem, s principem soutěže, duchem soupeřivosti a étosem dobývání divokého prostředí, dala vzniknout specifickým podobám politiky, kultury i náboženství. Nikde nebyla například média, tisk, rozhlas, televize, tak zkomercializovaná jako v USA. Americký model, známý už z 19. století, začal fungovat v Evropě až na sklonku století dvacátého. Média podbízející se přízni klientů, úzkostlivě usilující o rating (míru sledovanosti), a prodávající následně své uchvácené klienty komerčním subjektům jako tupé stádo určené ke zmasírování reklamou - to u nás v Evropě dříve nebyvalo. Evropská média měla vždy ideál sloužit - byť pomyslnému - veřejnému zájmu, prospěchu veřejnosti, snažila se působit pedagogicko-terapeuticky. Teprve až na konci 20. století zůstal tento tradiční evropský model omezen jen na několik veřejnoprávních médií, která se ale v dravé konkurenci privátních firem stejně stále víc komercializují a bulvarizují. Americká podoba médií zachvátila Evropu. Rovněž tak americká podoba politiky nestydící se usilovat o přízeň voličů jarmarečnickými metodami.

Něco podobného se stalo i s náboženstvím. Konkrétní náboženské útvary, ač součást technické civilizace a za probíhající průmyslové revoluce, přestaly spoléhat na mechanické manipulativní praktiky, na řízení a ovládnání, a musely - jako ostatně i politici a média - začít hrát divadlo. V Americe se to tak dělá už více než sto let, že bohoslužba je show, apoštolát připomíná letadlový princip multilevelmarketingu a misionáři jako dealeri hauzírují a kejklí na ulicích.

Po velké éře introverze náboženství v protestantském pietismu (a jeho následujících historických vlnách) a v katolické barokní zbožnosti (a jejích dalších historických podobách) se v průběhu sekularizace víra zprivatizovala, stala se vnitropsychoickou záležitostí. Nyní jako by nastala reakce a v náboženství se projevuje tendence k extroverzi: skupiny náboženských aktivistů se exhibují na *agoře*, to znamená tam, kam jsou upřeny zraky veřejnosti, nejlépe prostřednictvím televizních kamer. V průběhu nového náboženského oživení, dese-

kularizace, na sklonku 20. století, se objevují skupiny, které se pokoušejí uchvátit pozornost nabídkou posvátného a tajemného (náboženství je ostatně svou podstatou *mysterium fascinans*). Činí to ale nezřídka dryáčnickým způsobem - jako v bulvárních médiích. Co na tom, že je to šmíra, jen když se klienti hrnou. Kdo nezaujme, nemá šanci. Kdo není mediálně přitažlivý, jako by neexistoval. To dnes platí jak v obchodě, tak v politice. A taky v náboženství. (Proto už mají i církve své tiskové mluvčí. Čekám jen, kdy přijdou na to, na co už přišly politické strany a jiné neoblíbené instituce a úřady - že tisková mluvčí musí být atraktivní blondýna, nejlépe bývalá královna krásy. Kam chtějí církve přijít s tiskovými mluvčími, kteří vypadají jako - funebráci?)

Čtěl jsem touto úvahou říct, že Dingir přispívá k odhalení těchto současných trendů ve vývoji náboženství. Populární, populárně vědecký časopis tak ozřejmuje, že náboženství, alespoň v některých svých současných podobách, chce být populární. Náboženství se ve svých povrchních a okrajových proudech bulvarizuje, podbízí se davovému vkusu, komercializuje se, přizpůsobuje se požadavkům klientů. S trochou humorné nadsázky by se dalo říct, že pop-religion přímo potřebuje pro svou existenci pop-religionistický časopis. Ale Dingir samozřejmě není žádný fanzin, kultovní magazín. Jeho úlohou je upozorňovat na nebezpečí skrytá v těchto současných trendech. A je celkem jedno, zda jde o náboženské zboží, nebo o kosmetiku. Je třeba demaskovat podvodné firmy, které zneužívají důvěřivost zákazníků a prodávají fikci. Samozřejmě že v případě čistících prostředků nemusíme být natolik pohoršeni, jako když někdo kupčí s věcmi až dosud pokládanými za výsostně privátní a posvátné, jako je třeba čistota duše (duševní zdraví, duševní hygiena), životní štěstí (pohoda), radost (pozitivní myšlení), duchovní povznesení (extáze), zdravá sebedůvěra (asertivita), moudrá laskavá přejícnost (tolerance) atd. Jestliže se tyto kdysi průvodní jevy náboženské víry dnes mcdonaldizují, instancizují, stávají se předmětem reklamy a prodeje, musí někdo upozornit veřejnost na to, že jde o nezdavý vývoj, který se může obrátit proti nám.

Dingir se chce věnovat dění na „současné náboženské scéně“. Domnívám se, že

Kdo nezaujme na náboženské scéně, nemá šanci.
Foto: Petr Velechovský.

hlubší smysl jeho existence spočívá právě v tom, že odhaluje **teatrálnost** mnohých současných náboženských jevů, že je demaskuje jako **sociální hysterii**. Zdá se, že Dingir svou funkci také tak chápe. Je to patrně například i z toho, že se prakticky nevěnuje dění v tradičních, zavedených a ustálených náboženských komunitách a institucích. Tradiční náboženské představy a postoje přicházejí ke slovu skrze více či méně zatajované předsudky většiny autorů. Pokud však bude spektrum těchto úhlů pohledu dostatečně široké, není to na škodu proklamované objektivitě a neutralitě časopisu, který chce být nejen populární, ale také odborný.

Přesto se mi však zdá, že Dingir se ještě ne zcela dostatečně věnuje třem oblastem současných náboženských jevů.

Dingir mapuje terén, shledává meze a rozsah jednotlivých jevů, vytyčuje osy, těžiště, styčné body a mezní plochy. Prostě slouží orientaci. Myslím si ale, že nejen mně, ale i mnoha dalším lidem dnes chybí orientace v internetovém náboženském prostředí. V záplavě webových stránek se jistě bezradně topí mnoho hledajících - hledajících jak Pravdu, tak prostě informace.

Dingir pomáhá demaskovat nebezpečné tendence v turbulentních proudech náboženských vln. Ale zatím si příliš nevšímá toho, co nám ve střední Evropě přímo nehroží, ale co ohrožuje Balkán, Přední východ, Afriku, islámský svět. A sice zneužití náboženských symbolů k politickým cílům. Náboženský symbol povýšený na politický totom dokáže zahrát na struny kolektivního

nevědomí a vytvářet u slabých jedinců potřebný silný pocit kmenové sounáležitosti.

A konečně - Dingir si všimá spíše současné, jak se říká, postmoderní, religiozity, ne však postmoderní spirituality. Postmoderní spiritualita (a s ní související proměny mentality a životního stylu) je jev subtilnější, k jehož zkoumání by bylo zapotřebí jednak většího odstupu, jednak interdisciplinární spolupráce psychologů, psychoanalytiků, sociologů, kulturních antropologů apod. Postmoderní religiozita je uchopitelnější, má více vnějších viditelných znaků – symboly, rituály, veřejná shromáždění, sociální instituce. Zdá se, že Dingir se i v této věci musí chovat tržně. Chce-li být populární, musí zaujmout rozmazlenou, zmlsanou, pohodlnou mediální klientelu a nabízet jí spíše to, co obsahuje nějaké atraktanty. Tedy novinky, senzace, skandály. Musí klipově stříhat, fragmentarizovat. Nemůže chtít po těch věčně někam spěchajících a stále něčím rozptylovaných, aby se aspoň na chvíli zastavili a soustředili se na delší souvislou četbu a hlubší zamyšlení. Na to musel vědomě rezignovat. Tento úkol (a úděl) zůstává vyhrazen jen časopisům odborným - ovšem právě proto značně nepopulárním. Přeji Dingiru, aby se mu dařilo oslovovat stále početnější skupiny čtenářů a svými populárními články v nich vzbuzovat zájem o solidní odborné studium současných trendů ve vývoji náboženství. ■

Olga Cieslarová a David Schaffer: Od obecného vkusu k dialogu

Časopis Dingir má nyní za sebou čtyři roky své existence. Od začátku chtěl objektivně a kriticky informovat širokou veřejnost o sektách, církvích a nových náboženských směrech, a tak vnést do problematiky odbornější a korektní dialog (viz úvodník 1/1998).

Otevřením české společnosti západní kultuře po roce 89 nedošlo jen k pronikání netradičních náboženských směrů do jejich různých struktur a následovně ke konfrontaci, ale objevily se i proudy, které sice odmítají jakoukoli náboženskou nálepku, avšak jejich vnitřní dynamika se náboženským společenstvem velmi podobá.

Dingir nezačíná vycházet krátce po převratu, ale až po devíti letech, tedy v době, kdy situace na náboženské scéně je již dávno rozehraná. Byl zároveň i prvním, který se ji pokoušel zmapovat.

Prakticky hmatatelná je v něm naléhavost po uvedení věci na pravou míru. Tato naléhavost (upozornit veřejnost, víceméně neobornou, právě na aktivity všemožných skupin s extrémními sklony, na sekty, šarlatány či různé pochybné léčitele, jejichž činnost okolí mate, pokud mu dokonce přímo neškodí) je přirozená, ale přístup, který si Dingir zvolil, je natolik zbrklý, že vede k přemrštěné jednostrannosti, a tak za každým vyjimečnějším a radikálnějším projevem vyhledává sektářské rysy. Pak ovšem nutně zmíněnou nepředpojatost silně postrádá.

Přestože už svým názvem si časopis vytyčil tři oblasti, kterým se hodlá věnovat (sekty, církve a nová náboženská hnutí) je evidentní, že téma sekt značně převažovalo. (Na příklad i Aleš Opatrný ve svém článku v 1/2000 píše, že „charismatické hnutí není hodné pozornosti Dingiru“, protože patří do církevního rámce.)

Dingir tedy postrádal vyváženost, jeho hlavním motivem bylo „sektobijství“. Spíše se blížil jakémusi bulvárnímu plátku, který čas od času obšťastnil čtenáře opravdu zajímavým příspěvkem. Takové články by ovšem neměly být výjimkou, ale měly by převládat.

Jeho forma byla jistě pro mnohé lákavá a dobře čtivá, avšak velmi se odchýlila od původního záměru. Dingir byl prostě přitažlivý jen pro určitý typ čtenářů a spíše vycházel vstříc obecnému vkusu, namísto toho, aby vedl osobitý dialog. Těžko pak mohl takový soubor článků vést čtenáře k lepšímu porozumění a proniknutí do problematiky, neposkytoval mu důvěryhodný vhled do naší náboženské situace, sotva ho mohl podnitit k vytvoření střizlivého vlastního názoru a ani ho nepřiváděl k dalšímu zájmu o dané téma.

Jednostrannost, subjektivita, často agresivní kritika, či „středoškolské“ články s jasným podtextem odsudku, informování apriori zaujaté. Předkládání senzací, touha vzbudit zájem prostřednictvím kuriozit, a to vše v dobré, leč málo účinné vůli společnosti varovat.

V takovém duchu se nesly více než první dva ročníky. Během roku 2000 se v něm konečně projevují první známky pozitivního vývoje, tehdy začíná časopis směřovat k ucelení jak ve vnitřní, tak vnější stavbě. Od obálky plné linií a fotek spěje k mnohem jednotnějšímu a kompaktnějšímu provedení pouze v jedné barvě a s jednou ústřední fotografií. Od „Dingir - časopis o sektách, církvích a nových náboženských hnutích“

míří k časopisu o „současné náboženské scéně“, se zřetelným důrazem na nová náboženská hnutí. O vnitřní renesanci Dingiru svědčí především konkretizace témat a jasnější vytyčení cílů. Ne již „z každého rožka troška“, ale jedno hlavní téma, které tvoří základ čísla a je navíc nahlíženo z mnohem hlubší, vícestranné perspektivy. Jednotlivé články se začínají tříbit a nabývat fundovanějšího charakteru, kde kritickoodborný pohled převládá nad emotivním zabarvením. Texty se snaží o ucelenost, zmiňují pozadí vzniku, vlivy okolí, situace, ve kterých se jednotlivé směry zrodily. Uvádí i více rozhovorů jak se zaujatou stranou, tak s odborníkem. Vůbec za nejlepší číslo považujeme 1/2001 o současném judaismu. Je zde velice čtivou formou podán fundovaný vhled do židovství ve světě i u nás, mnohé se dovídáme o jeho kulturních vlivech, mystice, liturgii, literárních pramenech, pozornost se věnuje i současným směrům v židovství.

Od úzkého záběru jen na sekty a extrémní skupiny se Dingir již opravdu snaží mluvit o celé náboženské scéně. Věnuje se i obecnějším tématům, jako je např. náboženství a škola. A to vše jsou zjevné kroky k tomu, k čemu chtěl Dingir od začátku směřovat. Pokud má tedy časopis informovat společnost o současné náboženské scéně, působit jako prevence a zároveň být třeba i inspirací pro členy extrémních proudů a jejich blízké k získání nového a vhodného pohledu na situaci, domníváme se, že je nutné, aby články obsahovaly vedle střizlivé kritiky, nejen odborný přístup a fakta, ale i cosi jako psychologický vhled do vztahů a problematik. Forma, kterou nyní Dingir má (jedno hlavní téma) se nám zdá jako velice vhodná - časopis začíná mít opravdu populárně odborný charakter. Konečně otevírá prostor pro onen dialog, který od začátku chtěl vytvářet. ■

Poznámka

Podnětem k článku se stal seminář doc. Štampacha k úvodu do religionistiky.

Vladimír Šiler (* 1950) studoval na Husově bohoslovecké fakultě v Praze a od roku 1974 působil v duchovenských službách církve československé husitské. V roce 1995 absolvoval doktorandské studium na Husitské teologické fakultě UK v Praze. Od roku 1990 přednáší na Ostravské univerzitě středověkou filozofii, etiku a religionistiku.

David Schaffer (*1978) studoval konzervatoř v Žilině, nyní student prvního ročníku religionistiky na Fakultě humanitních studií Univerzity Pardubice.

Olga Cieslarová (*1980) po dvou letech studia evangelické teologie nyní studuje také v prvním ročníku religionistiky tamtéž.

Vážená redakce,

je sice už listopad, ale přece jen bych chtěl ještě zareagovat na text. L. Doubravy „Politik v hávu duchovního vůdce“ z červnového Dingiru č. 2/2001, s. 34. Autor tu nesouhlasí s myšlenkou dalajlámy, který říká, že je špatné, když se věřící snaží přestoupit na jinou víru.

Myslím, že by v případné polemice mělo zaznít ještě jedno téma - a tím je věrnost. Věrnost tomu, pro co jsem se kdysi svobodně rozhodl. Jako konvertita s tím nemám osobní zkušenost, ale z hovoru jiných vím, že i ten, kdo byl k víře veden od dětství, stejně musel v dospívání tím osobním rozhodnutím projít. Myslím, že každý, kdo se takto rozhodl, ví, že se ve svém životě setkal s Bohem, byl jím osloven a právě proto se takto rozhodl. Že nevěrnost tomuto rozhodnutí by byla popíráním, zlehčováním onoho setkání, oslovení. Nejde jen o věrnost něčemu (p. Doubrava: „...dodržení barvy určitého klubu...“), ale někomu. Buddha by možná nemluvil o Bohu, ale o tajemství, ale i to je nesrovnatelně víc než barvy klubu.

Jde tu i o věrnost svým vlastním kořenům, ze kterých vyrůstá můj nejnvtnější život. Vydrálý člověk - katolík, který je svobodně pro své katolictví rozhodnutý, těžko bude současně přesvědčen o reinkarnaci a střídání žen (volně cituji článek). Leda, že by nebyl zralý.

Možná by pomohlo přirovnání - manželství. Mohu potkávat stovky žen, ale já vím, že jen toto je ta pravá, pro ni jsem se rozhodl a chci být věrný. I když jiné jsou krásnější, bohatší, šikovnější...

Napadá mě ještě jedna myšlenka. Článek mluví o tom, že dalajláma „není vázán poslušností k jednomu personálnímu Bohu“. Možná tady je jádro celé věci. Člověk nemusí být vázán vždycky jen poslušností, ale taky láskou.

S pozdravem

Jiří Rejlek, 16. listopadu 2001

Vážená redakce,

velmi vám děkuji za časopis Dingir, který poskytuje čtenáři široký rozhled na poli nových náboženských směrů a přináší i množství cenných informací jak teoretičtějšího rázu, tak také aktuality v oboru z domova i ze světa. Mně samému velmi pomohl nejen při tvorbě mé diplomové práce, ale i v současné orientaci kulturně-náboženským prostorem.

Poněkud mě však překvapilo vedení polemiky ohledně oprávněnosti použití pojmu

„sekta“ v číslech 4/2000, 2/2001 a 3/2001. Chápu obtíže spojené s definováním sekty jako takové, proto si myslím, že je skutečně daleko lepší užívat definici výčtem prvků, z níž je patrné, oč vlastně té které skupině jde. Jestliže bereme v úvahu navíc i určité vnitřní dynamismy jednotlivých nových náboženských skupin s možnostmi sklonu k extrémnímu chování a jednání, ocitáme se ve velmi konfuční situaci. Na druhé straně je však potřeba si uvědomit i nebezpečí utonutí v partikularizovaných definicích, totiž ten fakt, že se nám nepodaří zachytit skutečnost v jejím plném rozsahu.

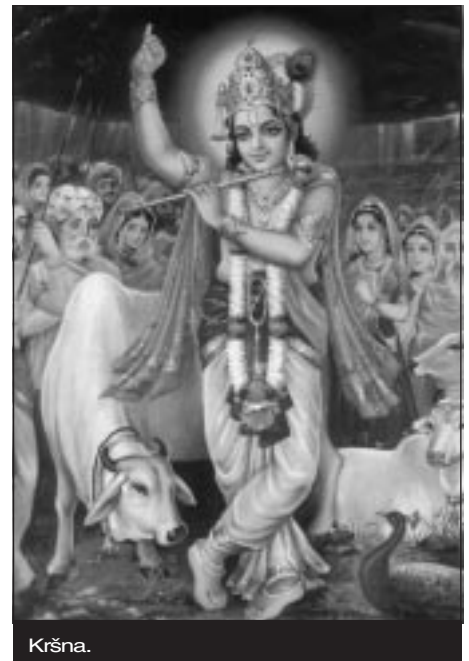
Jeví se mi však, že si autoři V. Profant a I. Štampach prostě zvolili nesprávný nadpis svého, jinak velmi kvalitního, článku. Nedivím se proto reakci P. Remeše, který nejspíš také nemohl pochopit, proč autoři po kladení otázky „Co je a není sekta“ dojdou ke zcela zvláštní odpovědi „Nic není sekta“. Jestliže pak P. Remeš používá lingvistickou analýzu slova sekta, je to autonomní řešení. Toto řešení je sice zcela metodologicky odlišné od předchozího, přesto je to právě Remeš, který, byť s výhradami, odpovídá na otázku, „Co je a co není sekta“, tak, jak byla položena.

Toto však není hlavní důvod, proč se mi celá polemika nelíbí. Problém spočívá ve zcela osobní a zaujaté reakci I. Štampacha v Dingiru 3/2001, z níž mi není jasné, zda autor tak pevně stojí na principu náboženské plurality, který podle mého zastává i P. Remeš, nebo jen používá na vlastní obranu pojmů velmi podobných normalizačnímu slovníku, a tak se sám stává majitelem jediné pravdy. Už vůbec proto netuším, kdo to vlastně „píše svým obvyklým povýšeným, sarkastickým a arogantním tónem“. Nejvíce zarážející však je, že onu diskusi, k níž I. Štampach vybízí, vlastně on sám násilně ukončuje. Každý další autor, který bude chtít rozebírat polemiku sekt z trochu jiného úhlu, může být totiž označen za „intelektuálního nohsleda státních a církevních byrokratů“. Zdá se mi proto ve svém efektu kontraproduktivní, když si členové redakční rady vašeho časopisu na sobě ventilují osobní nesrovnalosti takovýmto tónem, protože tyto případy jsou vždy jen ke škodě časopisu samému.

Mgr. Václav Tomiczek

Kdy vyhynou dinosauři**aneb staré myšlení kope z posledních sil**

Rád bych se vyjádřil k některým výrokům Trilokátmy dáse, kterými ohodnotil nás, jež jsme podepsali petici odhalující charakter

Kršna.

a činy vedoucích představitelů českého ISKCONu* (viz www.krsna.wz.cz). O těchto iskonských vůdcích si čtenáři nedávno mohli udělat obrázek sami, když četli článek jednoho z nich, Trilokátmy dáse. Já se zaměřím jen na odhalení dalších lží, kterými Trilokátma klame veřejnost.

1. lež: V Dingiru 3/2001 Trilokátma ve své poznámce tvrdí, že většina signatářů Petice opustila ISKCON již dávno, před několika lety po rozpadu farmy Kršnúv dvůr (ke kterému došlo v r. 1997). Z 21 oddaných podepisujících petici ... jich však 14 bylo vyhozeno až v době, kdy se petice podepisovala, tedy v r. 2000 a později. Jsou to: Čit Šakti, Kršnavalli, Vardhana Prija, bh. Zbyněk Hájek, Džanaka Gauránga, Dváraka Íšvara, Lalita Prija, bh. Martin Kupčik, Gjánadípa, bh. Karel Jílek, Lakšmíván, Pavitravání, Jógamája a Rádhéša.

Netřeba snad dodávat, že se na jejich odsunu podepsalo to, že nehodlali mlčet o šikanování ze strany lídrů, přihlásili se k petici a odmítli odvolat. Jeden z nich byl později omilostněn, neboť chtěl pokračovat v distribuci knih, a aby je vůbec mohl dostat, musel se omluvit, což učinil. Řada oddaných také odešla do iskonských center v cizině, neboť praktiky autorit v českých centrech jsou podle jejich slov nesnesitelné.

2. lež: Trilokátma tvrdí, že ti, kteří podepsali petici, se distancují od hnutí. Skutečnost je taková, že tito oddaní mají zákaz vstupu do

* ISKCON - Mezinárodní společnost pro vědomí Kršny, pozn. red.

všech center ISKCONu, včetně restaurací. ... Oddaní uvnitř hnutí mají přísný zákaz se s nimi bavit. ...

3. lež: Trilokátma tvrdí, že k přehmatům lídrů v hnutí docházelo kdysi a že dnes se mnoho věcí změnilo. I když se pokusíme přehlédnout oněch 15 oddaných vyhozených v roce 2000, uvidíme, že šikanování ze strany lídrů pokračuje plnou parou. Z hnutí bylo za poslední rok vypovězeno několik dalších oddaných.

Dva z nich, Ekavira a Bradžera, podali zprávu o současném stavu v českém ISKCONu. Ekavira píše, jak se zachovali chrámoví lídři, když oba její rodiče měli rakovinu: „*Jak se nemoc táhla, musela jsem o každou návštěvu svých nemocných rodičů doslova poníženež prosit... Byla jsem vystavena obrovskému psychickému nátlaku - umírající matka mě prosila, abych zůstala doma, a autority v chrámu mi věc vysvětlovali tím, že oni jsou jediná opravdová rodina... Matka zemřela v době, když jsem zrovna sloužila v chrámu. Nervově jsem se zhroutila... Trvalo to ještě měsíc, co doma umíral můj otec - sám, upoutaný na lůžko, stravu si aplikoval injekční stříkačkou přímo do žaludku. O celé situaci dopodrobna věděly moje autority... Domů jsem už jen tak nemohla - dokonce ani pravidelně telefonovat - to by bylo pro chrám příliš drahé!... Zájem projevil chrámový prezident Narakriti až v době, kdy se vyřizovalo dě-*

Prasádam, vegetariánské jídlo, obětované Kršnovi, hnutí Haré Kršna navenek dobře reprezentuje.
Foto: Petr Velechovský.

NA PŘÍŠTĚ

Helena Petrovna Blavatská, Šrí Matádží Nirmala Dévi, Ellen Gould Whiteová - všechny tyto ženy (a mnohé další) založily poměrně úspěšná náboženská hnutí. Chovají se a jednají ženy jako duchovní vůdkyně jinak než muži? A jaká je vůbec ženská religiozita? Má něco specifického? - Hleďteodpověď na tyto zajímavé otázky spolu s Dingirem 2/2002.

dictví... Několikrát jsme se ocitli doslova na mizině, díky tomuto skvělému managementu pod vedením Níly Mádhavy, kterému to zjevně dělalo dobře a zřejmě to byl cíl - podařilo se - už nikdy nechceme mít nic společného s 'duchovními' lidmi, jež dokáží manipulovat a zneužívat nezkušenost a důvěru lidí. " ...

Podobné problémy jsou samozřejmě na celém světě, a nejen v ISKCONu, ale ve všech organizacích se starým myšlením, ať už náboženských či světských. Myslím, že bychom se na to ale neměli vymlouvat a konečně s tím měli něco dělat - právě tam, kde žijeme a máme nějaký vliv, který je ve skutečnosti obrovský, když se nenecháme umlčet. Důležitá je také osvěta. Jako jeden z prvních duchovních úkolů pro lidstvo vidím to, že si lidé musí uvědomit, že prostě nemohou ovládat a manipulovat druhé. V současnosti tento nešvar postupuje celou společností, kde se jeden snaží buzerovat, šikanovat či podrobit si druhého v práci, v armádě, na školách, v rodinách... ten problém je všeprostopující. Naštěstí je tu naděje a lidé se začínají probouzet. Tak jako se mnoho oddaných nyní odmítá nechávat

ovládat darebáky přestrojenými za světce, v celé lidské společnosti se stále více lidí odmítá nechávat ovládat komerčními médii a reklamami, oblbovat arogantními politiky, odmítá tolerovat ničení přírody a papouškovat některé destruktivní názory a zvyky svých předků. Výchovnou a vzdělávací část řešení vidím v upozornění lidí na nesmyslnost snah ovládat druhé - ve světle toho, že jsme všichni duše, nedílné části Boha, který je naším milujícím otcem a přeje si, aby jeho děti milovaly nejen jeho, ale i sebe navzájem (přestože nám ponechává naprosto svobodnou vůli).

Co se týče praktické části řešení, já osobně nemám v rukou zákon, ale lidé na patřičných místech, například na Ministerstvu vnitra, kteří rozhodují o bytí a nebytí různých hnutí potlačujících práva a svobody občanů, by měli zvážít, zda současný český ISKCON je oprávněn existo-

vat pod visačkou „občanské sdružení“, za kterou ho jeho vůdci prohlašují, a zda splňuje podmínky titulu „náboženská organizace“, kterého tyto vůdci chtějí dosáhnout.

Děkuji,

Džanaka Gauránga dás

Oprava

Namísto *šahády* jsme v minulém čísle na str. 21 otiskli slova „Vzácný Korán“, která se užívají jako titul tohoto náboženského spisu. Za nedopatření se omlouváme.

Redakce

DINGIR

časopis o současné náboženské scéně

Číslo 1/2002 vychází 18. března 2002

Vydává DINGIR, s.r.o.,
Jankovcova 31, 170 00 Praha 7
tel: 02/ 8387 2223; fax: 02/ 8387 2222
e-mail: dingir@dingir.cz
internet: www.dingir.cz

Šéfredaktor:

PhDr. Zdeněk Vojtíšek

tel: 02/ 8387 2222

e-mail: vojtiesek@dingir.cz

Redakční rada:

Martina Dvořáková, Jiří Koubek

doc. Tomáš Novotný

MUDr. Prokop Remeš

doc. Ivan O. Štampach

Fotografie na obálce: Stanislav Hulín

Grafický návrh: Richard Bobůrka

Zlom: Zdeněk Vojtíšek

Osvit: CDS - Petr Jandík

Tisk: VS ČR, Praha 4

Cena: 39,- Kč / 40,- Sk

Objednávky a urgencye:

SEND - předplatné, P.O. BOX 141

Antala Staška 80, 140 21 Praha 4

tel: 02 / 6100 6608; 6100 6609

fax: 02 / 6100 6563; e-mail: send@send.cz

http://www.send.cz

ISSN: 1212-1371

Registrace:

MK ČR 7943 z 30.3.1998

PROČ DINGIR

Některé starověké jazyky měly zajímavý zvyk, který spočíval v tom, že do psaného textu vkládaly tzv. ideogramy. Byly to značky, které předjímaly vlastnosti následného slova. A tak se např. v klínopisných textech vkládal před každou věc ze dřeva (např. strom, ale i stůl nebo židli) znak pro dřevo. Před rybníky, řeky apod. se vkládal znak pro vodu atd. Podobně existoval i zvláštní znak, který se musel napsat před jméno jakékoli božské bytosti nebo boha. Této značce, upozorňující na božskost toho, co bude následovat, se většinou říká podle starého sumerského označení pro boha, DINGIR. Toto slovo je pak zároveň i pravděpodobně vůbec nejstarším označením pro božskou bytost, jaké známe.

Zajímavé je, že klínový znak, který se jako označení DINGIR používá, je ve skutečnosti obrázkem hvězdy, která představuje směr, k němuž člověk hledí a k němuž se upíná. Znak DINGIR se tak může pro nás stát symbolem jistě nezanedbatelného rozměru lidství, který hledá něco, co ho přesahuje, na čem se může orientovat a k čemu může směřovat. Tato lidská touha nachází nejrozmanitější podoby v nejrůznějších kulturách a sociálních skupinách. A tak i v naší současné společnosti se setkáváme s desítkami nejrůznějších náboženských a pseudonáboženských skupin, jež jsou výrazem tohoto rozměru člověka.

Chtěli bychom se tedy rozhlížet kolem sebe, pozorovat tuto náboženskou scénu a zamýšlet nad tím, kdo nebo co je DINGIREM těch, kdo se k těmto skupinám hlásí, jak právě jejich DINGIR ovlivňuje jejich život a jaké formy jejich cesta za tímto cílem nabývá. Časopis DINGIR by tak měl pomoci porozumět oblasti, která je od pradávna neodmyslitelnou součástí života lidstva, a přesto zůstává pro mnohé nezmapovanou krajinou.

tn

POZVÁNÍ A KONTAKTY

Další veřejné *semináře* Společnosti pro studium sekt a nových náboženských směrů: **12. 4. 2002** (Bhagván Radžníš - Osho - a jeho hnutí, host Ma Anand Sheela, Švýcarsko); **17. 5. 2002** (téma ještě není stanoveno); vždy od 10 h. v Pastoračním středisku při Arcibiskupství pražském, Kolejní 4, Praha 6. *Přednáška* (ve spolupráci s HTF UK) dr. Massima Introvigneho (Itálie) na téma „Náboženství a násilí“ **24. 4. 2002** od 9,30 h. v budově Husitské teologické fakulty UK, Pacovská 350/4, Praha 4.

Společnost pro studium sekt a nových náboženských směrů, Jankovcova 31, 170 00 Praha 7, hodiny pro veřejnost: čtvrtek 15,30 - 17,30, tel/fax: (02) 8387 2222, e-mail: sssnns@volny.cz, internet: www.sekty.cz; **pobočka Brno**, Gorkého 2, 602 00, hodiny pro veřejnost: každé 1. a 3. pondělí v měsíci 16,00 - 18,00, tel: (05) 4124 8780, e-mail: sssnns.brno@post.cz; **Poradna o náboženských sektách**, HTF UK, tel.: (02) 433 386, linka 37.

Další hromadné požehnání svým následovníkům, tentokrát třem a půl tisíci snoubeneckých párů, udělil v 16. února 2002 zakladatel a vůdce Církve sjednocení Sun Myung Moon na stadionu v Soulu.
Foto: archiv.

Pomník mormonským pionýrům v Salt Lake City (k článku na str. 5-8).
Foto z publikace „Znovuzřízení pravdy“, Intellectual Reserve 1998.

Slovanská rodina (k tématu tohoto čísla).

Foto: Martin Brož.

PROČ JSEM SE STAL ÓDINISTOU?

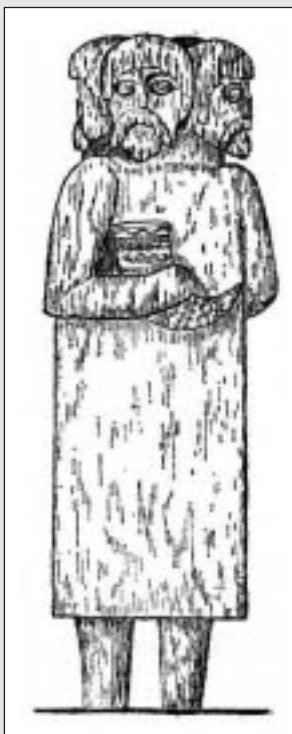
O tom, že existují nějaké runy, jsem samozřejmě dlouho věděl. Představoval jsem si však pod tím pouze nějaké zastaralé písmo. Když se mi ale do rukou dostala kniha Bernarda Kinga s prostým názvem *Runy*, hned jsem zavětril možnou senzaci. A taky že ano. Po (několikanásobném) přečtení knihy jsem se rozhodl, že i já se připojím k rodině vyznavačů dávných severských bohů a jako svého osobního boha jsem si zvolil Ódina. Není to však nic překvapivého, s Ódinem se ztotožňuji celkem snadno. Lépe vidím levým okem než pravým (Ódin pravé oko nemá), i já uvažuji prakticky (Ódin je až legendárně praktický) a, co mě asi s Ódinem pojí nejvíce, rád bych toho hodně věděl (Ódin je nejmoudřejším severským bohem).

Úplnou „konverzi“ jsem prodělal 5. března 1998, v den svých devatenáctých narozenin. K tomuto kroku jsem se odhodlal po přečtení knihy a delší úvaze. Nakonec jsem si řekl, že za zkoušku nic nedám. A mohu-li posoudit sám sebe a svůj život před a po přestoupení k ódinismu, musím konstatovat, že se (minimálně po stránce duševní) zlepšil. Zpozoroval jsem i jiné Ódinovy vlivy a já absolutně věřím v jeho existenci. Samozřejmě, že nejenom existenci jeho, ale i dalších bohů v nordickém panteonu.

Ragnimiri, <http://www.dmoz.cz/runy/proc.html>

SILNÝ VICHR

Silný víchř unášá rychle plující mraky večerní červencovou oblohou, když se blížím k tábořišti, které mapa ukazuje poblíž města Jekabpils na řece Daugavě (Dvina) ve středním Lotyšsku. Pro tmou už sotva vidím na cestu a zaobírám se myšlenkami, jak v tomto počasí postavím stan, když tu před sebou vidím několik ohňů. Tábořiště u řeky není opuštěné, naopak je na něm značně rušno. Skupinky mladých lidí se seskupují kolem ohňů a začínají tančit a zpívat jakousi melodii. Přicházím až k nim. Naštěstí ne všichni se již zapojili do onoho důstojného obřadu a jedna dívka mi ochotně - rusky, anglicky, německy, od všeho trochu - vysvětluje, že zde probíhá obřad předkřesťanského náboženství, které zde - v zemi, kam křesťanství dorazilo až ve vrcholném středověku - rekonstruuje skupina nadšenců. Chrlí ze sebe jména bohů a bohyň, ze kterých mi většina připadá povědomá. Nakonec se ptá, zda se chci zúčastnit obřadu. Po mém nespělém kývnutí ihned přivolává tři chasníky a krátce je instruuje. V následujícím okamžiku letím do Daugavy a je mi držena hlava pod vodou tak dlouho, že mám pocit, že vypiji celý průtok řeky. Nakonec mne pustí, ale jen co se vynořím na jeden nádech, situace se opakuje. Celkem třikrát. Pak mne teprve vytáhnou a vítají mezi sebe. Celá procedura byla údajně nutná pro smytí křtu ve vodě

Rekonstrukce sochy Svanovitavy, slovanského boha, uctívaného v chrámě na ostrově Rujana, na základě popisu dánského kronikáře Saxona Grammatica ze 12. st. - Přečteno z knihy Zdenka Váni, Svět slovanských bohů a démonů, Panorama, Praha 1990.

posvátné řeky. A pak už přicházím do kruhu kolem ohně a následuje důkladné napití něčeho, co chutná jako směs medoviny a becherovky. Velekněz v bílém rouchu vhaduje do ohně jakési pyrotechnické přísady a velebným hlasem, bohužel v lotyštině, pronáší oslavnou řeč pro boha Perkone, po našem Peruna. Ten je zjevně spokojen a dává to najevo zesilujícím větrem, který se stáčí do vzestupné spirály, v jejímž ohnisku se nacházíme my i se slavnostními ohni. Obloha se již zcela zatáhla a hladinu Daugavy bičuje déšť přecházející poté v krupobití. Do toho blesky a hromy - co by to bylo za Peruna bez bouře? Ale zázrak, na nás nepadá ani kapka. Kolmo nad námi dokonce probleskuje několik hvězd. A do monotónního zpěvu obřadníků přichází do mého mozku jiný hlas: „Teď jsi i ty jedním z nás. Poslechni tedy hlas svých předků, svých bohů i své země, která ačkoli leží daleko, neliší se od této!“ Podlamují se mi nohy, ale udržím se. Cítím nekonečnost vesmíru i své místo v něm. Cítím hlubiny věků i prchavost okamžiku. A vidím jakoby v mlze i svou budoucnost, a vím, co s ní. A víru o to cennější, že jsem k ní našel cestu sám.

Krutomysl

ZIMNÍ SLUNOV RAT

Zimní slunovrat, tajemná chvíle, kdy slunce sestoupí na nejnižší bod oblohy a den je nejkratším v celém roce, proto se nazývá *kračunem*. A právě v okamžiku, kdy Slunce na kračun zapadá, umírá Dažbog, syn Svarogův. Nastávají noci vládne tma svojí největší mocí. Zima vítězí nad létem, nastává doba odpočinku, vládá Morany. Ale nic v přírodě se nikdy nezastaví, tuto noc zplodí Svarog, bůh ohně, svého syna, boha Slunce Dažboga, znovu. A při raním rozbřesku spatří svět opět Božice, nově zrozeného Dažboga. Je to důkaz, že po zimě přijde opět jaro, že po době strádání přijde opět doba hojnosti. Dažbog Svarožic je zatím slabý a vládá zimy trvá dál, ale nebude to již dlouho a Svarožic v podobě mladíka Jarovíta svrhne na počátku jara Moranu a její krutovládu. Dažbog, bůh Slunce, nám dává to, co potřebujeme k životu, jeho darem je teplo a světlo a také radost, kterou nám působí dotek jeho paprsků. Jenom díky němu může uzrát úroda a plně si zasluhuje naši úctu.

Proto se letos u nás poprvé konala slavnost zimního slunovratu. Několik lidí z Rodné víry slovanské se druhý den po vlastním Slunovratu sešlo v blízkosti Prahy, aby uctili Svaroga, Božice a své předky. Když k večeru na jasně modré obloze Slunce zapadalo a vše kolem se třpytilo pod dotekem jeho paprsků, několik věrných vnuků Dažbogových vykonalo posvátný obřad a uctilo nebeský oheň medovinou, perníkem a masem. Vepřové maso je zvláště důležité, neboť prase, zlaté prase, jest posvátným zvířetem Dažboga Svarožice.

Věřme tomu, že tímto se u nás započala nová tradice zimních slunovratů, která nebude přerušena, dokud bude Slunce zářit nad našimi hlavami.

Vítězslav, 23. 12. 2001

<http://www.volny.cz/rodna-vira/obrady.htm>